

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

DERS
KİTAPLARINI
DEĞERLENDİRME
RAPORU
(ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ)

İzleme ve Değerlendirme
Daire Başkanlığı

Ankara, 2021

ISBN: 978-975-11-5595-5

Tanıtıcı Yayın Dizi No: 185

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Genel Yayın No: 7606

Editör

Doç.Dr. Mustafa OTRAR
Abdulkerim TAŞAR

Yazarlar

Ferda KOÇAK
Nuran KARACA

Araştırma Ekibi

Dr. Zafer Devrim TOSUN
Betül Rümeyya MESTEN
Hülya YAVUZ
Melek ÖZKAYACAN
Seval KABADAYI
Tayfur GÜDÜCÜ
Yaşar Nuri GÜNAY

Dil Uzmanları

Ayfer UYSAL
Bekir ASLIYÜCE

Dizgi

Tayfur GÜDÜCÜ

Grafik Tasarım

Özlem YILMAZ

İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı

Bu yayının tüm hakları T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına aittir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SUNUŞ

Öğretmenler, eğitim öğretim sürecinde birçok araç kullanmaktadır. Bu süreçte kuşkusuz en çok kullanılan ve vazgeçilmez olan ders kitaplarıdır. Öğretim programları ile hedeflenen kazanımlara ulaşılmasında en önemli araç olan ders kitapları, eğitim öğretim sürecine rehberlik etmektedir. Bakanlığımız tarafından ücretsiz dağıtılan ders kitapları sayesinde öğrencilerimiz ders kitaplarına kolay ulaşmakta ve sürekli kullanabilmektedir. Hem öğretmenlerimiz hem de öğrencilerimizin süreçte sıklıkla faydalandığı ders kitaplarının değerlendirilmesi ve kalitesinin artırılması özel bir öneme sahiptir. Bu nedenle öğretmenlerin mevcut ders kitapları ile 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerini ortaya koymak amacıyla ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerinde 14 ilden 14853 öğretmen görüşü toplanmıştır. Hazırlanan raporun ders kitaplarının kalitesinin artırılmasında politika geliştirenlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada emeği geçen öncelikle İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığına ve tüm mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Ders kitapları, öğretim programındaki hedefleri gerçekleştirmede başlıca materyal olması, dersin belli bir plana uygun olarak sistematik bir şekilde işlenmesi, kültürel aktarımı sağlaması gibi pek çok özelliği ile öğretimde vazgeçilmez bir kaynaktır. Ayrıca ders kitaplarının içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım gibi ölçütler açısından belli bir standarda göre hazırlanması hem öğrenciler hem de öğretmenler için eğitim sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda nitelikli içeriklerin hazırlanması ve hazırlanmış olanlardan en kaliteli olanlarının seçilerek öğrencilere ulaştırılması Bakanlığımızın stratejik öncelik alanları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte kitapların etkililiğini ve kullanılabilirliğini saptamak, hatalardan arındırmak, uygulamada ortaya çıkan sorunları tespit etmek açısından ders kitaplarını değerlendirmek büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla farklı taraflardan görüş alınarak yapılan ders kitaplarını değerlendirme çalışmalarımız devam etmektedir. Söz konusu araştırmada öğretmenlerin mevcut ders kitapları ile 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında,

- Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak öğretmen görüşlerine göre “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” olmak üzere iki ölçme aracı geliştirilmiştir.
- 14 ilden (Adana, Ankara, Bursa, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Konya, Muğla, Ordu, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ) devlet okullarında ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde görev yapan toplam 14853 öğretmenden görüş alınmıştır.

Araştırma bulguları genel olarak aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından (MDA) Elde Edilen Bulgular

- Öğretmenlerin *mevcut ders kitaplarının niteliklerini* genel olarak yeterli ($\bar{x} = 3.59$) buldukları söylenebilir.

En yüksek ortalamaya sahip üç madde şunlardır:

- İçerikte güncel yazım kurallarına uyulmuştur ($\bar{x} = 4.13$).
- İçerikte noktalama hataları bulunmamaktadır ($\bar{x} = 4.05$).
- Verilen bilgiler bilimsel olarak geçerliliği ve güvenilirliği kabul edilen kaynaklara dayandırılmıştır ($\bar{x} = 4.04$).

En düşük ortalamaya sahip üç madde şunlardır:

- Ders kitabında yer alan sorular (bölüm sonu, ünite sonu, alıştırma, örnek vb.) öğrencilerin konuyu pekiştirmeleri bakımından yeterlidir ($\bar{x} = 2.94$).
 - İçerik öğrencilerin öğrenme isteklerini artıracak niteliktedir ($\bar{x} = 3.07$).
 - Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, ilişkilendirme, akıl yürütme, tahminde bulunma vb.) ölçebilecek nitelikte sorular vardır ($\bar{x} = 3.09$).
- Ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenler ilkokul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha yeterli bulmaktadır.
 - Ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenler mesleki ve teknik Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha yeterli bulmaktadır.
 - Tarih ve İngilizce ders kitaplarını değerlendiren öğretmenler diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha az yeterli bulmaktadır. Trafik Güvenliği ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenler, diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre ders kitaplarını daha yeterli bulmaktadır.
 - 11. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenler diğer sınıf düzeylerindeki ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha az yeterli bulmaktadır.
 - Öğretmenler, Bakanlık birimlerinin ders kitaplarını, özel yayınevlerinin mevcut ders kitaplarından daha yeterli bulmaktadır.
 - Kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenler mevcut ders kitaplarını diğer kıdem aralıklarındaki öğretmenlere göre daha yeterli bulmaktadır.
 - Öğretmenlerin ders kitaplarına ilişkin görüşleri arasında öğrenim düzeylerine göre anlamlı bir fark yoktur.
 - Öğretmenler ders kitaplarının güçlü yönlerini; güncel yazım kurallarına uyulması ve noktalama hataları bulunmaması şeklinde ifade etmişlerdir.
 - Öğretmenler mevcut ders kitaplarının en zayıf yönü olarak, ölçme ve değerlendirme sorularının yetersiz olmasını göstermişlerdir.

2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından (2023-VDA) Elde Edilen Bulgular

- Öğretmenlerin genel olarak 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında belirtilen nitelikleri güçlü şekilde destekledikleri ($\bar{x} = 4.39$) söylenebilir.

En yüksek ortalamaya sahip üç madde şunlardır:

- Öğrencilerin gelişim düzeyine uygun okunabilirliğe sahip olmalıdır ($\bar{x} = 4.64$).
- Gerçek hayat problemlerine yer veren bir yapıda olmalıdır ($\bar{x} = 4.58$).
- Öğrencilerin Türkçe söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik olmalıdır ($\bar{x} = 4.54$).

En düşük ortalamaya sahip üç madde şunlardır:

- Dijital ortamları kullanmaya teşvik etmelidir ($\bar{x} = 3.98$).
 - Metinler, bilginin ya da düşüncenin altında yatan nedenleri en ince ayrıntısına kadar açıklayabilecek derinliğe sahip olmalıdır ($\bar{x} = 4.16$).
 - Özel gereksinimli öğrencilere yönelik sınıf içindeki uygulamaları desteklemelidir ($\bar{x} = 4.21$).
- Ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenler ilkokul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlere göre 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında belirtilen nitelikleri daha çok desteklemektedir.
 - Ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenler ilkokul, Anadolu lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi, imam hatip Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlere göre 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında belirtilen nitelikleri daha çok desteklemektedir.
 - Almanca, Coğrafya, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Sosyal Bilgiler, Türkçe ile Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını değerlendiren öğretmenler 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında yazılan maddeleri Fizik, Hayat Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok desteklemektedir.
 - 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerindeki ders kitaplarını değerlendiren öğretmenler diğer sınıf düzeylerindeki ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında belirtilen nitelikleri daha çok desteklemektedir.
 - Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşleri arasında değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı bir fark yoktur.
 - Kıdemi 1-5, 6-10, 11-15, 16-20 yıl olan öğretmenler daha üst kıdem aralıklarındaki öğretmenlere göre 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında belirtilen nitelikleri daha çok desteklemektedir.
 - Öğrenim düzeyi lisans ve yüksek lisans olan öğretmenler öğrenim düzeyi ön lisans olan öğretmenlere göre 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında belirtilen nitelikleri daha çok desteklemektedir.
 - Öğretmenler 2023 ders kitaplarında olması gereken en önemli özellik olarak, ders kitaplarının yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara duyulan ihtiyacın giderilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin ders kitaplarını yeterli buldukları bununla birlikte ders kitaplarını geliştirme sürecine rehberlik edebilecek değerli görüşler sundukları görülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarından hareketle sunulabilecek öneriler şu şekilde özetlenebilir:

- Öğretmen görüşleri dikkate alındığında ders kitaplarında öncelikle olarak iyileştirilmesi gereken alanın ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme bölümlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında sundukları görüşler de bu durumu desteklemektedir. Bu nedenle ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme bölümleri öncelikli olarak ele alınmalı, gerçek hayat problemlerine ve öğrencilerin merkezî ve uluslararası sınavlarda sıklıkla karşılaştığı üst düzey düşünmeyi gerektiren yeni nesil sorulara yer verecek şekilde desteklenmelidir.
- Öğretmenler genel anlamda mevcut ders kitaplarında yer alan soruları yeterli görmemektedir. Ders kitaplarında ölçme ve değerlendirme kapsamında yer alan soru türleri çeşitlendirilerek sayıları artırılmalıdır.
- Öğretmenler mevcut ders kitaplarında yer alan etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmadığını düşünmektedir. 2023 ders kitapları temel nitelikleri kapsamında etkinlikler üst düzey düşünme becerileri kazandıracak şekilde yapılandırılmalıdır.
- Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonu kapsamındaki görüşlerinden hareketle 2023 ders kitaplarında öğrenci düzeyine uygun okunabilirliğin sağlanmasına, öğrencilerin Türkçe söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik çalışmaların yapılmasına yönelik tedbirler alınmalıdır.
- Ders kitaplarında yapılacak geliştirme çalışmalarının etkili olabilmesi için yeni nesil sorular geliştirebilmeleri için öğretmenlere çeşitli eğitimler verilmelidir.
- Ders kitapları yazarlarının, kitapların ölçme ve değerlendirme bölümlerini merkezi ve uluslararası sınavlarda yer alan soruları dikkate alarak güncellemeleri konusunda farkındalık oluşturulmalıdır.

Farklı yöntemlerle zenginleştirilen ve çok taraflı katılımı önemseyen izleme ve değerlendirme çalışmaları ile veriye dayalı politika geliştirilmesine katkı sunulmaya devam edilecektir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	iii
YÖNETİCİ ÖZETİ	iv
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1. 1. Problem	1
1. 2. Araştırmanın Amacı	3
1. 3. Araştırmanın Önemi	4
1. 4. Sınırlılıklar	4
1. 5. Sayıtlılar	5
1. 6. Tanımlar	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2. 1. Ders Kitabı	6
2. 2. Ders Kitaplarının Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi	11
2. 3. Ders Kitaplarının Hazırlanma Süreci	13
2. 4. Ders Kitaplarını İnceleme ve Değerlendirme Süreci	14
2. 5. 2023 Ders Kitabı Vizyonu	16
3. YÖNTEM	17
3. 1. Araştırma Modeli	17
3. 2. Evren ve Örneklem	17
3. 3. Veri Toplama Aracı	22
3. 3. 1. Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracını (Öğretmen Görüşleri) Geliştirme Süreci	22
3. 3. 2. “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” için Kapsam Geçerliliği İşlemleri	23
3. 3. 3. “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” için Yapı Geçerliliği İşlemleri	28
3. 3. 4. “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” için Güvenirlik İşlemleri	31
3. 4. Verilerin Toplanması	34
3. 5. Verilerin Analizi	34
4. BULGULAR VE YORUM	36
4. 1. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri	36
4. 2. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulun Düzeyine Göre İncelenmesi	38

4. 3. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulun Türüne Göre İncelenmesi	39
4. 4. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabına Göre İncelenmesi.....	40
4. 5. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabının Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi.....	49
4. 6. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabının Yayınevine Göre İncelenmesi	50
4. 7. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Öğretmenlik Mesleğindeki Kıdemlerine Göre İncelenmesi	52
4. 8. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Düzeylerine Göre İncelenmesi	54
4. 9. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarında Gördüğü Güçlü Yönler	54
4. 10. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarında Gördüğü Zayıf Yönler.....	59
4. 11. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşleri.....	65
4. 12. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulun Düzeyine Göre İncelenmesi.....	66
4. 13. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulun Türüne Göre İncelenmesi	67
4. 14. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabına Göre İncelenmesi.....	69
4. 15. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabının Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi.....	71
4. 16. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabının Yayınevine Göre İncelenmesi	72
4. 17. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Öğretmenlik Mesleğindeki Kıdemlerine Göre İncelenmesi	73
4. 18. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Düzeylerine Göre İncelenmesi	74
4. 19. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitaplarında Olması Gerektiğini Düşündüğü En Önemli Özellikler	76
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
5. 1. Sonuçlar.....	81
5. 2. Öneriler	85
KAYNAKLAR	86
EK: VERİ TOPLAMA ARACI	89

SİMGELER VE KISALTMALAR

AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
İHO	İmam Hatip Ortaokulu
KGi	Kapsam Geçerlik İndeksi
KGO	Kapsam Geçerlik Oranı
KGÖ	Kapsam Geçerlik Ölçütü
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
LGS	Liselere Geçiş Sistemi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MTAL	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
N	Örneklem Büyüklüğü
η^2	Eta Kare
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
sd	Serbestlik Derecesi
Ss	Standart Sapma
Std.	Standart Hata
TIMSS	Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması
TTKB	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
\bar{x}	Aritmetik Ortalama
χ^2	Ki-Kare (Chi-square)
YKS	Yükseköğretim Kurumları Sınavı

1. GİRİŞ

1. 1. Problem

Öğretim programları, mevcut durumda sınırsız olan bilgiyi ve buna bağlı uygulamaları eğitim öğretim faaliyetleri çerçevesinde sınırlandırır; geçerli ve gerekli bilginin hedef kitleye neden, ne zaman, ne kadar ve nasıl aktarılması gerektiğini, hedef kitleden beklenen davranış değişikliklerinin neler olduğunu ortaya koyan genel bir yapıdır (Caner ve Kurt, 2020). Posner (2004) öğretim programının yedi ortak kavramı olarak kapsam ve sıra, ders planı, içeriğin ana hatları, standartlar, ders kitapları, eğitim kursu, planlanan deneyimleri belirtmekte; bunların arasında ders kitaplarını da “Sınıf öğretimi için kılavuz olarak kullanılan öğretim materyalleri” şeklinde tanımlamaktadır.

Öğretim programlarının yansıtıcısı ve en temel uygulama aracı olan ders kitapları bu yönüyle eğitim öğretim sürecinin merkezî birimi; kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, değer ve kültürün bulunduğu temel kaynaktır. Ders kitapları gerek öğrenenler gerekse öğretmenler için sadece sınıf içinde değil aynı zamanda sınıf dışında da kullanılan başlıca kaynak ve öğretim araçlarından birisidir. Çünkü iyi hazırlanmış bir ders kitabı öğrenenler için iyi bir öğrenme, öğretmenler için de etkili bir öğretme kaynağıdır. Ders kitapları, içerik açısından derslerin öğretim programları ile ilişkili olması, her anlamda tarafların beklentilerini karşılama, dersin genel ve özel amaçlarına yönelik olmasının yanı sıra ülkenin millî eğitim politikalarına uygun bir şekilde hazırlanması ve böylece etkili bir öğrenme ve öğretme sürecinin gerçekleşebilmesi için eşsiz bir araçtır (Caner ve Kurt, 2020).

Ders kitapları, dünyada olduğu gibi ülkemizde de derslerin derli toplu işlenmesi, öğretim programının daha sistematik şekilde takibini kolaylaştırması bakımından eğitim-öğretim faaliyetlerinin vazgeçilmez unsurları arasında bulunmakta, hatta eğitim sisteminin içinde öğretmenden sonraki en önemli araç konumunda yer almaktadır (Sülükçü, 2018).

Öğretim programlarının içeriğini öğrenciye aktarabilmek ders kitapları ile mümkündür. Ders kitapları öğrenme-öğretme sürecinde ön planda olan bir ders aracıdır. Birçok öğretmen, öğretim programlarından ziyade, öğrenme-öğretme etkinlikleriyle ilgili çalışmalarını ders kitabına ve öğretmen kılavuz kitabına göre düzenlemektedir. Bu durum ders kitaplarının önemini daha da artırmaktadır. Ders kitaplarının okullarda en çok kullanılan araç olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle ders kitaplarının olumlu yanlarının bilinmesi ve kitapların buna göre düzenlenmesi gerekir (Gülersoy, 2013). Ilieva (2018), ders kitaplarının sınıftaki öğrenme deneyimi ve öğrencilerin düşüncelerini doğrudan şekillendirebilen önemli öğretim programı kaynakları ve kültürel eserler olduğunu ifade etmektedir. Stern ve Roseman da (2004) ders kitapları öğrencinin öğrenme sürecinde karşılaşılabileceği muhtemel tüm problemlerden tek başına sorumlu görülmesi de, büyük ölçüde sınıflarda hangi konu ve fikirlerin öğretileceğini ve bu konuların nasıl öğretileceğini belirlediğini nakletmektedir.

Öğretim programlarının amaçlarını, içeriklerini sınıf ortamına taşıyan ders kitaplarının öğrenci için ilgi çekici, öğretmen için eğitsel amaçlara ulaşmayı kolaylaştırıcı olması beklenir. Ders kitaplarının ülkemizde 2003-2004 eğitim öğretim yılından beri ücretsiz olarak dağıtılması ders kitaplarını ekonomik, kolay ulaşılan bir araç haline getirmektedir. Aynı zamanda öğretmen ve öğrencinin özel bir bilgi ve donanım gerekmeden ders kitaplarını kullanabilmesi öğretmen öğrenci arasındaki eğitsel iletişimin merkezine ders kitaplarının yerleşmesine yol açmaktadır (Özdemir, 2019).

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinin sürekli bir gelişim içinde olması, bilginin hızlı üretilmesini ve paylaşılmasını etkilemektedir. Bu durum bireylerin hayatını etkileyerek toplumsal değişimlere ve yeni bir toplumun belirmesine neden olmaktadır. Bilgiye sahip olanın güçlü olduğu bu dönemde eğitime gerekli önemi veren toplumlar, kültür ve güç bakımından toplumlar arasında oluşacak hiyerarşide önemli bir yere sahip olacaktır. Ders kitapları değişen ve gelişen teknolojik imkânlarla da bağlı olarak sadece basılı materyaller olarak değil aynı zamanda bilgisayar ve internet ortamında da öğrencilere ulaşmaktadır. Woodward, Lloyd ve Kimmon (2017) dijital teknolojiler vasıtasıyla, eğitim içeriklerinin, ders kitapları ve yayıncılık hakkındaki geleneksel düşünceye meydan okuyabilecek, benzeri görülmemiş bir ölçekte özgürce paylaşılmasına ve dağıtılmasına izin vermekte olduğuna dikkat çekmektedir.

Sosyokültürel hayat, bilim ve teknolojiadaki hızlı değişim ve gelişmeler, toplumun ve ferдин ihtiyaç duyduğu vasıfların da farklılaşmasına sebep olmaktadır. Bu farklılaşma ise tabii olarak çağın gerekliliklerini karşılayabilecek fertlerin yetiştirilmesini sağlayacak olan öğretim programlarının yenilenmesi ve güncellenmesi ihtiyacını doğurmaktadır. Bu ihtiyaç ve Millî Eğitim Bakanlığının değişen felsefesi doğrultusunda öğretim programları geliştirme, yenileme ve güncelleme çalışmaları 2005'te yeni bir rayda başlamış, 2015-2016 eğitim öğretim yılında tamamlanmıştır. 2016-2017 eğitim öğretim yılının başından bugüne ise farklı bir boyut kazanarak 51 öğretim programı ekseninde kapsamlı bir şekilde bir yenileme (güncelleme, gözden geçirme, ikmal ve değişiklik) çalışması yapılmıştır (TTKB, 2017).

Öğretim programlarının yenilenmesini müteakiben, programlara yönelik çok taraflı katılım sağlanarak bir dizi izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar kapsamında kamu ve özel sektör temsilcileri olan dernek-meslek birlikleri/federasyondan ders kitabı yazarları ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Ayrıca içeriklerin geliştirilmesi ve değerlendirilmesine katkı sağlamak amacıyla öğrencilerin görmüş olduğu belli dersler ve ders içerikleri ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinden öğrencilerle odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulamaya konulan ilköğretim kademesinde 16, ortaöğretim kademesinde 15 olmak üzere toplam 31 dersin öğretim programını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek amacıyla araştırma yapılmış ve araştırma raporlaştırılarak ilgili taraflarla paylaşılmıştır (TTKB, 2020).

Ders kitapları bazen öğretmenler için programdan daha belirleyici olabilmektedir. Örneğin öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecini yapılandırma da öğretim programlarının ötesinde ders kitaplarını referans alma eğiliminde olduklarına dair araştırma sonuçları ile karşılaşılabilir (TTKB, 2020). Bu noktada ders kitapları; öğretim programları, öğrenci ve öğretmen üçlüsü arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Öğretmenler ders kitabı sayesinde sınıf içi uygulamalarını planlarken öğrenciler konu ile ilgili hazırlık, tekrar veya uygulama yapabilmektedir. Ders kitaplarının, öğretim programlarını ne derecede yansıttığı, hata ve eksikliklerinin olup olmadığı, beklenti ve ihtiyaçlara cevap verip vermediği vb. konularda öğretmen görüşlerine dayalı araştırmalar yapmanın önemi anlaşılmaktadır. Posner (2004), öğretmenin ders kitaplarına ilişkin gözlemlerinin önemini şöyle betimlemektedir: "Öğretmen 'öğrencilerin ihtiyaçlarını' ders kitabı yazarlarından daha iyi algılayabilir ve öğretim programı alandaki öğrencilerin özel ihtiyaçlarına göre uyarlamaya hazır olabilir. Ancak bu bilgi, kelimenin tam anlamıyla 'uzmanlık' olarak değil, eğitimde yıllarca süren uygulama ve öğrencilerle temas yoluyla biriken genel deneyim olarak kabul edilebilir."

Buradan hareketle öğretmenlerin ders kitaplarına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla 14853 kişilik bir örnekleme, öğretmenlerin katılımıyla bir araştırma yapılmıştır. Öte yandan ders kitaplarıyla ilgili mevcut durumu çok odaklı biçimde değerlendirme amacıyla sadece öğretmenlerin görüşleri yeterli olmayacağı düşünülerek öğrencilerin de ders kitaplarına yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla çalışmalar devam etmektedir. Elde edilen tüm görüşler sayesinde ders kitaplarının kalitesinin artırılmasına ve ders kitabı dışında başka kaynaklara duyulan ihtiyacın azaltılmasına katkı sağlanması umulmaktadır.

1. 2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı öğretmenlerin “mevcut ders kitaplarına yönelik görüşleri” ve “2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerini” ortaya koymaktır. Bahsedilen temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik görüşleri nasıldır?
2. Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları;
 - a) görev yaptıkları okulun düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - b) görev yaptıkları okulun türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - c) değerlendirdikleri ders kitabına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - ç) değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - d) değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - e) öğretmenlik mesleğindeki kıdemlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - f) öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönler nelerdir?
4. Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönler nelerdir?
5. Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşleri nasıldır?
6. Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları;
 - a) görev yaptıkları okulun düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - b) görev yaptıkları okulun türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - c) değerlendirdikleri ders kitabına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - ç) değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - d) değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - e) öğretmenlik mesleğindeki kıdemlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - f) öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özellik nedir?

1. 3. Araştırmanın Önemi

Eğitim, dinamik yapısıyla toplumsal değişim ve dönüşümün temelini oluşturmaktadır. Eğitimde, hedeflenen başarının elde edilmesi birçok değişkene bağlıdır. Ders kitapları bu değişkenlerin en önemlilerinden birini oluşturmaktadır. Ders kitapları, belirli bir dönemde belirli bir dersin öğretim programına göre hazırlanmış, inceleme ve değerlendirme süreci tamamlanarak okutulması uygun bulunmuş kitaplardır. Dersin işlenişinde, bilgilerin öğrenciye aktarımı sürecinde öğrencinin seviyesine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanmış olan ders kitapları en yaygın kullanılan öğretim materyallerindedir.

Ders kitapları, eğitim sistemlerinin ve programlarının amacını temsil eden yazılı ve basılı eğitim-öğretim aracı olup ülkemizde de ders kitapları sık kullanılan eğitim araçlarındandır. Bir ders kitabından, eğitim ve öğretimin amaçları doğrultusunda, öğretmen ve öğrenci açısından kullanışlı olması, öğretmenlerin ve öğrencilerin ihtiyaç hissettiği zaman ulaşabileceği, hem ders içinde hem dışında başvurulabilen bir eğitim aracı olması beklenmektedir. Ders kitaplarının iyileştirilmesinde, ders kitabının öğretim programını en iyi şekilde işleyebilmesinde, hatalardan arındırılmasında ve etkili bir şekilde incelenmesinde izleme ve değerlendirme çalışmaları önemli bir role sahiptir. Ders kitaplarının, öğrencilerin gelecekteki eğitim yaşantılarını etkilemede önemli bir öge oluşu öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini ve bu görüşler doğrultusunda daha verimli hale gelmesini, geliştirilmesini ve iyileştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Öğretmenlerin “mevcut ders kitaplarında” var olan ve “2023 ders kitaplarında” olması gerektiğini düşündüğü özelliklere yönelik görüşlerini (2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerini) ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma; eğitim ve öğretim sürecinin kalitesinin artırılmasına, öğretmenlerin ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanmasına katkı sağlayacak, ders kitaplarının yeterliliğinin ve kalitesinin ortaya koyulmasında ve iyileştirilmesinde tüm paydaşlara ve politika geliştiricilere rehberlik edebilecektir. Ayrıca yapılan araştırma ve araştırmanın raporlaştırılması veriye dayalı politika geliştirme açısından önem arz etmektedir. Söz konusu değerlendirmelerin ders kitaplarını doğrudan kullanan grup olarak “öğretmenlerin” görüşlerine ve branşlara göre maksimum çeşitlilik sağlayan büyük bir örneklem grubu ile yapılmış olması da temsil yeterliliği açısından araştırmaya ayrı bir önem katmaktadır.

1. 4. Sınırlılıklar

Araştırma,

1. İlköğretim kurumları haftalık ders çizelgesindeki zorunlu derslere, ortaöğretim kurumları haftalık ders çizelgesinde ise ortak derslere ait ders kitaplarının (Almanca, Biyoloji, Coğrafya, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fransızca, Felsefe, Fen Bilimleri, Fizik, Hayat Bilgisi, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Kimya, Matematik, Müzik, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü, Sosyal Bilgiler, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı) değerlendirilmesi ile,
2. 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Adana, Ankara, Bursa, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Konya, Muğla, Ordu, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ illerinde devlet okullarında görev yapan ve seçilen derslerin ders kitaplarını 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında okutmuş olan öğretmenlerle,
3. Uygulanan değerlendirme araçlarındaki maddelerle,
4. Değerlendirme araçlarına verilen cevaplarla ve araştırmada kullanılan istatistiksel çözümleme yöntemleriyle sınırlıdır.

1. 5. Sayılılar

Araştırmada,

1. Örneklemler ğretmenlerin hazırlanan değerlendirme aracındaki maddeleri herhangi bir etki altında kalmadan dürüst ve yansız bir şekilde cevaplandıkları,
2. Kontrol altına alınamayan değişkenlerin tüm öğretmenleri eşit şekilde etkilediği varsayımları ile hareket edilmiştir.

1. 6. Tanımlar

Ders kitabı: Talim ve Terbiye Kurulunca, rgn ve yaygın eğitim ve ğretim kurumlarında okutulması uygun bulunan kitaplardır (MEB, 2012).

Eğitim aracı: Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, ğrenci çalışma kitabı, ğretmen kılavuz kitabı ile ğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı ve elektronik ortamdaki eğitim materyalini, millî eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olacak diğer eserleri ifade etmektedir (MEB, 2012).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ders kitabı, ders kitaplarının eğitim ve öğretimdeki yeri ve önemi, ders kitaplarının hazırlanma süreci, ders kitaplarını inceleme ve değerlendirme süreci, ders kitaplarının sahip olması gereken özelliklere yer verilmiştir.

2. 1. Ders Kitabı

Eğitim ve öğretimin gerçekleşmesi için öğretim araçlarına gereksinim olup ders kitapları, istenilen davranışları kazandırma işlevinde en önemli rolü oynar. Ders kitapları öğrenmenin zamanında gerçekleşmesi, kalıcı olması ve öğrenme ortamının sağlıklı bir şekilde oluşması amacıyla kullanılan en yaygın araçtır (Bedir ve Demir, 2006). Öğretmen ve öğrenci arasındaki en önemli iletişim kaynağı olan ders kitabı, dünyadaki tüm eğitim sistemlerinde dersin uygulanması, etkinliklerin belirlenmesi, dersin tekrarlanması ve değerlendirme aşamaları için temel araç olma özelliğini korumaktadır.

Ders kitapları üzerine hem dünyada hem Türkiye’de oldukça fazla araştırma bulunmaktadır. Aşağıdaki tablolarda (Tablo 2.1, 2.2, 2.3 ve 2.4) 2000-2020 yılları arasında ulusal tez merkezinde ders kitapları üzerine gerçekleştirilip hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin sayıları sunulmuştur:

Tablo 2. 1. 2000-2005 Yılları Arasında İlköğretim ve Ortaöğretim Kademesindeki Ders Kitapları Üzerine Ulusal Tez Merkezinde Yayımlanan Tezlerin Branşlara Göre Sayıları

Ders Adı	Tez Sayısı	%
Türkçe	39	33.91
Tarih	17	14.78
Genel	11	9.57
Sosyal Bilgiler	10	8.70
Kimya	3	2.61
İngilizce	3	2.61
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	3	2.61
Matematik	3	2.61
Biyoloji	3	2.61
Fizik	2	1.74
Müzik	2	1.74
Coğrafya	2	1.74
Hayat Bilgisi	2	1.74
Yabancı Dil (Genel)	2	1.74
Türk Dili ve Edebiyatı	2	1.74
Fen Bilgisi	2	1.74
Vatandaşlık ve İnsan Hakları	2	1.74
Almanca	2	1.74
Fransızca	1	.87
Sosyoloji	1	.87
Vatandaşlık Eğitimi	1	.87
Din Eğitimi ve Öğretimi	1	.87
Yurt Bilgisi	1	.87
Toplam	115	100.00

Tablo 2.1 incelendiğinde 2000-2005 yılları arasında en fazla Türkçe ders kitapları (%33.91) üzerine araştırma yapıldığı görülmüştür. Türkçe dersinden sonra ise Tarih ders kitabı (%14.78) üzerine en fazla araştırma yapıldığı anlaşılmıştır. En az sayıda ise Fransızca (%.87), Sosyoloji (%.87), Vatandaşlık Eğitimi (%.87), Din Eğitimi ve Öğretimi (%.87) ile Yurt Bilgisi (%.87) ders kitapları üzerine araştırma yapılmıştır.

Tablo 2. 2. 2006-2010 Yılları Arasında İlköğretim ve Ortaöğretim Kademesindeki Ders Kitapları Üzerine Ulusal Tez Merkezinde Yayımlanan Tezlerin Branşlara Göre Sayıları

Ders Adı	Tez Sayısı	%
Türkçe	103	30.29
İngilizce	40	11.76
Genel	39	11.47
Sosyal Bilgiler	33	9.71
Tarih	28	8.24
Matematik	17	5.00
Türk Dili ve Edebiyatı	16	4.71
Hayat Bilgisi	9	2.65
Coğrafya	8	2.35
Fen ve Teknoloji	8	2.35
Fizik	6	1.76
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5	1.47
Almanca	4	1.18
Kimya	4	1.18
Biyoloji	3	.88
T.C. İnkılâp Tarihi	3	.88
Fransızca	2	.59
Fen Bilgisi	2	.59
Müzik	2	.59
Bilgisayar	2	.59
Bilgi ve İletişim Uzaktan Eğitim	2	.59
Rusça	1	.29
İşitme Engelliler İçin Ders Kitabı	1	.29
Keman Ders Kitabı	1	.29
Vatandaşlık Bilgisi	1	.29
Toplam	340	100.00

Tablo 2.2 incelendiğinde 2006-2010 yılları arasında en fazla Türkçe ders kitapları (%30.29) üzerine araştırma yapıldığı görülmüştür. Ayrıca Türkçe dersinden sonra İngilizce ders kitapları (%11.76) üzerine en fazla araştırma yapıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 2. 3. 2011-2015 Yılları Arasında İlköğretim ve Ortaöğretim Kademesindeki Ders Kitapları Üzerine Ulusal Tez Merkezinde Yayımlanan Tezlerin Branşlara Göre Sayıları

Ders Adı	Tez Sayısı	%
Türkçe	34	23.13
İngilizce	20	13.61
Sosyal Bilgiler	15	10.20
Türk Dili ve Edebiyatı	13	8.84
Tarih	12	8.16
Matematik	9	6.12
Biyoloji	7	4.76
Fen Bilgisi	6	4.08
Fizik	5	3.40
Coğrafya	5	3.40
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5	3.40
Müzik	5	3.40
Almanca	3	2.04
Kimya	2	1.36
Ses Bilgisi	1	.68
Hayat Bilgisi	1	.68
Dil ve Anlatım	1	.68
Arapça	1	.68
Mantık	1	.68
Fransızca	1	.68
Toplam	147	100.00

Tablo 2.3 incelendiğinde söz konusu yıllar arasında en fazla Türkçe ders kitapları (%23.13) üzerine araştırma yapıldığı görülmüştür. Ayrıca Türkçe dersinden sonra İngilizce ders kitapları (%13.61) üzerine en fazla araştırma yapıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 2. 4. 2016-2020 Yılları Arasında İlköğretim ve Ortaöğretim Kademesindeki Ders Kitapları Üzerine Ulusal Tez Merkezinde Yayımlanan Tezlerin Branşlara Göre Sayıları

Ders Adı	Tez Sayısı	%
Türkçe	146	27.29
Sosyal Bilgiler	83	15.51
İngilizce	41	7.66
İlköğretim Matematik	40	7.48
Fen Bilimleri	39	7.29
Tarih	36	6.73
Müzik	18	3.36
Genel	17	3.18
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	15	2.80
Almanca	12	2.24
Türk Dili ve Edebiyatı	10	1.87
Hayat Bilgisi	10	1.87
Biyoloji	9	1.68
Kimya	8	1.50
Matematik	7	1.31
Coğrafya	7	1.31
Fizik	6	1.12
Arapça	5	.93
Sosyoloji	5	.93
Siyer	3	.56
Fransızca	2	.37
Yurt Bilgisi	2	.37
Görsel Sanatlar	2	.37
Kur'an-ı Kerim	2	.37
Dil ve Anlatım	2	.37
Felsefe	1	.19
Sağlık Bilgisi	1	.19
Görme Engelliler Öğretmenliği	1	.19
Anatomi	1	.19
Özel Eğitim	1	.19
Trafik ve İlk Yardım	1	.19
Yeni Medya Okuryazarlığı	1	.19
Fen ve Teknoloji	1	.19
Toplam	535	100.00

Tablo 2.4 incelendiğinde 2016-2020 yılları arasında en fazla Türkçe ders kitabı (%27.19) üzerine araştırma yapıldığı anlaşılmış olup ikinci sırada Sosyal Bilgiler alanında (%15.51) araştırma yapıldığı görülmüştür. Tablo 2.1, 2.2, 2.3 ve 2.4'ün geneline bakıldığında ise 535 sayı ile en fazla 2016-2020 yılları arasında ders kitapları üzerine araştırma yapıldığı belirlenmiştir.

İlköğretimde öğrenim gören bireylerin okumaya ve öğrenmeye karşı ilgileri diğerlerine oranla daha fazladır. Ders kitapları bu anlamda öğretmenden sonra önemli bir yol gösterici olmaktadır. Ders kitapları bilişsel beceri ve duyuşsal özellikleri kazandırma açısından her öğrenim seviyesine uygun olarak hazırlanmalıdır (Seven, 2014, s.9). Aşağıdaki tablolarda (Tablo 2.5, 2.6, 2.7 ve 2.8) 2000-2020 yılları arasında ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki ders kitapları üzerine yapılan ve ulusal tez merkezinde yayımlanan araştırmaların kademelere göre sayıları sunulmuştur.

Tablo 2. 5. 2000-2005 Yılları Arasında İlköğretim ve Ortaöğretim Kademesindeki Ders Kitapları Üzerine Ulusal Tez Merkezinde Yayımlanan Tezlerin Kademelere Göre Sayıları

Kademeler	Tez Sayısı	%
İlköğretim	60	52.17
Ortaöğretim	30	26.09
Genel	25	21.74
Toplam	115	100.00

Tablo 2.5 incelendiğinde söz konusu yıllar arasında en fazla ilköğretim kademesindeki ders kitapları (%52.17) üzerine araştırma yapıldığı görülmüştür.

Tablo 2. 6. 2006-2010 Yılları Arasında İlköğretim ve Ortaöğretim Kademesindeki Ders Kitapları Üzerine Ulusal Tez Merkezinde Yayımlanan Tezlerin Kademelere Göre Sayıları

Kademeler	Tez Sayısı	%
İlköğretim	210	61.76
Ortaöğretim	88	25.88
Genel	42	12.35
Toplam	340	100.00

Tablo 2.6 incelendiğinde söz konusu yıllar arasında en fazla ilköğretim kademesindeki ders kitapları (%61.76) üzerine araştırma yapıldığı görülmüştür.

Tablo 2. 7. 2011-2015 Yılları Arasında İlköğretim ve Ortaöğretim Kademesindeki Ders Kitapları Üzerine Ulusal Tez Merkezinde Yayımlanan Tezlerin Kademelere Göre Sayıları

Kademeler	Tez Sayısı	%
İlköğretim	73	49.66
Ortaöğretim	74	50.34
Toplam	147	100.00

Tablo 2.7 incelendiğinde söz konusu yıllar arasında ilköğretim (%49.66) ve ortaöğretim (%50.34) kademelerinde yakın sayılarda ders kitapları üzerine araştırma yapıldığı görülmüştür.

Tablo 2. 8. 2016-2020 Yılları Arasında İlköğretim ve Ortaöğretim Kademesindeki Ders Kitapları Üzerine Ulusal Tez Merkezinde Yayımlanan Tezlerin Kademelere Göre Sayıları

Kademeler	Tez Sayısı	%
İlköğretim	390	72.90
Ortaöğretim	130	24.30
Genel	15	2.80
Toplam	535	100.00

Tablo 2.8 incelendiğinde söz konusu yıllar arasında en fazla ilköğretim kademesindeki ders kitapları (%72.90) üzerine araştırma yapıldığı görülmüştür. Nihai olarak 2000-2020 yılları arasında en fazla ilköğretim kademesindeki ders kitapları üzerine araştırma yapıldığı anlaşılmıştır.

2. 2. Ders Kitaplarının Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi

Öğrenme öğretme süreçlerindeki hedeflere ulaşılması, eğitim ortamında konunun gerektirdiği her türlü öğenin yer almasına ve bunların uygun zamanda birbirini tamamlayacak biçimde kullanılmasına bağlıdır. Öğretim sürecinin ögesi olan öğretmen ve öğrenciyi istekli kılan ya da isteği azaltan çeşitli etkenler vardır. Ders kitapları da bunlardan biridir (Özgen, 2010). Ders kitapları öğretim programlarındaki konuların ve kazanımların düzenli olarak takip edilmesine imkân sağlamakta olup öğrenci ve öğretmene ders kitabı aracılığıyla konuları tekrar etme olanağı sağlamaktadır (Keleş, 2001, s.4).

Öğretim programı ile öğrenci arasında en iyi iletişim kaynağı olan ders kitapları, öğretmeninde bilgileri sistematik bir şekilde sunmasına katkı sağlamaktadır. Birçok bilgiyi etkili bir şekilde sunan ders kitapları öğrencilerin derse ve konuya güdülenmesini sağlamaktadır. Öğretmenin ise neleri öğreteceğini belirlemesine yardımcı olur. Öğretim programının temel unsuru olan ders kitapları, sınıf içi uygulamalarında en çok kullanılan öğretim araçlarındandır.

Ders kitapları, eğitim sistemlerinde her zaman önemli ve vazgeçilmez bir yere sahip olmuştur. Birçok araştırmada iki veya daha fazla ülkenin belirli bir alandaki ders kitapları karşılaştırılmaktadır. Karşılaştırma sonunda hedeflenen ise mevcut ülke ders kitabının üstün ve eksik yönlerinin belirlenmesi ve kitapların iyileştirilmesine katkı sunulmasıdır. Aşağıdaki tabloda 2000-2020 yılları arasında Türkiye ile ders kitapları karşılaştırılan ülkelere dair bilgiler sunulmuştur.

Tablo 2. 9. 2000-2020 Yılları Arasında Türkiye ile Ders Kitapları Karşılaştırılan Ülkeler*

Ülke Adı	Karşılaştırılan Ders	Tez Sayısı	%
ABD-Fransa	Sosyal Bilgiler	2	5.00
ABD (Kaliforniya)	Türkçe	1	2.50
ABD (Kaliforniya)	Biyoloji	1	2.50
ABD-Rusya	Tarih	1	2.50
ABD-Singapur	Matematik	3	7.50
Almanya	Sosyal Bilgiler	1	2.50
Almanya	Genel	2	5.00
Almanya	Coğrafya	1	2.50
Almanya	Türk Dili ve Edebiyatı	2	5.00
Almanya	Sosyal Bilgiler	1	2.50
Almanya-İngiltere	Fizik	1	2.50
Azerbaycan	Tarih	1	2.50
Azerbaycan	Türkçe	1	2.50
Cezayir	Tarih	1	2.50
Ermenistan-Lübnan-Fransa	Tarih	1	2.50
Fransa	Coğrafya	1	2.50
Fransa-Suriye-ABD	Sosyal Bilgiler	1	2.50
İngiltere	Genel	1	2.50
İngiltere-ABD	Genel	1	2.50
İngiltere-Rusya	Matematik	1	2.50
İran	İngilizce	1	2.50
İran	Genel	1	2.50
Japonya	İlköğretim Matematik	1	2.50
Kanada (Alberta)	İlköğretim Matematik	1	2.50
Kazakistan	İlköğretim Matematik	1	2.50
Kazakistan	Türkçe-Kazakça-Rusça	1	2.50
Kırgızistan	Fizik	1	2.50
Makedonya	Müzik	1	2.50
Makedonya	Sosyal Bilgiler-Tarih	1	2.50
Sırbistan	Tarih	1	2.50
Singapur	İlköğretim Matematik	2	5.00
Suudi Arabistan Krallığı	Sosyal Bilgiler	1	2.50
Uluslararası	Genel	1	2.50
Yunanistan	Matematik	1	2.50
Toplam		40	100.00

* Veriler ulusal tez merkezinden alınmıştır.

Tablo 2.9 incelendiğinde Türkiye ile en çok Almanya, İngiltere ve ABD ders kitaplarının karşılaştırıldığı görülmüştür. Ders kitabı bazında ise matematik ders kitabının daha çok karşılaştırıldığı tespit edilmiştir.

Ders kitapları, işlenen konunun pekiştirilmesi, bilgileri belirli bir sıra halinde sunması, öğretim programına uygun düzenlenmesiyle, öğretmen öğrenci arasında köprü vazifesi görmesi açısından eğitim öğretim sürecine önemli katkı sağlamaktadır.

Şahin'e (2004) göre öğretmen ders kitabı sayesinde ders yükünün çok olduğu çeşitli okullarda gücünü iyi kullanır, çalışmalarını planlama sürecinde öğretmene ders kitabı önemli bir kaynaktır. Öğrenci açısından ise ders kitapları öğretimde, öğrenci tarafından yoğunlukla kullanılan bir eğitim aracıdır, sınıf içi ve sınıf dışında sayısız fayda sağlamaktadır. Ders kitabını kullanan öğrenci, daha aktif düşünen ve sorumluluk hisseden bir yapı içinde olur. Ders kitabı ayrıca öğrencinin derse önceden hazırlanmasını sağlar.

2. 3. Ders Kitaplarının Hazırlanma Süreci

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde (2012) yer aldığı üzere, hizmet birimi veya yayınevleri tarafından hazırlanacak ders kitabı, içerik; dil, anlatım ve üslup; öğrenme, öğretme, ölçme ve değerlendirme; teknik, tasarım ve düzenleme yönlerinden aşağıdaki hususlara göre hazırlanmaktadır:

a) İçerik;

- 1) Dersin eğitim ve öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenir.
- 2) Dersin özelliğine göre ünite, bölüm, tema ve konular arasında hacim bakımından eğitim ve öğretim programının içeriğine uygun bir denge kurulur.

b) Dil, anlatım ve üslup;

- 1) Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılır.
- 2) Konuların işlenişinde öğrencinin seviyesine ve gelişim özelliklerine uygun olarak doğru, anlaşılır, yalın bir dil ve anlatım kullanılır.
- 3) Dilin kullanımında, Türk Dil Kurumunun güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınır.

c) Öğrenme, öğretme, ölçme ve değerlendirme;

- 1) Öğrenme yöntemleri ve stratejileri dikkate alınır ve üst düzey düşünme becerileri geliştirilir.
- 2) Değerlendirmeye ilişkin unsurlar, ölçme ve değerlendirmenin ilke ve teknikleri dikkate alınarak düzenlenir.

ç) Teknik, tasarım ve düzenleme;

- 1) Görsel ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alınarak yapılır.
- 2) Kitaplarda yer alacak Türk Bayrağı, 22/9/1983 tarihli ve 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanunu ve 25/1/1985 tarihli ve 85/9034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen Türk Bayrağı Tüzüğüne uygun olarak verilir.

- 3) Ders kitabı veya ders kitabı yerine okutulacak kitapların ön kapağında kitabın adı, okul türü, sınıfı, ilgili hizmet birimi veya yayınevinin varsa pedagojik esaslara aykırı olmayan amblemi ve dersin özelliğini yansıtan kapak düzeni; iç kapağın ön yüzünde, kitabın adı, okul türü, sınıfı, yazarın/yazarların adı ve soyadı, varsa akademik unvanı, başvuru sahibinin adı veya adresi, varsa pedagojik esaslara aykırı olmayan amblemi; iç kapağın arka yüzünde, yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı; arka kapakta sınıf seviyesi dikkate alınarak sağlık, beslenme, trafik ve çevre ile ilgili yazılı ve görsel tasarımlar sayfaya uygunluk sağlayacak şekilde yer alır. Taslak kitapta arka kapak sayfası boş bırakılır. Arka kapakta kullanılacak görsel tasarımlar, Kurulca uygun görülenler arasından basım aşamasında Genel Müdürlükçe belirlenir. Yazarın/yazarların adı ve soyadı, varsa akademik unvanı, başvuru sahibinin adı veya adresi, amblemi; iç kapağın arka yüzünde, yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı ve benzeri taslak kitabın kimliğini gösteren bilgi veya kenar süsü, sayfa numarası gibi simge ya da işaretler elektronik ortama yüklenen nüshada yer almaz. Kitabın kimliğini belirleyici nitelikte bilgi veya kenar süsü, sayfa numarası gibi simge ya da işaretler bulunan taslak ders kitapları incelemeye alınmaz, incelemeye alınmış olsa dahi inceleme ve değerlendirmenin herhangi bir safhasında fark edilmesi hâlinde Kurulca inceleme işlemi durdurularak başvuru sahibine iade edilir. İnceleme sürecinde yabancı dil kitaplarında özel ad kullanılmaz.
- 4) İkinci yaprak ve devamında, ilköğretimin 1, 2 ve 3 üncü sınıflarına ait kitaplarda, yaprağın ön yüzünde Türk Bayrağı ile birlikte İstiklal Marşı'nın ilk iki kıtası; yaprağın arka yüzünde Öğrenci Andı; üçüncü yaprağın ön yüzünde Atatürk resmi ve resmin alt kısmında Mustafa Kemal Atatürk yazısı bulunur. İçindekiler bölümü, ilgili sınıf için öngörülen puntoda olup beş sayfayı geçmez.
- 5) İlköğretimin 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflar ile ortaöğretim ve yaygın eğitim kitaplarında, ikinci yaprağın ön yüzünde Türk Bayrağı ile İstiklal Marşı; yaprağın arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, üçüncü yaprağın ön yüzünde, Atatürk resmi ile resmin alt kısmında Mustafa Kemal Atatürk yazısı bulunur. İçindekiler, ilgili sınıf için ön görülen puntoda yazılır.
- 6) Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerinde resim altı yazıları, dipnotlar ve benzeri kullanılan yazılar hariç ilköğretim 1 inci sınıflar için yirmi, 2 nci sınıflar için on sekiz, 3 üncü sınıflar için on dört, 4 üncü sınıflar için on iki, 5 inci sınıflar için on bir, daha üst sınıflar için ise on puntodan daha küçük harfler kullanılmaz.
- 7) Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile Tarih ve Coğrafya kitaplarında Türkiye haritası; Sosyal Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Tarih, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi kitaplarında Türk dünyası haritası yer alır.

Ayrıca yabancı dil ders kitapları, dinleme becerisini kazandırmaya yönelik kaset ve elektronik kayıt ortamlarında verilen materyallerle birlikte takım hâlinde hazırlanır, yüklenir ve değerlendirmeleri birlikte yapılır. Takım hâlinde hazırlanması gereken diğer ders kitapları, ilgili dersin eğitim ve öğretim programına ait Kurul kararında belirtilir. Özel eğitim gerektiren öğrenciler için hazırlanan ders kitapları ile engelli öğretmenler için hazırlanacak öğretmen kılavuz kitabında engel durumları dikkate alınır.

2. 4. Ders Kitaplarını İnceleme ve Değerlendirme Süreci

Taslak ders kitaplarının inceleme ve değerlendirme süreci, panelist olma kriterlerini taşıyan öğretmen ve akademisyenler tarafından bilimsellik, objektiflik ve şeffaflık esasına dayalı olarak elektronik ortamda "panel sistemi" ile gerçekleştirilmektedir. Kamu ve özel sektör tarafından hazırlanan taslak kitapların incelenmesi için "e-müfredat.meb.gov.tr" adresi üzerinden elektronik ortamda Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına başvurusu yapılmaktadır.

Başkanlıkça taslak ders kitapları başvuru sırasına göre bazı hususlar doğrultusunda ön inceleme yapılmaktadır. İnceleme ücretinin tam yatırılıp yatırılmadığı, başvuruların yönetmelik hükümlerine göre yapılıp yapılmadığı, taslak ders kitabının söz konusu yönetmeliğin 8 inci maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinin (3) numaralı alt bendi ile 8 inci maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan şartları taşıyıp taşımadığı, taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alan kişilerin aranan nitelikleri taşıyıp taşımadıkları, takım hâlinde hazırlanması gereken taslak ders kitaplarının bu hususa uyup uymadığı, ayrıca Türkçe ve yabancı dil derslerine ait kaset ve elektronik kayıt ortamlarında verilen sesli ve görüntülü materyallerin öğretmen kılavuz kitabı ekinde bulunup bulunmadığı yönlerinden incelenir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ders kitapları ve öğretim materyalleri ile ilgili Daire Başkanlığınca hazırlanan ön inceleme raporu Kurul tarafından değerlendirilir ve başvuru eserinin panel inceleme ve değerlendirmesine girip girmeyeceği Kurul tarafından karara bağlanır. Birinci fıkrada sayılanlardan en az birine uyulmadığının tespiti hâlinde taslak ders kitabı, ilgili hizmet birimi veya yayınevine iade edilir. Kurul tarafından panel inceleme ve değerlendirmesi için uygun bulunan taslak ders kitapları için panel inceleme ve değerlendirme süreci başlatılır (Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, 2012).

Her bir panel öğretmenler, alan eğitimcileri/uzmanları, görsel tasarım uzmanları ile dil uzmanlarından oluşmaktadır. Yine her bir panelde en az altı, en çok sekiz üye bulunmaktadır. Gerekli görülmesi hâlinde ise ölçme ve değerlendirme, program geliştirme, rehberlik, çocuk gelişimi ve/veya eğitim teknolojisi alanlarında uzman/öğretmen veya öğretim üyesi panelde görevlendirilir. İlgili alanda yeterli uzman bulunmaması veya ek uzman ihtiyacı olması halinde panelin hangi alandan uzmanlardan teşkil edeceğine Kurul karar vermektedir.

Ortak panel raporu oluşturmak için panel toplantılarına davet edilen panelistler gizli oylama usulüyle taslak ders kitabını dört farklı kriter açısından puanlarlar.

Bu dört kriter aşağıdaki gibidir:

- İçeriğin Anayasa ve kanunlara uygunluğu,
- İçeriğin bilimsel olarak yeterliliği,
- İçeriğin eğitim ve öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirme yeterliliği,
- Görsel tasarımın ve içerik tasarımının, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte olması ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde (2012) yer aldığı üzere taslak ders kitaplarının puanlaması, "3 = çok iyi", "2 = iyi" ve "0 = iyi değil" şeklinde yapılmaktadır. Puanlamada muhtemel yanlılığı önlemek amacıyla, en yüksek ve en düşük tek değerler ortalama puanının hesaplanmasında dikkate alınmaz. Bir eserin kabul edilebilmesi için, her bir kriterden en az 2 puan ve toplamda en az 8 puan almış olması gerekmektedir.

Oylama sonunda tüm panelistler ve moderatör tarafından imzalanan bir panel raporu hazırlanmakta olup panel raporunda puanlamaya esas teşkil eden gerekçeler somut olarak ifade edilmektedir. Kurul Onayına sunulan taslak ders kitaplarının okutulmasına ilişkin uygunluk kararını kurul vermekte olup değerlendirme sonucundaki düzeltmeleri yayınevi ve hizmet birimleri tamamlamasının ardından kitaplar basıma hazır hâle getirilmektedir. Onaylanan ders kitaplarının listesi Tebliğler Dergisinde yayımlanmakta olup Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen ihale sonuçları doğrultusunda onay almış ders kitaplarının basım ve dağıtım işlemleri tamamlanmaktadır (TTKB, 2019).

2. 5. 2023 Ders Kitabı Vizyonu

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'ne (2012) göre, ders kitaplarının sahip olması gereken özellikler aşağıda sunulmuştur:

- a) Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.
- b) Bilimsel hata içermez.
- c) Temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunar.
- ç) Reklam niteliğinde ögeler içermez.
- d) Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.
- e) Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır.

2023 stratejileri için somut adımların kararlı bir şekilde atıldığı günümüzde her kurum kendi gerekliliklerini yerine getirmekte ve deneyimlerini aktarmaktadır. Bu bağlamda Başkanlığımız insan doğası ile uyumlu 2023 ders kitabının seçilmesi, yazılması ve değerlendirilmesi için temel nitelikler üzerine bir dizi araştırma yapmaktadır. Şüphesiz 2023 ders kitapları temel niteliklerinde mevcut yönetmelikte ifade edilen özelliklerden de yer alanlar olacaktır. Yapılan bu çalışmada 2023 ders kitabı vizyonu ile mevcut yönetmelik kapsamında ders kitaplarının sahip olması gereken özellikler dışındaki özellikler ifade edilmiştir. Ders kitaplarının mevcut durumunun değerlendirilmesi araştırma kapsamında ayrıca ele alınmıştır.

Araştırmada 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında ele alınan özellikler, ders kitaplarını değerlendirme aracında yer alan "Dijital ortamları kullanmaya teşvik etmelidir.", "Özel gereksinimli öğrencilere yönelik sınıf içindeki uygulamaları desteklemelidir.", "Metinler, görsel okuma ve harita okuma becerilerini kazandırmaya fırsat vermelidir.", "Metinler, bilginin ya da düşüncenin altında yatan nedenleri en ince ayrıntısına kadar açıklayabilecek derinliğe sahip olmalıdır.", "Metinler, öğrencilerin kelime hazinelerini nicelik yönüyle geliştirebilecek genişliğe sahip olmalıdır.", "Dijital içerikler, hedeflenen düzeylere ulaşabilme özelliğine sahip olmalıdır.", "Dijital içerikler kullanıcı ile etkileşimin (artırılmış gerçeklik vb.) artırılmasına imkân vermelidir.", "Görsel unsurlar, öğrenmenin asli unsurlarından biri olarak tasarlanmalıdır.", "Görsel unsurlar, insan ve doğa gerçekliğini keşfetmeye, anlamaya imkân vermelidir.", "Etkinlikler, öğrencilerin kendi tercih ve görüşlerini ifade etmelerine izin vermelidir.", "PISA (Uluslararası Öğrenci Başarılarını Değerlendirme Programı) uygulamalarındaki soru tarzına yer verilmelidir.", "Etkinlikler, girişimcilik becerisini geliştirmeye fırsat tanımalıdır.", "Etkinlikler; düşünme, tasarlama ve üretmeye zaman ayırmayı sağlayan bir ortam sunmalıdır.", "Öğrencileri ulusal ve uluslararası proje ve uygulamalara teşvik etmelidir.", "İçeriğe uygun bir anlatım tekniği (açıklayıcı, betimleyici, öyküleyici, tartışmacı) tercih edilmelidir.", "Öğrencilerin Türkçe söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik olmalıdır.", "Öğrencilerin gelişim düzeyine uygun okunabilirliğe sahip olmalıdır.", "Gerçek hayat problemlerine (Otantik Öğrenme) yer veren bir yapıda olmalıdır.", "Velilerin öğrenme süreçlerine pozitif yönde katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır" maddelerinde ifade edilen özellikler ile sınırlı tutulmuştur.

3. YÖNTEM

Araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama aracına, verilerin toplanmasına ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3. 1. Araştırma Modeli

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama türüne göre tasarlanmıştır. Betimsel tarama modellerinde araştırmalar, geniş gruplar üzerinde yürütülmekte, söz konusu gruplarda yer alan kişilerin bir olgu ve olaya ilişkin görüşlerinin, tutumlarının belirlendiği; bu bağlamda olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır (Karakaya, 2011). Öte yandan tarama modelleri, geçmişte ya da hâlihazırda var olan bir durumu, üzerinde hiçbir etki oluşturmadan, olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Karasar, 1995). Bu modelde araştırma amacına yönelik olarak belirlenen bir zaman dilimi içinde çok sayıda objeden veri elde edilmekte ve bu verilerle de araştırmanın problemlerine cevap aranmaktadır (Arseven, 2001). Tarama modelinin sağladığı avantajlardan biri de araştırmanın gerçekleştirildiği grup ya da kurumda mevcut işleyişi bozmadan ve grup/kurum üyelerine yönetsel bir güçlük çıkarmadan uygulanabilmesidir (Kaptan, 1995).

Bu bağlamda araştırmada öğretmenlerin “mevcut ders kitaplarına yönelik görüşleri” ve “2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşleri” betimlenerek ortaya konulmuş; araştırmanın nicel boyutunda değerlendirme aracında yer alan derecelendirme maddelerine ilişkin veriler kullanılarak betimsel ve çıkarımsal analizler yapılmıştır. Öte yandan araştırma, “mevcut ders kitaplarına yönelik görüşleri” ve “2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşleri” betimlemek amacıyla iki ayrı ölçme aracı geliştirme sürecini de içermektedir.

3. 2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 1’de yer alan 12 bölgeyi temsil etmek üzere seçilen Adana, Ankara, Bursa, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Konya, Muğla, Ordu, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ illerinde devlet okullarında görev yapan ve seçilen derslerin ders kitaplarını okutan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilen uygun örnekleme yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2011) kullanılmıştır. Wu ve Thompson (2020) ve Fink’e (2003) göre yaygın kullanımı olan ve olasılığa dayalı olmayan uygun örnekleme yönteminde örneklem, ulaşılması kolay kişilerden alınır. Uygun örnekleme bazen “Tesadüfi Örnekler (Accidental Samples)” olarak atıfta isimlendirilir, çünkü örneklem elemanları sadece mekansal veya idari olarak, araştırmacının veri toplama işlemini yürüttüğü yerin yakınında konumlandırıldıkları için örnekleme alınmaktadır (Ross, 2005). Uygun örnekleme, uygulama basitliğinden dolayı yaygın olarak kullanılmaktadır (United Nations, 2008). Bu yöntemden hareketle örneklem, İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 1’de yer alan 12 bölge içinden random belirlenen 14 ilde devlet okullarında görev yapan ve ilgili ders kitaplarını 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında okutmuş olan 14853 öğretmenden oluşturulmuştur.

Araştırma yapılan illerde devlet okullarda görev yapan toplam öğretmen sayıları (ilkokul+ortaokul+lise) ve araştırmada görüş belirten öğretmen sayıları ile oranları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

*Tablo 3. 1. Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmen Sayıları**

İller	Toplam Öğretmen Sayıları	Evren İçindeki Oranı (%)	Görüş Belirten Öğretmen Sayıları	Örneklem İçindeki Oranı (%)
Adana	25321	7.3	1523	10.3
Ankara	53801	15.6	1101	7.4
Bursa	28512	8.3	2096	14.1
Elazığ	7675	2.2	312	2.1
Erzurum	11099	3.2	1144	7.7
Eskişehir	9363	2.7	444	3.0
İstanbul	109137	31.7	4395	29.6
Kastamonu	4243	1.2	487	3.3
Konya	27889	8.1	1214	8.2
Muğla	10350	3.0	208	1.4
Ordu	8882	2.6	502	3.4
Sivas	8417	2.4	400	2.7
Şanlıurfa	30688	8.9	673	4.5
Tekirdağ	9477	2.8	354	2.4
Toplam	344854	100.0	14853	100.0

* Tüm kademelerdeki devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sayıları Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2019/2020'den alınmıştır.

Tablo 3.1'de görüldüğü üzere toplam öğretmen sayılarının evren içindeki oranları ile örneklem içindeki oranları kıyaslandığında Ankara, Muğla ve Şanlıurfa illerinde görüş belirten öğretmen oranlarının evren içindeki oranlarının yaklaşık yarısı olduğu; Erzurum ve Kastamonu illerinde görüş belirten öğretmen oranlarının evren içindeki oranlarının iki katından fazla olduğu; diğer illerde ise görüş belirten öğretmen oranlarının evren içindeki oranlarına yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 2. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların Düzeyleri

Okul Düzeyi	<i>f</i>	%
İlkokul	3562	24.0
Ortaokul	4815	32.4
Lise	6476	43.6
Toplam	14853	100.0

Tablo 3.2 incelendiğinde örneklemdaki öğretmenlerin %24'ünün ilkokul, %32.4'ünün ortaokul ve %43.6'sının lise düzeyinde görev yaptıkları görülmektedir.

Tablo 3. 3. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların Türleri

Okul Türü	<i>f</i>	%
İlkokul	3555	23.9
Ortaokul	3749	25.2
İmam Hatip Ortaokulu	1057	7.1
Fen Lisesi	318	2.1
Sosyal Bilimler Lisesi	105	0.7
Anadolu Lisesi	3470	23.4
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1256	8.5
Anadolu İmam Hatip Lisesi	1085	7.3
Çok Programlı Anadolu Lisesi	258	1.7
Toplam	14853	100.0

Tablo 3.3 incelendiğinde örneklemdaki öğretmenlerin %23.9'unun ilkokul, %25.2'sinin ortaokul, %7.1'inin imam hatip ortaokulu, %2.1'inin fen lisesi, %7.7'sinin sosyal bilimler lisesi, %23.4'ünün Anadolu lisesi, %8.5'inin mesleki ve teknik Anadolu lisesi, %7.3'ünün Anadolu imam hatip lisesi, %1.7'sinin çok programlı Anadolu lisesinde görev yaptıkları görülmektedir.

Tablo 3. 4. Öğretmenlerin Değerlendirdikleri Ders Kitapları

Ders Kitabı	f	%
Almanca	118	.80
Biyoloji	553	3.70
Coğrafya	472	3.20
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1083	7.30
Fransızca	11	.10
Felsefe	399	2.70
Fen Bilimleri	1168	7.90
Fizik	399	2.70
Hayat Bilgisi	507	3.40
İngilizce	2097	14.10
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi	27	.20
Kimya	429	2.90
Matematik	2201	14.80
Müzik	365	2.50
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	70	.50
Sosyal Bilgiler	596	4.00
Tarih	436	2.90
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	323	2.20
Trafik Güvenliği	20	.10
Türkçe	2345	15.80
Türk Dili ve Edebiyatı	1234	8.30
Toplam	14853	100.00

Tablo 3.4 incelendiğinde örneklemdaki öğretmenlerin değerlendirdikleri ders kitabının en çok %15.8 oran ile Türkçe, en az %.1 oran ile Fransızca ve Trafik Güvenliği olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 5. Öğretmenlerin Değerlendirdikleri Ders Kitaplarının Sınıf Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	<i>f</i>	%
1. sınıf	1065	7.20
2. sınıf	919	6.20
3. sınıf	890	6.00
4. sınıf	979	6.60
5. sınıf	1429	9.60
6. sınıf	894	6.00
7. sınıf	767	5.20
8. sınıf	1669	11.20
9. sınıf	2827	19.00
10. sınıf	1314	8.80
11. sınıf	1109	7.50
12. sınıf	991	6.70
Toplam	14853	100.00

Tablo 3.5 incelendiğinde örneklemdaki öğretmenlerin değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyinin en çok %19 oranla 9. sınıf, en az %5.2 oranla 7. sınıf olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 6. Öğretmenlerin Değerlendirdikleri Ders Kitaplarının Yayınevleri

Yayınevi	<i>f</i>	%
MEB	10798	72.70
Özel	4055	27.30
Toplam	14853	100.00

Tablo 3.6 incelendiğinde örneklemdaki öğretmenlerin değerlendirdikleri ders kitabının %72.7 oranla MEB yayınları, %27.3 oranla özel yayın olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 7. Öğretmenlerin Kıdemleri

Kıdem	<i>f</i>	%
1-5	1718	11.60
6-10	4078	27.50
11-15	2549	17.20
16-20	2354	15.80
21 ve üzeri	4154	28.00
Toplam	14853	100.00

Tablo 3.7 incelendiğinde örneklemdaki öğretmenlerin kıdemlerinin en çok %28 oranla 21 yıl ve üstü, en az %11.6 oranla 1-5 yıl aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 8. Öğretmenlerin Öğrenim Düzeyleri

Öğrenim Düzeyleri	f	%
Ön lisans	196	1.32
Lisans	12300	82.81
Yüksek Lisans	2292	15.43
Doktora	65	.44
Toplam	14853	100.00

Tablo 3.8 incelendiğinde örneklemdaki öğretmenlerin öğrenim düzeylerinin en yüksek %82.81 oranla lisans, en düşük %.44 oranla doktora düzeyinde olduğu görülmektedir.

3. 3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama araçları olarak bazı kişisel ve demografik bilgileri elde etmek için “Tanıma Formu (TF)”, öğretmen görüşlerine göre ders kitaplarını değerlendirme araçları olarak “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” kullanılmıştır.

3. 3. 1. Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracını (Öğretmen Görüşleri) Geliştirme Süreci

Öğretmen görüşlerine göre ders kitaplarını değerlendirme araçları olarak “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” araçlarını geliştirme çalışmalarının ilk aşamasında ders kitapları ile ilgili alanyazın incelenmiştir. Böylelikle yapılacak çalışmaların kapsamı düzenlenerek aşağıdaki adımlar takip edilmiştir:

1. Madde havuzunun oluşturulması: Ders kitapları ile ilgili tezler, makaleler, mevzuat, taslak ders kitabı ve eğitim araçlarının incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler ve açıklamaları ile çeşitli raporlar ele alınmıştır. Kaynakların incelenmesinin ardından “mevcut ders kitaplarının” ve “2023 ders kitabı vizyonunun” değerlendirilmesine karar verilmiştir. Taslak değerlendirme aracında mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesine yönelik 30 derecelendirme maddesine ek olarak 2 açık uçlu madde ve 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik 21 derecelendirme maddesine ek olarak 1 açık uçlu madde olmak üzere toplam 54 madde yer almıştır. Bunlardan derecelendirme maddeleri ölçek geliştirilmesi sürecinde kullanılmıştır. Açık uçlu sorular ayrıca değerlendirmeye alınmıştır. Maddelerin hazırlanmasının ardından söz konusu taslak değerlendirme araçları, uzman görüşlerini almak üzere uzmanlara gönderilmiştir.

2. Taslak değerlendirme araçlarının uzmanlar tarafından değerlendirilmesi: Hazırlanan iki taslak değerlendirme aracı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında görev yapan ve ders kitapları inceleme süreçlerinde fiilen görev alan 22 alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Uzmanlara, maddelere ilişkin görüşlerini “uygun, düzeltilmeli ve uygun değil” şeklinde ortaya koyabilecekleri bir uzman değerlendirme formu gönderilmiştir. Uzmanlardan alınan geri bildirimler sonucunda taslak değerlendirme aracı üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış olup mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesine yönelik 3 derecelendirme maddesi ile 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik 2 derecelendirme maddesinin taslaktan çıkarılmasına karar verilmiştir. Yapılan düzeltmeler sonrasında taslak değerlendirme araçlarında mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesine yönelik 27 derecelendirme maddesi; 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik 19 derecelendirme maddesi yer almıştır.

Ayrıca maddelerin cevaplandırılmasının 5’li likert derecelendirme tipinde (1-Hiç Katılmıyorum, 2-Az Katılıyorum, 3-Orta Düzeyde Katılıyorum, 4-Çok Katılıyorum ve 5-Tam Katılıyorum) tasarlanması uygun görülmüştür.

3. Ön uygulama: Uzman görüşleri doğrultusunda yapılan düzeltmeler sonrasında taslak değerlendirme araçlarında yer alan yönergelerin, maddelerin ve cevaplama sisteminin istenilen niteliklere sahip olup olmadıklarını belirlemek amacıyla ön uygulama (pilot) yapılmıştır. 2020-2021 eğitim öğretim yılında farklı illerde ve alanlarda görev yapan toplam 20 öğretmene ulaşılmıştır. Ön uygulama sonucunda öğretmenlerin geri bildirimleri doğrultusunda taslak araçta redaksiyon düzeyinde düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca taslak değerlendirme aracı 150 öğretmen tarafından cevaplanarak değerlendirme aracının yapı geçerliği sınanmış ve ölçümlerin güvenilirliği kontrol edilmiştir.

4. Uygulama: Ön uygulama sonrasında taslak değerlendirme aracı gözden geçirilmiş ve asıl uygulamaya geçilmiştir. Asıl uygulama, değerlendirme aracının <http://anket.meb.gov.tr/> adresi üzerinden 8 Ekim 2020-23 Ekim 2020 tarihlerinde öğretmenlerin erişimine açılması ile gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme aracı ile 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Adana, Ankara, Bursa, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Konya, Muğla, Ordu, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ illerinde devlet okullarında görev yapan ve seçilen derslerin ders kitaplarını 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında okutmuş olan toplam 14853 öğretmene ulaşılmıştır.

3. 3. 2. “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” için Kapsam Geçerliği İşlemleri

Değerlendirme aracının kapsam geçerliğini sağlamak için Lawshe tekniği kullanılmıştır. Lawshe tekniği, her bir madde için Lawshe (1975) tarafından geliştirilen Kapsam Geçerlik Oranı (KGO) değerlerinin hesaplanması ve elde edilen değerlerin Kapsam Geçerlik Ölçütü (KGÖ) ile kıyaslanması esasına dayanmaktadır.

Tekniğin uygulanmasında aşağıdaki adımlar takip edilmiştir:

1. Uzman grubunun oluşturulması
2. Taslak değerlendirme aracının hazırlanması ve uzman görüşlerinin alınması
3. Taslak değerlendirme aracında yer alan maddelerin kapsam geçerlik oranlarının ve aracın kapsam geçerlik indeksinin hesaplanması
4. Taslak değerlendirme aracına nihai hâlinin verilmesi

1. Uzman grubunun oluşturulması: Lawshe tekniği ile kapsam geçerliğinin tespitinde nesnel sonuçlar elde edebilmek için uzman sayısı en az 5 en fazla 40 olmalıdır (Yurdugül, 2005, s.2). Bu durum dikkate alınarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında görev yapan ve ders kitapları inceleme süreçlerinde çalışmış 22 uzmandan görüş alınmıştır. Yurdugül (2005, s.4) araştırmasında nitelikli uzman seçildiği takdirde faktör analizi yöntemi gibi deneysel uygulama yöntemiyle elde edilen maddelerin psikometrik özellikleri ile kapsam geçerlik çözümlemesinden elde edilen özelliklerin tutarlı olduğu ve böylelikle kapsam geçerlik çözümlemesinin geçerliği yüksek araçların geliştirilmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda görüş alınan uzmanların öğrenim düzeyleri ve öğrenim alanlarına göre dağılımı tabloda verilmiştir:

Tablo 3. 9. Uzmanların Öğrenim Alanlarına ve Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı

Öğrenim Alanı	Öğrenim Düzeyi			Toplam
	Doktora	Yüksek Lisans	Lisans	
Biyoloji	1			1
Coğrafya	1	1		2
Eğitim Psikolojisi	1			1
Eğitimde Program Geliştirme		1		1
Felsefe		1		1
Fen Bilimleri		1		1
Kimya	1			1
İlköğretim Matematik		1		1
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik		2		2
Sınıf Öğretmenliği	1			1
Sosyal Bilgiler	2			2
Matematik		2		2
Türk Dili ve Edebiyatı	2	1	1	4
Türkçe			2	2
Toplam	9	10	3	22

Tablo 3.9 incelendiğinde görüş alınan uzmanların 10 tanesinin yüksek lisans, 9 tanesinin doktora, 3 tanesinin ise lisans mezunu olduğu ve farklı alanlardan uzmanların seçildiği görülmektedir.

2. Taslak değerlendirme aracının hazırlanması ve uzman görüşlerinin alınması: Uzmanlara, maddelere ilişkin görüşlerini “uygun, düzeltilmeli ve uygun değil” şeklinde ortaya koyabilecekleri bir uzman değerlendirme formu gönderilmiştir. Taslak değerlendirme aracında mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesine yönelik 30 derecelendirme maddesi ile 2 açık uçlu madde ve 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik 21 derecelendirme maddesi ile 1 açık uçlu madde olmak üzere toplam 54 madde yer almıştır. Uzmanlardan eğer madde belirtilen özelliği net olarak ölçmeye aday ise “uygundur”, madde konu kapsamında ama düzenlenmesi gerekiyorsa “düzeltilmeli”, madde belirtilen özelliği temsil etmiyor ise “uygun değildir” seçeneğini işaretlemeleri ve ayrıca maddeye yönelik görüşleri “düzeltilmeli” ise düzeltmenin nasıl yapılması gerektiğini ifade etmeleri istenmiştir. Taslak değerlendirme aracında yer alan maddelerin kapsam geçerlik oranlarının hesaplanabilmesi için 1-Uygun, 2-Düzeltilmeli ve 3-Çıkartılmalı olacak şekilde puanlanmıştır.

3. Taslak değerlendirme aracında yer alan maddelerin kapsam geçerlik oranlarının ve aracın kapsam geçerlik indeksinin hesaplanması: Kapsam Geçerlik Oranı (KGO), maddelerin araçta olması ya da olmamasına ilişkin kapsam geçerliğine dayalı bir madde istatistiğidir. Eğer her bir madde için hesaplanan KGO, 0 (sıfır) veya negatif (sıfırdan küçük) değer alıyorsa bu şekilde bir değere sahip maddenin kapsam geçerliği yoktur ve bu maddeler doğrudan elenir (Lawshe, 1975). Sıfırdan büyük olan KGO değerleri ise $\alpha = .05$ anlamlılık düzeyinde KGO'nun minimum değeri olan Kapsam Geçerlik Ölçütü (KGÖ) ile kıyaslanır. Eğer KGO değeri \geq KGÖ değeri ise maddeler araçta kalır. KGO'nun tespitiyle maddelerin araca dâhil olması belirlendikten sonra, Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ) aracın tamamı için hesaplanır. Bu durumda araçta yer almasına karar verilen maddelerin KGO değerlerinin ortalaması alınarak KGİ değerine ulaşılır.

Elde edilen KGİ değeri \geq KGÖ değeri ise hazırlanacak araca ait kapsam geçerliği $\alpha = .05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş olur. Araştırmada KGÖ olarak, Ayre ve Scally (2014, s.85) tarafından Lawshe (1975)'nin çalışması incelenerek yeniden hazırlanan KGÖ tablosu kullanılmıştır. Yurdugül (2005, s.2) ölçülmek istenilen özelliğin kaç bölümde toplandığının önemli olduğunu ifade ederek, özellik birden fazla bölümde toplanmış ise her bir bölüm için KGİ değerinin elde edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle araştırmaya ilişkin kapsam geçerlik oranları ve indeksleri iki bölüm şeklinde sunulmuştur.

Tablo 3. 10. $\alpha = .05$ Anlamlılık Düzeyinde Kapsam Geçerlik Oranlarının (KGO) Minimum Değerleri (Kapsam Geçerlik Ölçütü-KGÖ)*

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	1.000	23	.391
6	1.000	24	.417
7	1.000	25	.440
8	.750	26	.385
9	.778	27	.407
10	.800	28	.357
11	.636	29	.379
12	.667	30	.333
13	.538	31	.355
14	.571	32	.375
15	.600	33	.333
16	.500	34	.353
17	.529	35	.314
18	.444	36	.333
19	.474	37	.297
20	.500	38	.316
21	.429	39	.333
22	.455	40	.300

* **Kaynak:** Ayre, C. ve Scally A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation, *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 47 (1), 79–86.

Tablo 3.10'a göre 22 uzman için $\alpha = .05$ anlamlılık düzeyinde kapsam geçerlik oranının (KGO) minimum değeri (KGÖ) .455 olarak belirlenmiştir.

Tablo 3. 11. Uzman Görüşleri Doğrultusunda Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı için Kapsam Geçerlik Oranları ve Bölümün Kapsam Geçerlik İndeksi

Madde	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun Değil	KGO	Madde	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun Değil	KGO
MD1	19	3	0	.727	MD16	19	3	0	.727
MD2	20	2	0	.818	MD17	18	2	2	.636
MD3	18	4	0	.636	MD18	18	4	0	.636
MD4	15	6	1	.364*	MD19	19	3	0	.727
MD5	19	3	0	.727	MD20	19	2	1	.727
MD6	21	1	0	.909	MD21	18	4	0	.636
MD7	19	3	0	.727	MD22	12	10	0	.091*
MD8	19	3	0	.727	MD23	18	4	0	.636
MD9	15	7	0	.364*	MD24	17	4	1	.545
MD10	18	4	0	.636	MD25	18	4	0	.636
MD11	18	3	1	.636	MD26	20	2	0	.818
MD12	20	2	0	.818	MD27	20	2	0	.818
MD13	19	3	0	.727	MD28	21	0	1	.909
MD14	19	3	0	.727	MD29	21	0	1	.909
MD15	18	4	0	.636	MD30	20	2	0	.818

Toplam Uzman Sayısı: 22
Kapsam Geçerlik Ölçütü (KGÖ): .455
Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ): .727
* KGÖ (.455) değerinin altındaki maddeler

Tablo 3.11'e görüldüğü üzere değerlendirme araçlarının Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracında KGO değeri sıfır veya sıfırdan küçük madde bulunmamakta iken KGÖ = .455 değerinden küçük olan 3 madde bulunmaktadır. Söz konusu 3 madde (4, 9 ve 22. maddeler) taslak değerlendirme aracından çıkarılmıştır. Araçta yer almasına karar verilen maddelerin KGO değerlerinin ortalaması hesaplanarak KGİ değeri .727 olarak hesaplanmıştır. Buna göre değerlendirme aracında kalan maddelerin KGİ (.727) > KGÖ (.455) olduğundan "Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı" için kapsam geçerliği $\alpha = .05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Diğer yandan taslak araçta yer alan diğer maddelere yönelik "düzeltilmeli" şeklinde belirtilen tüm görüşler incelenmiş olup maddeler üzerinde uzman önerilerine uygun olarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Tablo 3. 12. Uzman Görüşleri Doğrultusunda 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracının Kapsam Geçerlik Oranları ve Bölümün Kapsam Geçerlik İndeksi

Madde	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun Değil	KGO	Madde	Uygun	Düzeltilmeli	Uygun Değil	KGO
V1	15	5	2	.364*	V12	16	5	1	.455
V2	20	2	0	.818	V13	19	1	2	.727
V3	21	0	1	.909	V14	19	3	0	.727
V4	17	4	1	.545	V15	18	4	0	.636
V5	16	4	2	.455	V16	19	3	0	.727
V6	13	6	3	.182*	V17	18	2	2	.636
V7	18	2	2	.636	V18	22	0	0	1.000
V8	17	4	1	.545	V19	19	2	1	.727
V9	16	4	2	.455	V20	16	4	2	.455
V10	19	1	2	.727	V21	17	2	3	.545
V11	19	3	0	.727					

Toplam Uzman Sayısı 22
Kapsam Geçerlik Ölçütü (KGÖ) .455
Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ) .656
* KGÖ (.455) değerinin altındaki maddeler

Tablo 3.12’de görüldüğü üzere değerlendirme aracının 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracında KGO değeri sıfır veya sıfırdan küçük madde bulunmamakta iken KGÖ=.455 değerinden küçük olan 2 madde bulunmaktadır. Söz konusu 2 madde (1 ve 6. maddeler) taslak değerlendirme aracından çıkarılmıştır. Araçta yer almasına karar verilen maddelerin KGO değerlerinin ortalaması hesaplanarak KGİ değeri .656 olarak hesaplanmıştır. Buna göre değerlendirme aracında kalan maddelerin KGİ (.656) > KGÖ (.455) olduğundan hazırlanacak “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı” için kapsam geçerliği $\alpha = .05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Diğer yandan taslak araçta yer alan diğer maddelere yönelik “düzeltilmeli” şeklinde belirtilen tüm görüşler incelenmiş olup maddeler üzerinde uzman görüşlerine uygun olacak şekilde gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

4. Taslak değerlendirme aracına nihai hâlinin verilmesi: Uzmanlardan alınan geri bildirimler sonucunda taslak değerlendirme aracı üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış olup “mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesine” yönelik 3 derecelendirme maddesi ile “2023 ders kitabı vizyonuna yönelik” 2 derecelendirme maddesinin taslaktan çıkarılmasına karar verilmiştir. Yapılan düzeltmeler sonrasında taslak değerlendirme aracında mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesine yönelik 27 derecelendirme maddesi; 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik de 19 derecelendirme maddesi yer almıştır.

3. 3. 3. “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” için Yapı Geçerliği İşlemleri

“Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme” araçları için yapı geçerliğini ortaya koymak amacıyla 150 öğretmen ile gerçekleştirilen ön uygulama verileri kullanılarak Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Büyüköztürk (2014, s.133) faktör analizini, aynı yapı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya getirerek, ölçmeyi daha az sayıda faktörle ortaya koymayı amaçlayan istatistiksel bir teknik olarak ifade etmektedir.

Faktör analizine alınmadan önce verilerin faktörlenebilir olup olmadığının denetlenmesi gerekir. Bu amaçla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik testi (Bartlett's test of sphericity) uygulanmıştır. Elde edilen verilerin örneklem büyüklüğü açısından AFA'ya uygunluğu örneklem yeterliliği (sample adequacy) KMO testi ile; verilerin normal dağılım gösterip göstermediği de çok değişkenli normalliği sınamaya olanak sağlayan Bartlett testi ile incelenmiştir. Can (2019, s.325), $KMO \geq .70$ ve üzeri ise iyi, $.70 - .50$ arası ise yeterli, $KMO < .50$ ise örneklemin yeterli olmadığı şeklinde yorumlandığını ifade etmekte; Bartlett değerinin de anlamlı ($p < .05$) çıkması gerektiğini belirtmektedir. “Mevcut Ders Kitaplarının Değerlendirme” aracı için $KMO = .93$ ve Bartlett değeri [$X^2 = 3917.45$; $p < .000$] ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme” aracı için $KMO = .90$ ve Bartlett değeri [$X^2 = 2122.37$; $p < .000$] olarak bulunmuştur. Elde edilen değerler ile örneklem büyüklüğünün AFA için son derece uygun olduğuna ve verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

AFA'da faktör sayısının belirlenmesinde olası faktörlerin özdeğerleri, özdeğerlerin açıklanan toplam varyansa katkıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. 13. Olası Faktörlerin Varyansı Açıklama Yüzdeleri

Bileşenler	Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı			Bileşenler	2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı		
	Eigen	Açıklanan Varyans (%)	Açıklanan Toplam Varyans (%)		Eigen	Açıklanan Varyans (%)	Açıklanan Toplam Varyans (%)
1	14.67	54.34	54.34	1	9.74	51.24	51.24
2	2.53	9.37	63.72	2	1.82	9.57	60.80
3	1.37	5.07	68.79	3	1.12	5.89	66.69
4	1.04	3.86	72.64	4	.95	4.98	71.67
5	.89	3.28	75.93	5	.74	3.92	75.58
6	.71	2.63	78.56	6	.68	3.56	79.14
7	.63	2.33	80.89	7	.54	2.86	82.00
8	.60	2.21	83.09	8	.53	2.77	84.77
9	.53	1.96	85.05	9	.47	2.47	87.24
10	.51	1.88	86.93	10	.42	2.18	89.42
11	.44	1.64	88.57	11	.35	1.85	91.27
12	.38	1.39	89.95	12	.32	1.66	92.93
13	.35	1.29	91.25	13	.31	1.63	94.56
14	.30	1.13	92.37	14	.25	1.29	95.85
15	.29	1.06	93.43	15	.22	1.17	97.02
16	.26	.98	94.41	16	.21	1.13	98.15
17	.23	.86	95.27	17	.14	.75	98.90
18	.21	.77	96.04	18	.12	.65	99.55
19	.19	.72	96.75	19	.09	.45	100.00
20	.17	.64	97.40				
21	.13	.49	97.89				
22	.13	.47	98.36				
23	.12	.43	98.79				
24	.10	.37	99.16				
25	.09	.33	99.49				
26	.07	.28	99.76				
27	.06	.24	100.00				

Büyüköztürk (2002), bir ölçeğin tek faktörlü olarak değerlendirilebilmesi için bir faktörde açıklanan toplam varyansın %30 ve daha fazla olması gerektiğini; birden fazla faktör içeren ölçeklerde toplam varyansın bundan yüksek olmasının beklendiğini ifade etmektedir.

Yapılan analizler sonucunda, “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı” için tek faktörlü yapının açıkladığı toplam varyans %54.34’tür ve ikinci faktörle arasında yaklaşık %45’lik bir yük farkı olduğu görülmektedir. “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı” için de tek faktörlü yapının açıkladığı toplam varyans %51.24’tür ve ikinci faktörle arasında yaklaşık %42’lik bir yük farkı olduğu görülmektedir. Böylelikle her iki bölümün de tek faktörlü bir yapıyı desteklediği görülmüştür. Bu sebeple taslak ölçme araçlarının tek faktörlü ele alınmasına karar verilmiştir. Bu sebeple maddeler için döndürme işlemi (rotation) yapılmamıştır. Maddelerin hesaplanan faktör yük değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. 14. Maddelerin Faktör Yük Değerleri

Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı		2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı	
Madde	Faktör Yük Değeri	Madde	Faktör Yük Değeri
MD9	.873	V13	.835
MD13	.860	V15	.823
MD14	.845	V7	.796
MD24	.842	V5	.780
MD23	.840	V6	.777
MD10	.836	V9	.770
MD8	.831	V18	.760
MD22	.823	V12	.755
MD15	.820	V8	.735
MD7	.800	V3	.732
MD11	.799	V10	.726
MD6	.793	V4	.704
MD12	.775	V17	.695
MD16	.754	V14	.695
MD21	.749	V16	.694
MD17	.703	V2	.599
MD26	.700	V11	.554
MD4	.692	V19	.554
MD3	.679	V1	.505
MD5	.679		
MD20	.651		
MD1	.631		
MD25	.611		
MD18	.523		
MD27	.523		
MD2	.520		
MD19	.516		
Tek Faktörle Açıklanan Toplam Varyans: %54.34		Tek Faktörle Açıklanan Toplam Varyans: %51.24	

Bir maddenin bir faktör içinde yer aldığına karar verebilmek için maddenin faktör yükünün kabul edilebilir bir büyüklükte olması beklenir. Bu değer in büyüklüğü de örneklem büyüklüğü ile ilişkilidir ve örneklem küçüldükçe beklenen minimum faktör yükü artar. Örneklem büyüklüğü $n > 350$ ise en düşük madde faktör yükünün .30; örneklem büyüklüğü 200-350 arasında ise en düşük madde faktör yükünün .40; örneklem büyüklüğü 350-200 arasında ise en düşük madde faktör yükünün .50; örneklem büyüklüğü 200-120 arasında ise en düşük madde faktör yükünün .50 olması gerekmektedir (Şencan, 2005).

Tablo 3.14 incelendiğinde “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı” için tek faktörlü yapının açıkladığı toplam varyansın %54.34 olduğu, maddelerin faktör yük değerlerinin .873 ile .516 arasında değiştiği; “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı” için de tek faktörlü yapının açıkladığı toplam varyansın %51.24 olduğu, maddelerin faktör yük değerlerinin .835 ile .505 arasında değiştiği görülmektedir. Buradan hareketle, tek faktörlü bir yapı sergileyen her iki araçta tüm maddelerin yük değerlerinin kabul edilebilir sınırlarından çok daha üzerinde değer aldığı ve güçlü maddeler oldukları söylenebilir.

Öte yandan ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Puanlar her iki ölçek için de maddelere verilen cevaplardan elde edilen toplam puanların madde sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir. “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı”ndan elde edilen puanların yükselmesi mevcut ders kitaplarına ilişkin olumlu değerlendirmelerin artması; “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı”ndan elde edilen puanların yükselmesi 2023 ders kitabı vizyonuna ilişkin olumlu değerlendirmelerin artması şeklinde yorumlanmaktadır.

3. 3. 4. “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (MDA)” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı (2023-VDA)” için Güvenirlik İşlemleri

Değerlendirme araçlarının güvenilirliğini sağlamak için değerlendiriciler arasındaki uyumu ele alan Fleiss Kappa, Krippendorf Alfa ile iç tutarlığı gösteren Cronbach Alfa, Guttman Split-Half, Spearman Brown katsayıları kullanılmıştır.

Kappa testi, iki veya daha fazla değerlendirici arasındaki uyumun güvenilirliğini ölçen bir istatistik yöntemidir. Sadece iki değerlendirici arasındaki uyum ele alınırken Cohen’in kappa katsayısı, değerlendirici sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda ise Fleiss’in kappa katsayısı kullanılmaktadır (Kılıç, 2015, s.142). Fleiss’in kappa değeri sabit sayıda (n tane) değerlendiricinin her birinin, (N tane) maddeyi veya kişiyi (C tane) birbirinden farklı olan kategorilere göre ayırmaları süreci sonunda ortaya çıkan değerlendiriciler arasındaki uyumun ölçer. Fleiss’in kappa değeri, değerlendiriciler arasındaki uyumun şans eseri ortaya çıkmış olabileceğini de belirlediğinden, basit yüzde orantılı olarak bulunan uyumdan daha güçlü bir sonuç verir (Fleiss, 1971, s.378-379). Ortaya çıkan değişken, kategorik değişken olduğu için Fleiss’in kappa katsayısı parametrik olmayan bir istatistik türüdür. Kappa katsayısının değer aralıkları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. 15. Kappa Katsayısının Yorumlanmasına İlişkin Değer Aralıkları *

K	Uyumun Gücü
<.00	Zayıf
.00 – .20	Önemsiz
.21 – .40	Düşük
.41 – .60	Orta
.61 – .80	Önemli
.81 – 1.00	Çok Yüksek

* **Kaynak:** Landis, J. R. ve Koch, G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data, *Biometrics*, 33, 159-174.

Değerlendirme aracının Fleiss Kappa değerinin hesaplanabilmesi için değerlendirme aracı aynı alan, aynı sınıf düzeyi ve aynı yayınevine ait bir ders kitabını değerlendirmek üzere 3 öğretmene gönderilmiştir. Öğretmenlerden gelen geri bildirimler sonucunda elde edilen değerlendirme aracındaki maddelerin Fleiss Kappa değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. 16. Değerlendirme Aracının Fleiss Kappa Değerleri

Değerlendirme Aracının Bölümleri	Fleiss Kappa Değeri	Asimptotik Std. Hata	Z	p	95% Asimptotik Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı	.70	.08	8.95	.000	.55	.85
2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı	.73	.13	5.52	.000	.47	.99

Tablo 3.16’da yer alan “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı” için hesaplanan Fleiss Kappa değeri [$\kappa = .70$, $p < .05$] ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı” için hesaplanan Fleiss Kappa değeri [$\kappa = .73$, $p < .05$] dikkate alındığında öğretmenler arasındaki uyumun gücünün Tablo 3.15’e göre önemli olduğu görülmektedir. Buradan değerlendirme aracının güvenilir olduğu söylenebilir.

Krippendorff Alfa istatistiği çok çeşitli veri tiplerine uygulanabilmektedir. Her değişken için herhangi bir sayıdaki değere uygulanabilir, iki veya daha fazla puanlayıcı içeren verilere uygulanabilir, herhangi bir ölçek türü (sınıflama, sıralı, aralık, oran) ile ölçülmüş verilere uygulanabilir ve farklı büyüklükteki (küçük veya büyük) örneklemelerde kullanılabilir (aktaran Gürsoy, 2020, s.40). Alfa değerlerinin aralıkları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. 17. Krippendorff Alfa Katsayısının Yorumlanmasına İlişkin Değer Aralıkları*

Alfa Sınır Değerleri	Uyumun Gücü
< .67	Zayıf
.67 - .80	Orta
.80 ≤	Yüksek

* **Kaynak:** Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology (Second Edition)*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Değerlendirme aracının Krippendorff Alfa değerinin hesaplanabilmesi için değerlendirme aracı aynı alan, aynı sınıf düzeyi ve aynı yayınevine ait bir ders kitabını değerlendirmek üzere 3 öğretmene gönderilmiştir. Öğretmenlerden gelen geri bildirimler sonucunda elde edilen değerlendirme aracındaki maddelerin Krippendorff Alfa değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. 18. Değerlendirme Aracının Krippendorff Alfa Değerleri

Değerlendirme Aracının Bölümleri	Krippendorff Alfa Değeri	95% Olasılıkla Güven Aralığı		Madde Sayısı	Değerlendirici Sayısı
		Alt Sınır	Üst Sınır		
Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı	.85	.75	.93	27	3
2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı	.74	.34	1.00	19	3

Tablo 3.18’de yer alan “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı” için hesaplanan Krippendorff Alfa değeri .85 dikkate alındığında öğretmenler arasındaki uyumun gücünün yüksek; “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı” için hesaplanan Krippendorff Alfa değeri .74 dikkate alındığında ise öğretmenler arasındaki uyumun gücünün orta olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlardan değerlendirme aracının güvenilir olduğu teyit edilmiştir.

Diğer yandan değerlendirme aracının uygulanmasında ölçümlerin güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla Cronbach Alfa, Guttman Split-Half, Spearman Brown iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach tarafından 1951 yılında geliştirilen alfa katsayısı yöntemi, maddeler doğru-yanlış şeklinde puanlanmadığında, 1-3, 1-4 ve 1-5 gibi sıralı puanlandığında kullanılması uygun olan bir iç tutarlılık tahmin yöntemidir (aktaran Kılıç, 2016, s.47). Alan yazında Cronbach Alfa katsayısının yorumlanmasında farklı sınıflamalar olmakla birlikte yaygın kabul edilen sınıflamalardan biri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. 19. Cronbach Alfa Katsayısının Yorumlanmasına İlişkin Değer Aralıkları

C. Alfa Sınır Değerleri	Yorum
$\alpha \geq .90$	Mükemmel
$.70 \leq \alpha < .90$	İyi
$.60 \leq \alpha < .70$	Kabul edilebilir
$.50 \leq \alpha < .60$	Zayıf
$\alpha < .50$	Kabul edilemez

Değerlendirme aracının Cronbach Alfa, Guttman Split-Half, Spearman Brown değerlerinin hesaplanabilmesi için değerlendirme aracı ön uygulama kapsamında farklı illerde 150 öğretmene gönderilmiştir. 150 öğretmen, değerlendirme aracındaki madde sayısının (49 madde) iki katından fazla olduğundan ön uygulama için yeterli (aktaran Kara, 2015, s.59) kabul edilmiştir. Öğretmenlerden gelen geri bildirimler sonucunda hesaplanan değerlendirme aracının iç tutarlılık değerleri tabloda verilmiştir:

Tablo 3. 20. Değerlendirme Aracının İç Tutarlılık Değerleri

Değerlendirici Sayısı	Değerlendirme Aracının Bölümleri	Cronbach Alfa Değeri	Spearman Brown Değeri	Guttman Split-Half Değeri
150	Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı	.97	.94	.93
	2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı	.94	.85	.84

Tablo 3.20 incelendiğinde “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı” için Cronbach Alfa değerinin .97, Spearman Brown değerinin .94, Guttman Split-Half değerinin .93; “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı” için Cronbach Alfa değerinin .94, Spearman Brown değerinin .85, Guttman Split-Half değerinin .84 olduğu görülmektedir. Elde edilen bu değerler değerlendirme aracının iç tutarlılığının son derece yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Tüm bu işlemler “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı” ve “2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı”nın geçerli ve güvenilir bir şekilde kullanılabilmesini göstermektedir.

3. 4. Verilerin Toplanması

Mevcut Ders Kitaplarını ve 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Araçları geliştirildikten sonra ölçekler Adana, Ankara, Bursa, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Konya, Muğla, Ordu, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ illerinde devlet okullarında görev yapan ve ilgili ders kitaplarını 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında okutmuş olan öğretmenlere uygulanmıştır. Uygulamada ölçekler “http://anket.meb.gov.tr” adresi üzerinden 08.10.2020-23.10.2020 tarihleri arasında erişime açılmıştır. Değerlendirme aracında kişisel verilerin gizliliğini ihlal eden ya da araçtaki maddeleri cevaplayan kişinin kim olduğunun anlaşılabilmesi herhangi bir maddenin yer almadığı beyan edilmiştir.

3. 5. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Betimsel verileri raporlamak için ise sıklık, yüzde, ortalama, standart sapmadan yararlanılmıştır. Değerlendirme araçlarında her bir maddeye verilerin cevaplara ilişkin değerlendirmelerde bulunabilmek için aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır. Elde edilen aritmetik ortalamalarının değerlendirilmesinde de

$$\text{Aralık Genişliği} = \frac{\text{Ranj}}{\text{Grup Sayısı}}$$

formülü (akt. Gürsoy, 2020, s.42) uygulanarak belirlenen referans aralıkları üzerinden yorumlamada bulunulmuştur.

Tablo 3. 21. Değerlendirme Aracındaki Cevap Seçenekleri ve Puan Aralıkları

Seçenekler	Puanlar	Puan Aralıkları
Hiç Katılmıyorum	1	1.00-1.79
Az Katılıyorum	2	1.80-2.59
Orta Düzeyde Katılıyorum	3	2.60-3.39
Çok Katılıyorum	4	3.40-4.19
Tam Katılıyorum	5	4.20-5.00

Öncelikle Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı ve 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı iki ayrı bölümde düzenlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak normallik varsayımını sağlayan dağılımlar için parametrik analiz teknikleri, normallik varsayımını sağlamayan dağılımlar için parametrik olmayan analiz teknikleri kullanılmıştır. Hair, Black, Babin ve Anderson (2010) çarpıklığın ve George ve Mallery (2010) ise basıklığın çoğu durumda -2.00 ile +2.00 arasında olması durumunda bile verilerin normal kabul edildiğini ileri sürmektedir. Öte yandan normallik için ikinci referans merkezi limit teoremidir. Çil (2008) merkezi limit teoremi açısından bakıldığında örneklem genişliğinin yaklaşık 30 kişi olmasının dağılımın normalliği kabul etmek için yeterli sayıldığını; Armutlulu (2008) da uygulamada değişkenin evrendeki şekli hangi biçimde dağılmış olursa olsun, örneklem büyüklüğü $n \geq 30$ ise dağılımın şeklinin normal dağılıma benzediğini ifade etmektedir. Bu bağlamda karşılaştırma analizlerinde $n < 30$ olan veri grupları olan değişkenlerin olduğu analizlerde parametrik olmayan teknikler tercih edilmiştir. $n > 30$ olan durumlarda da çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak hareket edilmiştir.

Bu kapsamda; örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin

- ders kitaplarına yönelik puanlarının yayınevleri değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testi,
- okul düzeyi, okul türü, sınıf düzeyi, kıdem, öğrenim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA),
- ders kitabına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal-Wallis H testi

uygulanmıştır.

Bunların dışında ANOVA analizlerinde grupların varyanslarının eşit olup olmadığını test etmek için Levene testi, varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü testlerden Welsh testi (Can, 2019); Kruskal Wallis-H sonrası ve bağımsız gruplar t testi sonrası etki büyüklüğünü (Green ve Salkind, 2014) ve ANOVA sonrasında etki büyüklüklerini saptamak için eta-kare analizi (Can, 2019; Büyüköztürk, 2018), ANOVA sonrası farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda Games-Howell testi (Games, 1971); Kruskal Wallis-H testi sonrası farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla Mann Whitney-U analizi uygulanmıştır.

Bu süreçte en düşük anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiş, diğer anlamlılık düzeyleri ayrıca verilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma hipotezlerine yönelik olarak gerçekleştirilen analizlerin sonuçlarına ve yorumlarına yer verilmiştir. Bulgular, temel amaç doğrultusunda hazırlanan alt problemlerin sırasıyla sunulmuştur.

4. 1. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik görüşlerinin nasıl olduğunu ortaya koymak amacıyla değerlendirme aracının maddelerinden elde edilen verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Elde edilen aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4. 1. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

Madde	N	\bar{x}	Ss	Düzye	
MD1	Verilen bilgiler bilimsel olarak geçerliliği ve güvenilirliği kabul edilen kaynaklara dayandırılmıştır.	14853	4.04	.82	Çok Katılıyorum
MD2	Bilimsel olarak hatalı bilgi kullanılmamıştır.	14853	3.88	1.04	Çok Katılıyorum
MD3	Bilgiler günceldir.	14853	3.95	.90	Çok Katılıyorum
MD4	Kavram yanlışlığına neden olabilecek ifadeler yer almamıştır.	14853	3.75	.99	Çok Katılıyorum
MD5	Çelişkili ifadeler kullanılmamıştır.	14853	3.88	.97	Çok Katılıyorum
MD6	Öğretim programında yer alan tüm kazanımlar eksiksiz olarak karşılanmıştır.	14853	3.71	1.02	Çok Katılıyorum
MD7	Kazanım açıklamalarında belirtilen sınırlamalara uyulmuştur.	14853	3.86	.92	Çok Katılıyorum
MD8	İçerik öğrencilerin seviyesine uygundur.	14853	3.51	1.12	Çok Katılıyorum
MD9	İçerik öğrencilerin ilgileri dikkate alınarak hazırlanmıştır.	14853	3.24	1.12	Orta Düzeyde Katılıyorum
MD10	İçerik öğrencileri sorgulamaya, araştırmaya, incelemeye sevk edici niteliktedir.	14853	3.21	1.07	Orta Düzeyde Katılıyorum
MD11	İçerikte günlük hayatla ilişkilendirmeler yapılmıştır.	14853	3.50	1.02	Çok Katılıyorum
MD12	İçerik öğrencilerin bir başkasının yardımı olmadan tek başına okuyarak anlayabileceği ayrıntıda sunulmuştur.	14853	3.21	1.11	Orta Düzeyde Katılıyorum
MD13	İçerik öğrencilerin öğrenme isteklerini artıracak niteliktedir.	14853	3.07	1.06	Orta Düzeyde Katılıyorum
MD14	İçerikte öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun dil ve anlatım kullanılmıştır.	14853	3.54	1.03	Çok Katılıyorum

MD15	İçerikte kullanılan dil ve anlatım; açık, sade ve anlaşılırdır.	14853	3.61	1.02	Çok Katılıyorum
MD16	İçerikte (konu, ünite/tema, bölümler arasında) üslup farkı bulunmamaktadır.	14853	3.85	.89	Çok Katılıyorum
MD17	İçerikte anlatım bozukluğu içeren ifadeler bulunmamaktadır.	14853	3.91	.89	Çok Katılıyorum
MD18	İçerikte güncel yazım kurallarına uyulmuştur.	14853	4.13	.76	Çok Katılıyorum
MD19	İçerikte noktalama hataları bulunmamaktadır.	14853	4.05	.82	Çok Katılıyorum
MD20	Ders kitabında yer alan sorular (bölüm sonu, ünite sonu, alıştıırma, örnek vb.) öğrencilerin konuyu pekiştirmeleri bakımından yeterlidir.	14853	2.94	1.23	Orta Düzeyde Katılıyorum
MD21	Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, ilişkilendirme, akıl yürütme, tahminde bulunma vb.) ölçebilecek nitelikte sorular vardır.	14853	3.09	1.09	Orta Düzeyde Katılıyorum
MD22	Görsel tasarım ve içerik tasarımı öğrenmeyi destekleyici niteliktedir.	14853	3.34	1.09	Orta Düzeyde Katılıyorum
MD23	Görsel tasarım ve içerik tasarımı öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.	14853	3.42	1.04	Çok Katılıyorum
MD24	Görsel tasarım ve içerik tasarımı öğrencilerin ilgilerini çekecek niteliktedir.	14853	3.26	1.07	Orta Düzeyde Katılıyorum
MD25	Ders kitabı, yıpranma ve yırtılmaya karşı dayanıklıdır.	14853	3.46	1.10	Çok Katılıyorum
MD26	Ders kitabının baskısı kalitelidir.	14853	3.66	1.01	Çok Katılıyorum
MD27	Ders kitabı, öğrenciler için taşınabilir ağırlıktadır.	14853	3.92	.99	Çok Katılıyorum
Toplam		14853	3.59	.71	Çok Katılıyorum

Tablo 4.1 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik görüşlerinin 8 madde için “Orta Düzeyde Katılıyorum”, 19 madde için ise “Çok Katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir. Maddelerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında aritmetik ortalamalarının en yüksek olduğu maddeler sırasıyla $\bar{x} = 4.13$ ortalama ile “MD18: İçerikte güncel yazım kurallarına uyulmuştur.” maddesi, $\bar{x} = 4.05$ ortalama ile “MD19: İçerikte noktalama hataları bulunmamaktadır.” maddesi, $\bar{x} = 4.04$ ortalama ile “MD1: Verilen bilgiler bilimsel olarak geçerliliği ve güvenilirliği kabul edilen kaynaklara dayandırılmıştır.” maddesinin olduğu anlaşılmaktadır. Maddelerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında aritmetik ortalamalarının en düşük olduğu maddeler sırasıyla $\bar{x} = 2.94$ ortalama ile “MD20: Ders kitabında yer alan sorular (bölüm sonu, ünite sonu, alıştıırma, örnek vb.) öğrencilerin konuyu pekiştirmeleri bakımından yeterlidir.” maddesi $\bar{x} = 3.07$ ortalama ile “MD13: İçerik öğrencilerin öğrenme isteklerini artıracak niteliktedir.” maddesi, $\bar{x} = 3.09$ ortalama ile “MD21: Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, ilişkilendirme, akıl yürütme, tahminde bulunma vb.) ölçebilecek nitelikte sorular vardır.” maddesinin olduğu anlaşılmaktadır.

Öte yandan “Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı”ndan elde edilen puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3.59$ olup öğretmenlerin görüşleri “Çok Katılıyorum” düzeyindedir. Buradan hareketle öğretmenlerin mevcut ders kitaplarından memnun oldukları ve mevcut kitaplarını yeterli buldukları söylenebilir.

4. 2. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulun Düzeyine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından aldıkları puanlarının görev yaptıkları okulun düzeyine (kademe) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 2. Okul Düzeylerine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Okul Düzeyi	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
İlkokul	3562	3.58	.76	-.13	.04	-.31	.08
Ortaokul	4815	3.63	.69	-.18	.04	-.08	.07
Lise	6476	3.57	.70	-.26	.03	.04	.06

Tablo 4.2'ye göre öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının okul düzeylerine göre dağılımlarında elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.00 ile 1.00 arasında olduğundan okul düzeylerindeki her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilebilir (George ve Mallery, 2010; Hair, Black, Babin ve Anderson, 2010).

ANOVA öncesi grup varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi (Can, 2019) yapılmıştır.

Tablo 4. 3. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	27.00	2	14850	.000	
Welsh Testi	11.78	2	8539.25	.000	Ortaokul > İlkokul Ortaokul > Lise

Tablo 4.3 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile görev yaptıkları okulun düzeyleri arasındaki fark en az iki okul düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Welsh = 11.78; p < .001). İstatistiksel anlamlılığın yanı sıra etki büyüklüğü eta-karenin (η^2) bilinmesi de önem taşımaktadır. Eta-kare katsayısı gruplar arası varyansın, toplam varyansa bölünmesi ile elde edilir ve 0 ila 1 arasında bir değer alabilir (Can, 2019, s.157). Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{11.36}{7494.55} \cong .002$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, okul düzeyi değişkeninin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile görev yaptıkları okulun düzeyleri arasındaki anlamlı farkın hangi okul düzeyleri arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi (Games, 1971) kullanılmıştır.

Test sonucunda ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile ilkökul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu fark, ortaokul düzeyi lehinedir. Bu durum, ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik yazılan maddelere katılma düzeylerinin ilkökul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını, ilkökul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerden daha yeterli buldukları söylenebilir. Diğer okul düzeyleri arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4. 3. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulun Türüne Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının görev yaptıkları okulun türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 4. Okul Türlerine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Okul Türü	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
İlkokul	3555	3.58	.76	-.13	.04	-.31	.08
Ortaokul	3749	3.63	.69	-.18	.04	-.10	.08
İmam Hatip Ortaokulu	1057	3.65	.67	-.13	.08	-.04	.15
Fen Lisesi	318	3.62	.70	-.17	.14	.20	.27
Sosyal Bilimler Lisesi	105	3.60	.64	-.02	.24	.26	.47
Anadolu Lisesi	3470	3.58	.71	-.34	.04	.10	.08
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1256	3.51	.70	-.19	.07	.05	.14
Anadolu İmam Hatip Lisesi	1085	3.56	.66	-.16	.07	-.18	.15
Çok Programlı Anadolu Lisesi	258	3.61	.68	-.20	.15	-.06	.30

Tablo 4.4'e göre öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının okul türlerine göre dağılımlarında elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.00 ile 1.00 arasında olduğundan okul türlerindeki her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilebilir (George ve Mallery, 2010; Hair, Black, Babin ve Anderson, 2010).

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi (Can, 2019) yapılmıştır.

Tablo 4. 5. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	7.81	8	14844	.000	
Welsh Testi	4.70	8	1407.04	.000	MTAL > Ortaokul MTAL > İHO

Tablo 4.5 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile görev yaptıkları okulun türleri arasındaki fark en az iki okul türünde anlamlı bulunmuştur (Welsh = 4.70; p < .001). Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{17.98}{7494.55} \cong .002$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, okul türü değişkeninin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile görev yaptıkları okulun türleri arasındaki anlamlı farkın hangi okul türleri arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucunda mesleki ve teknik Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı (p < .05) bulunmuştur. Söz konusu fark, ortaokul ve imam hatip ortaokulu lehinedir. Bu durum, ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının mesleki ve teknik Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını, mesleki ve teknik Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerden daha yeterli buldukları ifade edilebilir. Diğer okul türleri arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p > .05).

4. 4. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabına Göre İncelenmesi

Her bir grup içinde verilerin çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olmadığı tespit edildiğinden üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test etmek amacıyla non-parametrik test olan Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis-H testi sonuçları tabloda verilmiştir:

Tablo 4. 6. Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değerlendirdikleri Ders Kitabı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Almanca	118	8350.13			
Biyoloji	553	7939.52			
Coğrafya	472	8196.19			
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1083	8189.92			
Fransızca	11	8656.95			
Felsefe	399	6857.39			
Fen Bilimleri	1168	8462.67			
Fizik	399	8233.94			
Hayat Bilgisi	507	8444.77			
İngilizce	2097	6167.10			
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi	27	9952.41	20	531.33	.000
Kimya	429	8458.75			
Matematik	2201	7206.08			
Müzik	365	8178.74			
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	70	8547.33			
Sosyal Bilgiler	596	7840.32			
Tarih	436	5700.77			
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	323	7574.89			
Trafik Güvenliği	20	10809.95			
Türkçe	2345	7015.65			
Türk Dili ve Edebiyatı	1234	7592.79			
Toplam	14853				

Tablo 4.6 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının değerlendirdikleri ders kitabına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda değerlendirilen ders kitaplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2_{(2;14853)} = 531.33; p < .001$). Kruskal Wallis-H testinde etki büyüklüğü (X^2 Kikare değeri, N tüm gruptaki toplam eleman sayısı olmak üzere)

$$\eta^2 = \frac{X^2}{N-1}$$

formülü ile hesaplanabilir (Green ve Salkind, 2014). Araştırmada bu hipotez için etki büyüklüğü değeri,

$$\eta^2 = \frac{531.33}{14852} \cong .04$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu durum, ders kitabı (alanı) değişkeninin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme aracı puanları üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi ders kitaplarından kaynaklandığını belirlemek üzere ikili karşılaştırmalarda tercih edilen Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Analizlerin sonucunda farklılığın kaynaklandığı ders kitapları tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4. 7. Ders Kitabı Alanı için Mann Whitney-U testi Sonuçları

	Almanca	Biyoloji	Coğrafya	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Fransızca	Felsefe	Fen Bilimleri	Fizik	Hayat Bilgisi	İngilizce	İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi	Kimya	Matematik	Müzik	Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	Sosyal Bilgiler	Tarih	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	Trafik Güvenliği	Türkçe	Türk Dili ve Edebiyatı	
Almanca	8350.1																					
Biyoloji		7939.5																				
Coğrafya			8196.19																			
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				8189.92																		
Fransızca					8656.95																	
Felsefe						6857.39																
Fen Bilimleri							8462.67															
Fizik								8233.94														
Hayat Bilgisi									8444.77													
İngilizce										6167.10												
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi											9952.41											
Kimya												8458.75										
Matematik													7206.08									
Müzik														8178.74								
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü															8547.33							
Sosyal Bilgiler																7840.32						
Tarih																	5700.77					
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük																		7574.89				
Trafik Güvenliği																			10809.9			
Türkçe																				7015.65		
Türk Dili ve Edebiyatı																						7592.79

Tablo 4.7'deki turuncu zeminli hücreler, değerlendirilen ders kitaplarının sıra ortalamalarını (mean rank) göstermektedir. Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının değerlendirdikleri ders kitabına göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda elde edilen farklılıklar aşağıda ifade edilmiştir:

Öğretmenlerin Tarih ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından İngilizce ders kitapları hariç 19 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu tüm farklar Tarih ders kitapları aleyhinedir. Bu durum, genel olarak Tarih ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Tarih ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını, diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin İngilizce ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Fransızca ve Tarih ders kitapları hariç 18 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu tüm farklar İngilizce ders kitapları aleyhinedir. Bu durum, genel olarak İngilizce ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle İngilizce ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını, diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin Felsefe ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Fransızca, Matematik, Türkçe ders kitapları hariç 17 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Felsefe ile Tarih, Felsefe ile İngilizce arasında Felsefe ders kitapları lehine iken Felsefe ile kalan diğer ders kitapları arasında Felsefe aleyhinedir. Bu durum, Felsefe ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Tarih ve İngilizce ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Felsefe ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını, Tarih ve İngilizce ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları belirtilebilir.

Öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, Fransızca, Matematik ders kitapları hariç 17 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Türkçe ile Tarih, Türkçe ile İngilizce arasında Türkçe ders kitapları lehine iken Türkçe ile kalan diğer ders kitapları arasında Türkçe aleyhinedir. Bu durum, Türkçe ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Tarih ve İngilizce ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Türkçe ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını, Tarih ve İngilizce ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin Matematik ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, Fransızca, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Türkçe ders kitapları hariç 16 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Matematik ile Tarih, Matematik ile İngilizce, Matematik ile Türk Dili ve Edebiyatı arasında Matematik ders kitapları lehine iken Matematik ile kalan diğer ders kitapları arasında Matematik aleyhinedir. Bu durum, Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Tarih, İngilizce ve Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Tarih, İngilizce ve Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Almanca, Biyoloji, Fransızca, Matematik, Müzik, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü, Sosyal Bilgiler, Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları hariç 12 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile İngilizce, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile Felsefe, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile Türkçe arasında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları lehine iken T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile kalan diğer ders kitapları arasında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük aleyhinedir. Bu durum, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Tarih, İngilizce, Felsefe ve Türkçe ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Tarih, İngilizce, Felsefe ve Türkçe ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Almanca, Biyoloji, Fransızca, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü, Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları hariç 14 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Türk Dili ve Edebiyatı ile Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı ile İngilizce, Türk Dili ve Edebiyatı ile Felsefe, Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe arasında Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları lehine iken Türk Dili ve Edebiyatı ile kalan diğer ders kitapları arasında Türk Dili ve Edebiyatı aleyhinedir. Bu durum, Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Tarih, İngilizce, Felsefe ve Türkçe ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Tarih, İngilizce, Felsefe ve Türkçe ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Biyoloji ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Kimya, Matematik, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe olmak üzere 10 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Biyoloji ile Tarih, Biyoloji ile İngilizce, Biyoloji ile Felsefe, Biyoloji ile Türkçe, Biyoloji ile Matematik arasında Biyoloji ders kitapları lehine iken Biyoloji ile kalan diğer ders kitapları arasında Biyoloji aleyhinedir. Bu durum, Biyoloji ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Tarih, İngilizce, Felsefe, Türkçe ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Biyoloji ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Tarih, İngilizce, Felsefe, Türkçe ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Kimya, Matematik, Tarih, Trafik Güvenliği, Türkçe olmak üzere 10 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Sosyal Bilgiler ile Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler ile Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ile Kimya, Sosyal Bilgiler ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Sosyal Bilgiler ile Trafik Güvenliği arasında Sosyal Bilgiler ders kitapları aleyhine iken Sosyal Bilgiler ile kalan diğer ders kitapları arasında Sosyal Bilgiler lehinedir. Bu durum, Sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi, Kimya, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ve Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi, Kimya, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ve Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Matematik, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 9 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile Trafik Güvenliği arasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitapları aleyhine iken Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile kalan diğer ders kitapları arasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi lehinedir. Bu durum, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ile Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ile Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Coğrafya ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Matematik, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 9 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Coğrafya ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Coğrafya ile Trafik Güvenliği arasında Coğrafya ders kitapları aleyhine iken Coğrafya ile kalan diğer ders kitapları arasında Coğrafya lehinedir. Bu durum, Coğrafya ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ile Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Coğrafya ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ile Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Fizik ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Matematik, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 9 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Fizik ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Fizik ile Trafik Güvenliği arasında Fizik ders kitapları aleyhine iken Fizik ile kalan diğer ders kitapları arasında Fizik lehinedir. Bu durum, Fizik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ile Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Fizik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ile Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Fen Bilimleri ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Biyoloji, Felsefe, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Matematik, Sosyal Bilgiler, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 11 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Fen Bilimleri ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Fen Bilimleri ile Trafik Güvenliği arasında Fen Bilimleri ders kitapları aleyhine iken Fen Bilimleri ile kalan diğer ders kitapları arasında Fen Bilimleri lehinedir. Bu durum, Fen Bilimleri ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ile Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Fen Bilimleri ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ile Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Müzik ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, İngilizce, Matematik, Tarih, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 7 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Müzik ile Trafik Güvenliği arasında

Müzik ders kitapları aleyhine iken Müzik ile kalan diğer ders kitapları arasında Müzik lehinedir. Bu durum, Müzik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Müzik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Almanca ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, İngilizce, Matematik, Tarih, Trafik Güvenliği, Türkçe olmak üzere 6 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Almanca ile Trafik Güvenliği arasında Almanca ders kitapları aleyhine iken Almanca ile kalan diğer ders kitapları arasında Almanca lehinedir. Bu durum, Almanca ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Almanca ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Biyoloji, Felsefe, İngilizce, Matematik, Sosyal Bilgiler, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 10 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Hayat Bilgisi ile Trafik Güvenliği arasında Hayat Bilgisi ders kitapları aleyhine iken Hayat Bilgisi ile kalan diğer ders kitapları arasında Hayat Bilgisi lehinedir. Bu durum, Hayat Bilgisi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Hayat Bilgisi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Kimya ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Biyoloji, Felsefe, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Matematik, Sosyal Bilgiler, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 11 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Kimya ile Trafik Güvenliği arasında Kimya ders kitapları aleyhine iken Kimya ile kalan diğer ders kitapları arasında Kimya lehinedir. Bu durum, Kimya ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Kimya ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Felsefe, İngilizce, Matematik, Tarih, Trafik Güvenliği, Türkçe olmak üzere 6 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar; Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ile Trafik Güvenliği arasında Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders kitapları aleyhine iken Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ile kalan diğer ders kitapları arasında Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü lehinedir. Bu durum, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha düşük fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli fakat aralarındaki farkın anlamlı olduğu diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Fransızca ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından sadece Tarih ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu fark Fransızca ders kitapları lehinedir. Bu durum, Fransızca ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların Tarih ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Fransızca ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını Tarih ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Biyoloji, Coğrafya, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Felsefe, Fen Bilimleri, Fizik, İngilizce, Kimya, Matematik, Sosyal Bilgiler, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 14 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu tüm farklar İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitapları lehinedir. Bu durum, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların aralarındaki farkın anlamlı olduğu ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını aralarındaki farkın anlamlı olduğu ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

Öğretmenlerin Trafik Güvenliği ders kitaplarına yönelik puanları ile toplam 20 ders kitabından Almanca, Biyoloji, Coğrafya, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Felsefe, Fen Bilimleri, Fizik, Hayat Bilgisi, İngilizce, Kimya, Matematik, Müzik, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü, Sosyal Bilgiler, Tarih, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Trafik Güvenliği, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı olmak üzere 18 ders kitabına yönelik öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu tüm farklar Trafik Güvenliği ders kitapları lehinedir. Bu durum, genel olarak Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle Trafik Güvenliği ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok yeterli buldukları ifade edilebilir.

4. 5. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabının Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanlarının, değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 8. Sınıf Düzeyine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
1. sınıf	1065	3.58	.74	-.16	.08	-.24	.15
2. sınıf	919	3.57	.75	-.11	.08	-.24	.16
3. sınıf	890	3.59	.75	-.15	.08	-.29	.16
4. sınıf	979	3.59	.76	-.11	.08	-.39	.16
5. sınıf	1429	3.66	.69	-.12	.07	-.25	.13
6. sınıf	894	3.60	.72	-.23	.08	-.13	.16
7. sınıf	767	3.61	.68	-.21	.09	.13	.18
8. sınıf	1669	3.63	.68	-.15	.06	-.06	.12
9. sınıf	2827	3.61	.66	-.27	.05	.16	.09
10. sınıf	1314	3.57	.69	-.32	.07	.09	.14
11. sınıf	1109	3.43	.76	-.16	.07	-.13	.15
12. sınıf	991	3.63	.72	-.25	.08	-.08	.16

Tablo 4.8'e göre öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyine göre dağılımlarında elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.00 ile 1.00 arasında olduğundan sınıf düzeylerindeki her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir.

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 9. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	8.03	11	14841	.000	
Welsh Testi	7.32	11	5059.60	.000	11-1, 11-2, 11-3, 11-4, 11-5, 11-6, 11-7, 11-8, 11-9, 11-10, 11-12, 10-5

Tablo 4.9 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyleri arasındaki fark en az iki sınıf düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Welsh = 7.32; p < .05).

Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{43.87}{7494.55} \cong .01$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, sınıf düzeyi değişkeninin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyleri arasındaki anlamlı farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucunda öğretmenlerin 11. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları ile diğer tüm sınıf düzeylerindeki öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı (p < .05) bulunmuştur. Söz konusu fark, 11. sınıf haricindeki sınıf düzeyleri lehinedir. Bu durum, 11. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik yazılan maddelere katılma düzeylerinin diğer sınıf düzeylerini değerlendiren öğretmenlerden daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle 11. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını diğer sınıf düzeylerini değerlendiren öğretmenlerden daha az yeterli buldukları ifade edilebilir. Ayrıca öğretmenlerin 10. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları ile 5. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları arasındaki fark da anlamlı (p < .05) bulunmuş olup 5. sınıf lehinedir. Bu durum 5. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların 10. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle 5. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını, 10. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yeterli buldukları ifade edilebilir. Değerlendirilen diğer sınıf düzeylerine ait mevcut ders kitapları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p > .05).

4. 6. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabının Yayınevine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanlarının, değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Grup T testi yapılmıştır. Ortalamaları karşılaştırılan gruplar bağımsız olup her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. 10. Yayınevine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Yayınevi	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
MEB	10798	3.64	.71	-.22	.02	-.12	.05
Özel	4055	3.48	.70	-.18	.04	.06	.08

Tablo 4.10 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre dağılımlarında elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.00 ile 1.00 arasında olduğundan her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir. Diğer yandan Levene testi sonucunda ($p = .795 > .05$) elde edildiğinden varyansların eşitliği sağlanmıştır.

Tablo 4. 11. Yayınevine Göre T Testi Sonuçları

Yayınevi	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
MEB	10798	3.64	.71			
Özel	4055	3.48	.70	14851	11.70	.000

Tablo 4.11 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Bağımsız Grup T testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş olup ($t = 11.70$; $p < .05$) MEB yayınevinin lehine gerçekleşmiştir. Bu durum, MEB yayınevinin ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların özel yayınevlerine ait ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Buradan hareketle MEB yayınevinin ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını özel yayınevlerinin ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yeterli buldukları söylenebilir. İstatistiksel anlamlılığın yanı sıra etki büyüklüğünün bilinmesi de önem taşımaktadır. Bağımsız grup t testi için etki büyüklüğü,

$$d = t \sqrt{\frac{N_1 + N_2}{N_1 \cdot N_2}}$$

formülü ile hesaplanmaktadır (Green ve Salkind, 2014). Araştırmada bu hipotez için etki büyüklüğü değeri,

$$d = 11.70 \sqrt{\frac{10798 + 4055}{10798 \cdot 4055}} \cong .22$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, yayınevi değişkeninin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

4. 7. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Öğretmenlik Mesleğindeki Kıdemlerine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının öğretmenlik mesleğindeki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 12. Kıdemlerine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Kıdemleri	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
1-5 yıl	1718	3.67	.70	-.30	.06	.02	.12
6-10 yıl	4078	3.60	.69	-.21	.04	.07	.08
11-15 yıl	2549	3.55	.73	-.13	.05	-.21	.10
16-20 yıl	2354	3.54	.72	-.15	.05	-.14	.10
21 yıl ve üzeri	4154	3.61	.72	-.22	.04	-.10	.08

Tablo 4.12'ye göre öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanlarının, öğretmenlik mesleğindeki kıdemlerine göre dağılımlarında elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.00 ile 1.00 arasında olduğundan her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir.

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 13. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	4.39	4	14848	.002	1-5 ile 6-10, 1-5 ile 11-15, 1-5 ile 16-20,
Welsh Testi	10.44	4	6237.55	.000	1-5 ile 21 ve üzeri, 6-10 ile 16-20, 21 ve üzeri ile 11-15, 21 ve üzeri ile 16-20

Tablo 4.13 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile öğretmenlik mesleğindeki kıdemleri arasındaki fark en az iki kıdem aralığında anlamlı bulunmuştur (Welsh = 10.44; p < .05).

Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{21.17}{7494.55} \cong .003$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, kıdem değişkeninin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile öğretmenlik mesleğindeki kıdemleri arasındaki anlamlı farkın hangi kıdemler arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örnekleme büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucunda kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile diğer tüm kıdemlerdeki öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu fark, kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenlerin lehinedir. Ayrıca kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile kıdemi 16-20 yıl olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark da anlamlı ($p < .05$) bulunmuş olup fark 6-10 yıl olan öğretmenlerin lehine; kıdemi 21 yıl ve üstü olan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile kıdemi 11-20 yıl olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark da anlamlı ($p < .05$) bulunmuş olup fark 21 yıl ve üstü olan öğretmenlerin lehinedir. Bu durum, kıdemi 1-5 yıl olan ğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracından elde ettikleri puanların diğer kıdemlerdeki öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını diğer kıdemlerdeki öğretmenlerden daha yeterli buldukları ifade edilebilir. Diğer yandan kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını kıdemi 16-20 yıl olan öğretmenlerden ve kıdemi 21 yıl ve üstü olan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını kıdemi 11-20 yıl olan öğretmenlerden daha yeterli buldukları ifade edilebilir. Diğer kıdemlerdeki öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4. 8. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Düzeylerine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının öğrenim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 14. Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Öğrenim Düzeyleri	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
Ön Lisans	196	3.57	.81	-.16	.17	-.55	.35
Lisans	12300	3.60	.72	-.21	.02	-.08	.04
Yüksek Lisans	2292	3.59	.67	-.16	.05	-.05	.10
Doktora	65	3.60	.81	-.44	.30	.17	.59

Tablo 4.14'e göre öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının öğrenim düzeylerine göre dağılımlarında elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.00 ile 1.00 arasında olduğundan her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir.

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 15. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p
Levene Testi	9.87	3	14849	.000
Welsh Testi	.19	3	239.87	.904

Tablo 4.15 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile öğrenim düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (Welsh = .19; p > .05).

4. 9. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarında Gördüğü Güçlü Yönler

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönleri ortaya koymak amacıyla öğretmenlere açık uçlu soru sorulmuş ve toplanan veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin görüşleri belirli özellikler bağlamında kodlanarak düzenlenmiş ve bu kodlar birleştirilerek kategorilere ulaşılmıştır. İçerik analizi sonucunda ulaşılan kod ve kategoriler ile kod ve kategorilerin sıklık (f) ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4. 16. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarında Gördüğü Güçlü Yönlerle İlişkin Görüşlerinin Sıklık ve Yüzde Değerleri

Kategori	Kod	f	Yüzde (%)
İçerik	Bilimsel ve hatasız olması	392	2.64
	Öğretim programına uygun olması	1227	8.26
	Güncel olması ve gündelik hayattan örneklerin bulunması	792	5.33
	Öğrenci seviyesine uygun olması	1237	8.33
	İçerikteki bilgilerin zengin olması	2016	13.57
	Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olması	654	4.40
	Örnekler ve metinlerin öğrenmeyi desteklemesi	993	6.69
	Öğrencileri araştırmaya sevk etmesi	106	.71
	Millî manevi değerlere önem vermesi	105	.71
Toplam		7522	50.64
Dil ve Anlatım	Açık ve anlaşılır olması	1383	9.31
	Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilmesi	118	.79
	Uygun yazı puntosu	60	.40
Toplam		1561	10.51
Ölçme ve Değerlendirme	Soruların yeterli olması	383	2.58
	Üst düzey soruların olması	120	.81
	Soru tiplerinin zengin olması	61	.41
Toplam		564	3.80
Görsel Tasarım	Öğrenci seviyesine uygun ve ilgi çekici olması	1265	8.52
	Yeterli sayıda görsel olması	385	2.59
	İçerik ve görsellerin uyumlu olması	1206	8.12
	Çözünürlüklerinin yüksek olması	130	.88
Toplam		2986	20.10
Genel Özellikler	Baskı kalitesinin iyi olması	594	4.00
	Taşınabilir olması	80	.54
	Dayanıklı olması	100	.67
	Ücretsiz olması	115	.77
Toplam		889	5.99
Diğer	Ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtilmesi	74	.50
	Ders kitabında olumlu özellik dışında görüş belirtilmesi	941	6.34
	Anlamsız giriş yapılması	316	2.13
Toplam		1331	8.96
Genel Toplam		14853	100.00

Tablo 4.16 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin “İçerik, Dil ve Anlatım, Ölçme ve Değerlendirme, Görsel Tasarım, Genel Özellikler ve Diğer” olmak üzere 6 kategori ve 26 kod oluşturulduğu görülmektedir. “İçerik” kategorisi altında “bilimsel ve hatasız olması, öğretim programına uygun olması, güncel olması ve gündelik hayattan örneklerin bulunması, öğrenci seviyesine uygun olması, içerikteki bilgilerin zengin olması, etkinliklerin yeterli ve kaliteli olması, örnekler ve metinlerin öğrenmeyi desteklemesi, öğrencileri araştırmaya sevk etmesi, millî manevi değerlere önem vermesi” kodları; “Dil ve Anlatım” kategorisi altında “açık ve anlaşılır olması, yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilmesi, uygun yazı puntosu” kodları; “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisi altında “soruların yeterli olması, üst düzey soruların olması, soru tiplerinin zengin olması” kodları; “Görsel Tasarım” kategorisi altında “öğrenci seviyesine uygun ve ilgi çekici olması, yeterli sayıda görsel olması, içerik ve görsellerin uyumlu olması, çözümlülüklerinin yüksek olması” kodları; “Genel Özellikler” kategorisi altında “baskı kalitesinin iyi olması, taşınabilir olması, dayanıklı olması, ücretsiz olması” kodları; “Diğer” kategorisi altında “ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtilmesi, ders kitabında olumlu özellik dışında görüş belirtilmesi, anlamsız giriş yapılması” kodları yer almaktadır. Öğretmenler mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin en yüksekten en düşüğe doğru sırasıyla %50.64 oranla “İçerik”, %20.10 oranla “Görsel Tasarım”, %10.51 oranla “Dil ve Anlatım”, %8.96 oranla “Diğer”, %5.99 oranla “Genel Özellikler” ve %3.80 oranla “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde görüş belirtmiştir. Oranlar incelendiğinde en yüksek oranın “İçerik” kategorisinde, en düşük oranın “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde olması ve “Diğer” kategorisinin oranının nispeten yüksek olması dikkat çekmektedir.

Öğretmenler mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin “İçerik” kategorisinde en çok %13.57 oranla “İçerikteki bilgilerin zengin olması” kodunda, en az %0.71 oranla “Öğrencileri araştırmaya sevk etmesi” ve “Millî manevi değerlere önem vermesi” kodlarında; “Dil ve Anlatım” kategorisinde en çok %9.31 oranla “Açık ve anlaşılır olması” kodunda, en az %0.40 oranla “Uygun yazı puntosu” kodunda; “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde en çok %2.58 oranla “Soruların yeterli olması” kodunda, en az %0.41 oranla “Soru tiplerinin zengin olması” kodunda; “Görsel Tasarım” kategorisinde en çok %8.52 oranla “Öğrenci seviyesine uygun ve ilgi çekici olması”, en az %0.88 oranla “Çözümlülüklerinin yüksek olması” kodunda; “Genel Özellikler” kategorisinde en çok %4.00 oranla “Baskı kalitesinin iyi olması”, en az %0.54 oranla “Taşınabilir olması” kodunda, “Diğer” kategorisinde en çok %6.34 oranla “Ders kitabında olumlu özellik dışında görüş belirtilmesi” kodunda, en az %0.50 oranla “Ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtilmesi” kodunda görüş sunmuştur.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin ifade ettikleri bazı görüş örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4. 17. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarında Gördüğü Güçlü Yönlerle İlişkin Görüş Örnekleri

Kategori 1: İçerik		
Kod	Öğretmen	Görüş
Bilimsel ve hatasız olması	1848	<i>Ders kitabı bilimsel ve doğru bilgilerden hazırlanmıştır.</i>
Öğretim programına uygun olması	14271	<i>Kazanımlara uygun olarak ünitelendirme yapılmış, eksik kazanım bırakılmamış, kapsam geçerliliği güçlü.</i>
Güncel olması ve gündelik hayattan örneklerin bulunması	746	<i>Güncel olması ve günlük hayatta kullanılabilecek ifadeleri açık bir şekilde vermesi.</i>
Öğrenci seviyesine uygun olması	14023	<i>Öğrencilerin seviyelerine uygundur.</i>
İçerikteki bilgilerin zengin olması	1500	<i>Ders kitabında örnek parçalar yeteri kadar bulunmaktadır. İçerikler zengindir.</i>

Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olması	1048	<i>Konularla ilgili etkinlik ve çalışmalar çok faydalı olup</i>
Örnekler ve metinlerin öğrenmeyi desteklemesi	12199	<i>Örnekler güzel bir şekilde konuyu özetliyor</i>
Öğrencileri araştırmaya sevk etmesi	686	<i>Araştırmaya sorgulama ve eleştirel düşünmeye yönelik soru ve metinler bulunmaktadır.</i>
Millî manevi değerlere önem vermesi	10344	<i>Tarihimize, kültürümüze, bilimsel gelişmelere ve insani değerlere vurgu yapan okuma parçalarına yer verilmesi</i>

Kategori 2: Dil ve Anlatım

Kod	Öğretmen	Görüş
Açık ve anlaşılır olması	1172	<i>Öğrenci seviyesinde açık anlaşılır bir dil kullanılmıştır.</i>
Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilmesi	486	<i>Dil ve anlatımın kurallara uygun olması</i>
Uygun yazı puntosu	14807	<i>Yazı puntoları okunabilir düzeyde</i>

Kategori 3: Ölçme ve Değerlendirme

Kod	Öğretmen	Görüş
Soruların yeterli olması	13990	<i>Örnek ve soruların yeterli olması</i>
Üst düzey soruların olması	2396	<i>Öğrencilerin üst düzey öğrenme becerilerini ölçebilecek nitelikte sorular bulunmaktadır.</i>
Soru tiplerinin zengin olması	13371	<i>Ünite sonlarındaki farklı türdeki soruların bulunması</i>

Kategori 4: Görsel Tasarım

Kod	Öğretmen	Görüş
Öğrenci seviyesine uygun ve ilgi çekici olması	500	<i>Görselleri ilgi çekici</i>
Yeterli sayıda görsel olması	722	<i>Görsel açıdan zengin olması</i>
İçerik ve görsellerin uyumlu olması	3049	<i>İçerik ve görsel uyumu başarılı</i>
Çözünürlüklerinin yüksek olması	3224	<i>Renk şekil bakımından görsel baskılarının kaliteli oluşu sayfa yapısının göz yormayan sadelikte oluşu</i>

Kategori 5: Genel Özellikler

Kod	Öğretmen	Görüş
Baskı kalitesinin iyi olması	13006	<i>Kâğıt ve baskı kalitesi iyi.</i>
Taşınabilir olması	509	<i>Kitabın aşırı kalın olmaması, taşınabilir olması</i>
Dayanıklı olması	232	<i>Kitap sağlam sayfaları dağılmıyor.</i>
Ücretsiz olması	12216	<i>Ücretsiz dağıtılması ulaşılabilir olması</i>

Kategori 6: Diğer

Kod	Öğretmen	Görüş
Ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtilmesi	1807	<i>Kazanımların dolu dolu olması ama ders saatinin az olması.</i>
Ders kitabında olumlu özellik dışında görüş belirtilmesi	226	<i>Güçlü bir yön göremiyorum</i>

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşleri incelendiğinde “İçerik” kategorisinde “İçerikteki bilgilerin zengin olması” kodunun oranının en yüksek olduğu saptanmıştır. Bu konuda 1500 numaralı öğretmenin “Ders kitabında örnek parçalar yeteri kadar bulunmaktadır. İçerikler zengindir.” şeklindeki görüşüne 851, 899, 951, 1046 gibi birçok öğretmenin görüşünde de rastlanmıştır. 227 numaralı öğretmen ise ders kitabının zengin bir içeriğe sahip olmasının yanı sıra öğrencilerin kavrayabileceği düzeyde hazırlandığını da vurgulamıştır.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşlerinde en yüksek orana sahip ikinci kod “Dil ve Anlatım” kategorisinde yer alan “Açık ve anlaşılır olması” kodudur. Bu kapsamda 1172 numaralı öğretmen “Öğrenci seviyesinde açık anlaşılır bir dil kullanılmıştır.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Dil ve anlatımın açık ve anlaşılır olmasına yönelik bu görüşü 1276, 1365, 1423 gibi birçok öğretmen de görüşünde dile getirmiştir.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşlerine bakıldığında “Görsel Tasarım” kategorisinde yer alan “Öğrenci seviyesine uygun ve ilgi çekici olması” kodunun da yüksek orana sahip olduğu anlaşılmıştır. 201, 357, 500, 585, 587 gibi birçok öğretmen görüşünde bu duruma değinmiştir.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşleri incelendiğinde “Genel Özellikler” kategorisindeki “Taşınabilir olması” kodunun oranının oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. 509 numaralı öğretmenin “Kitabın aşırı kalın olmaması, taşınabilir olması.” görüşü 54, 743, 1069 gibi bazı öğretmenlerin görüşünde de yer almıştır.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşleri analiz edildiğinde “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde yer alan “Soru tiplerinin zengin olması” ve “Üst düzey soruların olması” kodlarının oranlarının da oldukça düşük olduğu saptanmıştır. 13371 numaralı öğretmenin “Ünite sonlarındaki farklı türdeki soruların bulunması” görüşünü 2976, 4588 gibi bazı öğretmenler de desteklerken 2396 numaralı öğretmenin “Öğrencilerin üst düzey öğrenme becerilerini ölçebilecek nitelikte sorular bulunmaktadır.” görüşünü 975, 2017, 2310 gibi bazı öğretmenler de dile getirmiştir.

“Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönler nelerdir?” açık uçlu maddesine verilen cevaplar doğrultusunda oluşturulan kategori, kod ve bunların sıklıkları ile mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesine yönelik maddelere verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları karşılaştırıldıklarında aşağıdaki bazı hususlar dikkat çekmektedir:

Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracının aritmetik ortalamaları incelendiğinde dil ve anlatım kapsamında ele alınabilecek “güncel yazım kurallarına uyulması, noktalama hataları bulunmaması, anlatım bozukluğu içermemesi” ile içerik kapsamında değerlendirilebilecek “bilgilerin bilimsel kaynaklara dayandırılması, bilgilerin güncel olması, bilimsel olarak hatalı bilgi ve çelişkili ifadeler kullanılmaması” şeklindeki maddelerin aritmetik ortalamaları diğer maddelerin ortalamalarına kıyasla yüksektir. Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşlerine bakıldığında ise “Dil ve Anlatım” kategorisindeki “Açık ve anlaşılır olması” kodunun, “İçerik” kategorisinde ise “Bilgilerin zengin olması”, “Öğrenci seviyesine uygun olması”, “Öğretim programına uygun olması”, “Örnekler ve metinlerin öğrenmeyi desteklemesi” kodlarının oranlarının diğer kodların oranlarına kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulardan hareketle genel olarak öğretmenlerin en büyük oranda mevcut ders kitaplarını dil ve anlatım kapsamında güncel yazım kurallarına uyulması, noktalama hataları bulunmaması, anlatım bozukluğu içermemesi ile açık, anlaşılır olmasını; içerik kapsamında bilgilerin bilimsel kaynaklara dayandırılması, bilgilerin güncel olması, bilimsel olarak hatalı bilgi ve çelişkili ifadeler kullanılmaması, bilgilerin zengin olması, öğrenci seviyesine uygun olması, öğretim programına uygun olması, örnekler ve metinlerin öğrenmeyi desteklemesini güçlü yönler olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracının aritmetik ortalamalarına bakıldığında “İçerik öğrencileri sorgulamaya, araştırmaya, incelemeye sevk edici niteliktedir.” maddesinin aritmetik ortalamasının düşük olduğu, benzer şekilde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşlerinde de “İçerik” kategorisinde yer alan “Öğrencileri araştırmaya sevk etmesi” kodunun oranının düşük olduğu göze çarpan bir bulgudur. Ulaşılan bulgulardan hareketle öğretmenlerin düşük oranda mevcut ders kitaplarının öğrencileri sorgulamaya, araştırmaya, incelemeye sevk etmesini güçlü yön olarak değerlendirdikleri dile getirilebilir.

Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracının aritmetik ortalamalarına bakıldığında ölçme ve değerlendirmeye yönelik maddelerin aritmetik ortalamalarının en düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşlerinde en düşük oranda “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde görüş belirtmeleri dikkat çekici bir bulgudur. Söz konusu bulgulardan hareketle öğretmenlerin en düşük oranda mevcut ders kitaplarının ölçme ve değerlendirmesini güçlü yön olarak değerlendirdikleri ifade edilebilir.

Diğer yandan Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı görsel tasarım ile ilgili maddelerin aritmetik ortalamaları genel ortalamanın altında kalırken öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşlerinde “Görsel Tasarım” kategorisinin oranının en yüksek ikinci orana sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı genel özellik kapsamında “Ders kitabı, öğrenciler için taşınabilir ağırlıktadır.” maddesi aritmetik ortalaması en yüksek madde iken öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönlerle ilişkin görüşlerinde “Genel Özellik” kategorisinde en düşük orana sahip kod “Ders kitaplarının taşınabilir olması” kodudur. Buradan dereceleme maddeleri ile açık uçlu maddelerin cevaplarında nispeten farklılıklar olduğu gözlenmiştir.

4. 10. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarında Gördüğü Zayıf Yönler

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönleri tespit etmek amacıyla öğretmenlere açık uçlu soru sorulmuş ve toplanan veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin görüşleri belirli özellikler bağlamında kodlanarak düzenlenmiş ve bu kodlar birleştirilerek kategorilere ulaşılmıştır. İçerik analizi sonucunda ulaşılan kod ve kategoriler ile kod ve kategorilerin sıklık ve yüzde değerleri tabloda belirtilmiştir:

Tablo 4. 18. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarında Gördüğü Zayıf Yönlerle İlişkin Görüşlerinin Sıklık ve Yüzde Değerleri

Kategori	Kod	f	Yüzde (%)
İçerik	Bilimsel yönden hatalı olması	178	1.20
	Öğretim programına uygun olmaması	217	1.46
	Güncel olması ve gündelik hayattan örneklerin bulunmaması	528	3.55
	Öğrenci seviyesine uygun olmaması	1517	10.21
	İçeriğin doyurucu olmaması	1266	8.52
	Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmaması	4233	28.50
	Örnekler ve metinlerin öğrenmeyi desteklememesi	819	5.51
	Öğrencileri araştırmaya sevk etmemesi	330	2.22
	Milli manevi değerlere önem vermemesi	45	.30
Toplam		9133	61.49
Dil ve Anlatım	Açık ve anlaşılır olmaması	446	3.00
	Noktalama hatası olması	22	.15
	Güncel yazım kurallarına uyulmaması	60	.40
	Uygun yazı puntosu kullanılmaması	28	.19
Toplam		556	3.74
Ölçme ve Değerlendirme	Soruların yeterli olmaması	2001	13.47
	Soruların öğrenci seviyesine uygun olmaması	118	.79
	Soru tiplerinin zengin olmaması	260	1.75
Toplam		2379	16.02
Görsel Tasarım	Öğrenci seviyesine uygun olmaması	118	.79
	Yeterli sayıda olmaması	375	2.52
	Öğrenmeyi desteklememesi	123	.83
	Çözünürlüklerinin düşük olması	34	.23
	İlgi çekici olmaması	443	2.98
Toplam		1093	7.36
Genel Özellikler	Baskı kalitesinin iyi olmaması	241	1.62
	Taşınabilir olmaması	74	.50
	Dayanıklı olmaması	107	.72
Toplam		422	2.84
Diğer	Ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtme	123	.83
	Ders kitabında olumsuz özellik dışında görüş belirtme	115	.77
	Anlamsız giriş yapılması (x, . vs.)	1032	6.95
Toplam		1270	8.55
Genel Toplam		14853	100.00

Tablo 4.18 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin “İçerik, Dil ve Anlatım, Ölçme ve Değerlendirme, Görsel Tasarım, Genel Özellikler ve Diğer” olmak üzere 6 kategori ve 27 kod oluşturulduğu görülmektedir. “İçerik” kategorisi altında “bilimsel yönden hatalı olması, öğretim programına uygun olmaması, güncel olması ve gündelik hayattan örneklerin bulunmaması, öğrenci seviyesine uygun olmaması, içeriğin doyurucu olmaması, etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmaması, örnekler ve metinlerin öğrenmeyi desteklememesi, öğrencileri araştırmaya sevk etmemesi, millî manevi değerlere önem vermemesi” kodları; “Dil ve Anlatım” kategorisi altında “açık ve anlaşılır olmaması, noktalama hatası olması, güncel yazım kurallarına uyulmaması, uygun yazı puntosu kullanılmaması” kodları; “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisi altında “soruların yeterli olmaması, soruların öğrenci seviyesine uygun olmaması, soru tiplerinin zengin olmaması” kodları; “Görsel Tasarım” kategorisi altında “öğrenci seviyesine uygun olmaması, yeterli sayıda olmaması, öğrenmeyi desteklememesi, çözümlülüklerinin düşük olması, ilgi çekici olmaması” kodları; “Genel Özellikler” kategorisi altında “baskı kalitesinin iyi olmaması, taşınabilir olmaması, dayanıklı olmaması” kodları; “Diğer” kategorisi altında “ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtme, ders kitabında olumsuz özellik dışında görüş belirtme” kodları yer almaktadır. Öğretmenler, mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin en yüksekten en düşüğe doğru sırasıyla %61.49 oranla “İçerik”, %16.02 oranla “Ölçme ve Değerlendirme”, %8.55 oranla “Diğer”, %7.36 oranla “Görsel Tasarım”, %3.74 oranla “Dil ve Anlatım” ve %2.84 oranla “Genel Özellikler” kategorisinde görüş belirtmiştir. Oranlar incelendiğinde en yüksek oranın “İçerik” kategorisinde, en düşük oranın “Genel Özellikler” kategorisinde olması ve “Diğer” kategorisinin oranının nispeten yüksek olması dikkat çekmektedir.

Öğretmenler mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin “İçerik” kategorisinde en çok %28.50 oranla “Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmaması” kodunda, en az %30 oranla “Millî manevi değerlere önem vermemesi” kodlarında; “Dil ve Anlatım” kategorisinde en çok %3.00 oranla “Açık ve anlaşılır olmaması” kodunda, en az %15 oranla “Noktalama hatası olması” kodunda; “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde en çok %13.47 oranla “Soruların yeterli olmaması” kodunda, en az %79 oranla “Soruların öğrenci seviyesine uygun olmaması” kodunda; “Görsel Tasarım” kategorisinde en çok %2.98 oranla “İlgi çekici olmaması”, en az %23 oranla “Çözümlülüklerinin düşük olması” kodunda; “Genel Özellikler” kategorisinde en çok %1.62 oranla “Baskı kalitesinin iyi olmaması”, en az %50 oranla “Taşınabilir olmaması” kodunda, “Diğer” kategorisinde en çok %6.95 oranla “Anlamsız giriş yapılması (x, . vs.)” kodunda, en az %77 oranla “Ders kitabında olumsuz özellik dışında görüş belirtme” kodunda görüş sunmuştur. Kod bazında ele alındığında “İçerik” kategorisinde yer alan “Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmaması” kodunun %28.50 oranla ilk sırada, “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde yer alan “Soruların yeterli olmaması” kodunun %13.47 oranla ikinci sırada olması ilgi çekici bir bulgudur.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin ifade ettikleri bazı görüş örnekleri yandaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. 19. Öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarında Gördüğü Zayıf Yönlerle İlişkin Görüş Örnekleri

Kategori 1: İçerik		
Kod	Öğretmen	Görüş
Bilimsel yönden hatalı olması	2038	<i>Konu anlatımları tutarsız, bazı ünitelerde aynı kavramlar farklı tanımlanmıştır.</i>
Öğretim programına uygun olmaması	353	<i>Kazanımlara uygun anlatım yok</i>
Güncel olması ve gündelik hayattan örneklerin bulunmaması	128	<i>Günlük yaşamla pek ilişkilendirilmemesi. Çevre sorunları gibi sorunlara fazla yer verilmemesi örneğin suyun önemi, ağacın önemi, denizlerimizin önemi gibi.</i>
Öğrenci seviyesine uygun olmaması	4516	<i>Ders kitapları alt düzey öğrencilerimize yönelik olup orta düzey ve de üst düzeydeki öğrencilerimiz için oldukça yetersizdir.</i>
İçeriğin doyurucu olmaması	766	<i>İçerik olarak yeterli değil.</i>
Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmaması	3648	<i>Daha fazla etkinliklere yer verilmeli aynı zamanda öğrenmeyi istekli hale getirecek öğrencide yaratıcılığı ortaya çıkaracak bilişsel becerileri hızlandıracak düzeyde etkinlikler olmalıdır.</i>
Örnekler ve metinlerin öğrenmeyi desteklememesi	3986	<i>Detaya iniyor, detayı öğrenmeyi zorlaştırıyor. Öğrencinin kafasında çok soru işareti oluşturuyor fakat sorulara gerekli açıklamayı veremiyor. Yol gösteren, kaynak gösteren, araştırmaya teşvik eden bir yönü yok.</i>
Öğrencileri araştırmaya sevk etmemesi	4560	<i>Düşünmeye, araştırmaya ve yoruma daha fazla yer verilmeli.</i>
Milli manevi değerlere önem vermemesi	3442	<i>Milli değerlere ve Atatürkçülüğe uygun değil.</i>
Kategori 2: Dil ve Anlatım		
Kod	Öğretmen	Görüş
Açık ve anlaşılır olmaması	9385	<i>Bazı konuların anlatımında muğlak ifadeler kullanılmıştır. Örneğin, bilgi, bilinç, özbilinç ve düşünmenin ne olduğu açık ve anlaşılır değildir.</i>
Noktalama hatası olması	7392	<i>Yazım ve noktalama yanlışları fazladır.</i>
Güncel yazım kurallarına uyulmaması	10076	<i>Bazı yerde yazım kuralı hatası vardır. Örneğin birkaç kelimesi ayrı yazılmıştır.</i>
Uygun yazı puntosu kullanılmaması	7486	<i>Yazım şekli büyük punto olabilir. (yazım şekli)</i>

Kategori 3: Ölçme ve Değerlendirme		
Kod	Öğretmen	Görüş
Soruların yeterli olmaması	2649	<i>Alıştırma ve pekiştirecek soru azlığı.</i>
Soruların öğrenci seviyesine uygun olmaması	3477	<i>Sadece konuyu okumakla çoğu sorunun çözülememesi</i>
Soru tiplerinin zengin olmaması	6304	<i>Farklı soru çeşidi az</i>
Kategori 4: Görsel Tasarım		
Kod	Öğretmen	Görüş
Öğrenci seviyesine uygun olmaması	6246	<i>Görsellerin öğrenci düzeyine göre basit kalması</i>
Yeterli sayıda olmaması	2262	<i>Görsel eksik</i>
Öğrenmeyi desteklememesi	3563	<i>Görsel açıdan teşvik edici değildir. Öğretici değildir.</i>
Çözünürlüklerinin düşük olması	5550	<i>Görseller soluk</i>
İlgi çekici olmaması	3467	<i>Görselliğin ve renklerin daha etkileyici olmaması</i>
Kategori 5: Genel Özellikler		
Kod	Öğretmen	Görüş
Baskı kalitesinin iyi olmaması	5977	<i>Baskı kalitesinin yeterli düzeyde olmayışı</i>
Taşınabilir olmaması	5078	<i>Kitap ağırlıklarının fazla olması</i>
Dayanıklı olmaması	2381	<i>Dayanıklı olmaması ve parçalara ayrılması</i>
Kategori 6: Diğer		
Kod	Öğretmen	Görüş
Ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtme	2048	<i>Bir kere ders kitabı yok öğrencilerin eline geçmiyor bile.</i>
Ders kitabında olumsuz özellik dışında görüş belirtme	8443	<i>Ben zayıf yön göremiyorum. Kitap güzel hazırlanmış.</i>

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin görüşleri incelendiğinde “İçerik” kategorisinde “Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmaması” kodunun en yüksek orana sahip olduğu saptanmıştır. Bu konuda 3648 numaralı öğretmenin “Daha fazla etkinliklere yer verilmeli aynı zamanda öğrenmeyi istekli hale getirecek öğrencide yaratıcılığı ortaya çıkaracak bilişsel becerileri hızlandıracak düzeyde etkinlikler olmalıdır.” şeklindeki etkinliklerin sayısının yeterli olmadığı, istek uyandırmadığı ve çeşitlendirilmesi gerektiği görüşüne 5, 19, 45, 52, 61 gibi birçok öğretmenin görüşünde de rastlanmıştır.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin görüşlerinde en yüksek orana sahip ikinci kod “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde yer alan “Soruların yeterli olmaması” kodudur. Bu kapsamda 2649 numaralı öğretmen “Alıştırma ve pekiştirecek soru azlığı.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ders kitaplarındaki soruların az olduğunu 379, 519, 1151, 1496 gibi birçok öğretmen de görüşünde ifade etmiştir. Bu konuda 11, 238, 259, 309 gibi bazı öğretmen görüşlerinde merkezî sınavlara yönelik soruların az olduğu ve ders kitaplarının sınavlara hazırlanmada yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca 60, 98, 103, 201 gibi bazı öğretmenler de ders kitaplarında yeni nesil sorulara yer verilmesi gerektiğini ön plana çıkarmıştır.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin görüşlerinde dikkat çeken bir durum da “Anlamsız giriş yapılması” kodunun diğer kodlara göre nispeten yüksek orana sahip olmasıdır. Bu noktada öğretmenlerin görüşlerini açık bir şekilde yazmamaları ayrıca değerlendirilmesi gereken bir bulgu olarak ele alınabilir.

Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin görüşlerinde “Dil ve Anlatım” kategorisinde görüş sunan 13, 24, 26, 47 gibi; “Görsel Tasarım” kategorisinde 50, 67, 69, 80 gibi; “Genel Özellik” kategorisinde 480, 1293, 1519, 1649 gibi az sayıda öğretmenin olduğu saptanmıştır. Söz konusu kategorilerin oranlarının diğer kategorilere göre düşük olduğu gözlenmiştir.

“Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönler nelerdir?” açık uçlu maddesine verilen cevaplar doğrultusunda oluşturulan kategori, kod ve bunların sıklıkları ile Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracına verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları karşılaştırıldıklarında aşağıdaki hususların dikkat çekici olduğu değerlendirilmiştir:

Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracının aritmetik ortalamalarına bakıldığında aritmetik ortalamasının en düşük olduğu maddenin “Ders kitabında yer alan sorular (bölüm sonu, ünite sonu, alıştırmaya, örnek vb.) öğrencilerin konuyu pekiştirmeleri bakımından yeterlidir.” olduğu görülmektedir. Buradan öğretmenlerin ders kitaplarında yer alan soruların yeterli olma durumuna en az katıldıkları söylenebilir. Benzer şekilde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin görüşlerinde “Soruların yeterli olmaması” kodu en yüksek orana sahip ikinci koddur. Bu sebeple öğretmenlerde soruların yeterli olmadığı görüşünün hâkim olduğu belirtilebilir. Söz konusu bulgulardan hareketle öğretmenlerin en büyük oranda mevcut ders kitaplarının ölçme ve değerlendirmesini zayıf yön olarak değerlendirdikleri ifade edilebilir.

Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracının aritmetik ortalamalarına bakıldığında içerik kapsamında ele alınabilecek “İçerik öğrencilerin öğrenme isteklerini artıracak niteliktedir.”, “İçerik öğrencileri sorgulamaya, araştırmaya, incelemeye sevk edici niteliktedir.” maddelerin aritmetik ortalamalarının diğer maddelere kıyasla düşük olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin görüşlerinde ise “İçerik” kategorisinde yer alan “Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmaması”, “Öğrenci seviyesine uygun olmaması” kodlarının oranları diğer kodların oranlarına kıyasla yüksektir. Elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin büyük oranda ders kitaplarını içerik kapsamında öğrencilerin öğrenme isteğini artırması, öğrencileri sorgulamaya, araştırmaya, incelemeye sevk etmesi, etkinliklerin yeterli ve kaliteli olması, öğrenci seviyesine uygunluğu yönlerinden zayıf buldukları dile getirilebilir.

Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracının aritmetik ortalamaları incelendiğinde aritmetik ortalamaları en yüksek maddeler dil ve anlatım kapsamında sayılabilecek “İçerikte noktalama hataları bulunmamaktadır.” “İçerikte güncel yazım kurallarına uyulmuştur.” maddeleridir. Buradan öğretmenlerin söz konusu maddelere daha çok katıldıkları söylenebilir. Benzer şekilde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönlerle ilişkin görüşlerinde “Güncel yazım kurallarına uyulmaması”, “Noktalama hatası olması” kodlarının oranları en düşük orana sahip kodlar arasındadır. Her iki bulgu neticesinde öğretmenlerin en düşük oranda ders kitaplarında güncel yazım kurallarına uyulması ve noktalama hatalarının bulunmasını zayıf yön olarak değerlendirdikleri belirtilebilir.

4. 11. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşleri

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerinin nasıl olduğunu ortaya koymak amacıyla değerlendirme aracının maddelerinden elde edilen verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Elde edilen aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. 20. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

Madde	N	\bar{x}	Ss	Düzye
V1	14853	3.98	.97	Çok Katılıyorum
V2	14853	4.21	.89	Tam Katılıyorum
V3	14853	4.39	.72	Tam Katılıyorum
V4	14853	4.16	.87	Çok Katılıyorum
V5	14853	4.40	.71	Tam Katılıyorum
V6	14853	4.41	.71	Tam Katılıyorum
V7	14853	4.37	.74	Tam Katılıyorum
V8	14853	4.38	.74	Tam Katılıyorum
V9	14853	4.48	.67	Tam Katılıyorum
V10	14853	4.44	.70	Tam Katılıyorum
V11	14853	4.25	.87	Tam Katılıyorum
V12	14853	4.47	.69	Tam Katılıyorum
V13	14853	4.51	.66	Tam Katılıyorum
V14	14853	4.39	.76	Tam Katılıyorum
V15	14853	4.52	.66	Tam Katılıyorum
V16	14853	4.54	.70	Tam Katılıyorum
V17	14853	4.64	.59	Tam Katılıyorum
V18	14853	4.58	.63	Tam Katılıyorum
V19	14853	4.29	.89	Tam Katılıyorum
Toplam	14853	4.39	.62	Tam Katılıyorum

Tablo 4.20 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerinin 2 madde için “Çok Katılıyorum” düzeyinde, 17 madde için ise “Tam Katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir. Maddelerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında aritmetik ortalamalarının en yüksek olduğu maddeler sırasıyla $\bar{x} = 4.64$ ortalama ile “V17: Öğrencilerin gelişim düzeyine uygun okunabilirliğe sahip olmalıdır.” maddesi, $\bar{x} = 4.58$ ortalama ile “V18: Gerçek hayat problemlerine (Otantik Öğrenme) yer veren bir yapıda olmalıdır.” maddesi, $\bar{x} = 4.54$ ortalama ile “V16: Öğrencilerin Türkçe söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik olmalıdır.” maddesinin olduğu anlaşılmaktadır. Maddelerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında aritmetik ortalamalarının en düşük olduğu maddeler sırasıyla $\bar{x} = 3.98$ ortalama ile “V1: Dijital ortamları kullanmaya teşvik etmelidir.” maddesi, $\bar{x} = 4.16$ ortalama ile “V4: Metinler, bilginin ya da düşüncenin altında yatan nedenleri en ince ayrıntısına kadar açıklayabilecek derinliğe sahip olmalıdır.” maddesi, $\bar{x} = 4.21$ ortalama ile “V2: Özel gereksinimli öğrencilere yönelik sınıf içindeki uygulamaları desteklemelidir.” maddesinin olduğu görülmektedir. Genel olarak öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 4.39$ olup öğretmenlerin görüşleri “Tam Katılıyorum” düzeyindedir. Buradan hareketle öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik yazılan maddeleri destekledikleri ileri sürülebilir.

4. 12. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulun Düzeyine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının görev yaptıkları okulun düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 21. Okul Düzeylerine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Okul Düzeyi	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
İlkokul	3562	4.45	.64	-.94	.04	.85	.08
Ortaokul	4815	4.55	.59	-1.06	.04	.76	.07
Lise	6476	4.48	.61	-.84	.03	.15	.06

Hair, Black, Babin ve Anderson (2010) çarpıklığın ve George ve Mallery (2010) ise basıklığın çoğu durumda -2.00 ile +2.00 arasında olması durumunda bile verilerin normal kabul edildiğini ileri sürdüğünden Tablo 4.21’de yer alan okul düzeylerine göre her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir.

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 22. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	22.79	2	14850	.000	
Welsh Testi	28.93	2	8628.32	.000	Ortaokul-İlkokul Ortaokul-Lise

Tablo 4.22 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik değerlendirme puanları ile görev yaptıkları okulun düzeyleri arasındaki fark en az iki okul düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Welsh = 28.93; p < .05). Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{21.46}{5615.00} \cong .004$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, okul düzeyi (kademe) değişkeninin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile görev yaptıkları okulun düzeyleri arasındaki anlamlı farkın hangi okul düzeyleri arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucunda ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile ilkökul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı (p < .05) bulunmuştur. Söz konusu fark, ortaokul düzeyi lehinedir. Bu durum, ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik değerlendirme puanlarının ilkökul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin ilkökul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlere göre 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları söylenebilir. Diğer okul düzeyleri arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p > .05).

4. 13. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulun Türüne Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının görev yaptıkları okulun türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 23. Okul Türlerine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Okul Türü	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
İlkokul	3555	4.45	.64	-.94	.04	.85	.08
Ortaokul	3749	4.55	.60	-1.05	.04	.77	.08
İmam Hatip Ortaokulu	1057	4.55	.59	-1.07	.08	.71	.15
Fen Lisesi	318	4.51	.61	-.84	.14	-.29	.27
Sosyal Bilimler Lisesi	105	4.47	.68	-1.09	.24	.74	.47
Anadolu Lisesi	3470	4.49	.62	-.91	.04	.41	.08
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1256	4.48	.61	-.77	.07	-.06	.14
Anadolu İmam Hatip Lisesi	1085	4.46	.61	-.66	.07	-.52	.15
Çok Programlı Anadolu Lisesi	258	4.54	.56	-.81	.15	.43	.30

Tabloda görüldüğü üzere çarpıklığın ve basıklığın -2 ile +2 arasında yer alması sebebiyle okul türlerine göre her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir. Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 24. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	6.38	8	14844	.000	
Welsh Testi	7.59	8	1403.05	.000	Ortaokul-İlkokul, Ortaokul-AL, Ortaokul-MTAL, Ortaokul-İHAL, İHO-İlkokul, İHO-AL, İHO-MTAL, İHO-İHAL

Tablo 4.24 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile görev yaptıkları okul türleri arasındaki fark en az iki okul türünde anlamlı bulunmuştur (Welsh = 7.59; p < .05). Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{22.60}{5615.00} \cong .004$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, okul türü değişkeninin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile görev yaptıkları okul türleri arasındaki anlamlı farkın hangi okul türleri arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucunda ortaokulda görev yapan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile ilkökul, Anadolu lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi, imam hatip Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark ile imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile ilkökul, Anadolu lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi, imam hatip Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı (p < .05) bulunmuştur. Söz konusu fark, ortaokul ve imam hatip ortaokulu lehinedir. Bu durum, ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik değerlendirme puanlarının ilkökul, Anadolu lisesi, mesleki ve teknik Anadolu

lisesi, imam hatip Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle genel olarak ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları söylenebilir. Diğer okul türleri arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4. 14. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabına Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının değerlendirdikleri ders kitabına göre (Branş) anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 25. Değerlendirdikleri Ders Kitabına Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Değerlendirdikleri Ders Kitabı	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
Almanca	118	4.61	.52	-.82	.22	-.57	.44
Biyoloji	553	4.50	.60	-.83	.10	.26	.21
Coğrafya	472	4.55	.58	-.86	.11	-.25	.22
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1083	4.48	.64	-.99	.07	.84	.15
Fransızca	11	4.36	.81	-.85	.66	-.76	1.28
Felsefe	399	4.50	.60	-.85	.12	.11	.24
Fen Bilimleri	1168	4.50	.59	-.80	.07	.05	.14
Fizik	399	4.37	.68	-.92	.12	1.05	.24
Hayat Bilgisi	507	4.41	.62	-.66	.11	-.03	.22
İngilizce	2.097	4.53	.60	-1.05	.05	1.21	.11
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi	27	4.74	.45	-1.16	.45	-.70	.87
Kimya	429	4.44	.64	-.81	.12	.11	.24
Matematik	2201	4.43	.63	-.78	.05	.31	.10
Müzik	365	4.49	.66	-1.12	.13	.79	.26
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	70	4.44	.67	-1.11	.29	1.30	.57
Sosyal Bilgiler	596	4.56	.59	-1.01	.10	.30	.20
Tarih	436	4.51	.62	-.93	.12	.13	.23
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	323	4.48	.64	-.89	.14	.09	.27
Trafik Güvenliği	20	4.55	.61	-1.00	.51	.19	.99
Türkçe	2345	4.53	.61	-1.06	.05	.75	.10
Türk Dili ve Edebiyatı	1234	4.54	.60	-.99	.07	.34	.14

Çarpıklık ve basıklığın -2.00 ile +2.00 arasında olması sebebiyle öğretmenlerin değerlendirdikleri ders kitaplarına göre her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir.

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 26. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	3.60	20	14832	.000	
Welsh Testi	4.67	20	615.36	.000	Almanca-Fizik, Almanca-Hayat Bilgisi, Coğrafya-Fizik, Coğrafya-Matematik, İngilizce-Fizik, İngilizce-Hayat Bilgisi, İngilizce-Matematik, İnsan Hakları-Fizik, Sosyal B.-Fizik, Sosyal Bilgiler-Hayat Bilgisi, Sosyal B.-Matematik, Türkçe-Fizik, Türkçe-Hayat Bilgisi, Türkçe-Matematik, Edebiyat-Hayat Bilgisi, Edebiyat-Fizik, Edebiyat-Matematik

Tablo 4.26 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile değerlendirdikleri ders kitapları arasındaki fark en az iki ders kitabı düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Welsh = 4.67; p < .05). Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{35.30}{5615.00} \cong .01$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, değerlendirilen ders kitabı değişkeninin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile değerlendirdikleri ders kitapları arasındaki anlamlı farkın hangi ders kitapları arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi (Games, 1971) kullanılmıştır. Test sonucunda Almanca ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile Fizik ve Hayat Bilgisi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin puanları arasındaki fark; Coğrafya ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile Fizik ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin puanları arasındaki fark; İngilizce ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile Fizik, Hayat Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin puanları arasındaki fark; İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile Fizik ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin puanları arasındaki fark; Sosyal Bilgiler ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile Fizik, Hayat Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin puanları arasındaki fark; Türkçe ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile Fizik, Hayat Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin puanları arasındaki fark; Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile Fizik,

Hayat Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu farklar, Almanca, Coğrafya, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları lehinedir.

Bu durum, Almanca, Coğrafya, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Sosyal Bilgiler, Türkçe ile Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik değerlendirme puanlarının Fizik, Hayat Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle genel olarak Almanca, Coğrafya, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Sosyal Bilgiler, Türkçe ile Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında yazılan maddelere Fizik, Hayat Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerden daha çok katıldıkları söylenebilir. Diğer ders kitapları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4. 15. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabının Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 27. Sınıf Düzeyine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
1. sınıf	1065	4.47	.61	-.83	.08	.50	.15
2. sınıf	919	4.43	.67	-1.00	.08	.99	.16
3. sınıf	890	4.46	.63	-.91	.08	.85	.16
4. sınıf	979	4.44	.65	-.91	.08	.57	.16
5. sınıf	1429	4.55	.60	-1.03	.07	.46	.13
6. sınıf	894	4.54	.59	-1.10	.08	1.64	.16
7. sınıf	767	4.54	.59	-.95	.09	.31	.18
8. sınıf	1669	4.56	.60	-1.11	.06	.82	.12
9. sınıf	2827	4.47	.62	-.88	.05	.44	.09
10. sınıf	1314	4.49	.59	-.69	.07	-.24	.14
11. sınıf	1109	4.51	.61	-.93	.07	.19	.15
12. sınıf	991	4.49	.62	-.83	.08	-.19	.16

Çarpıklık ve basıklığın -2.00 ile +2.00 arasında olması sebebiyle öğretmenlerin değerlendirdikleri sınıf düzeylerine göre her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir.

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 28. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	5.39	11	14841	.000	5-2, 5-3, 5-4, 5-9,
Welsh Testi	5.68	11	5080.59	.000	6-2, 6-4, 7-2, 8-1, 8-2, 8-3, 8-4, 8-9, 8-10

Tablo 4.28 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyleri arasındaki fark en az iki sınıf düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Welsh = 5.68, $p < .05$). Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{23.70}{5615.00} \cong .004$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, değerlendirilen sınıf düzeyi değişkeninin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyleri arasındaki anlamlı farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucunda öğretmenlerin 5. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları ile 2, 3, 4 ve 9. sınıf düzeylerindeki öğretmen puanları arasındaki fark; 6. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları ile 2 ve 4. sınıf düzeylerindeki öğretmen puanları arasındaki fark; 7. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları ile 2. sınıf düzeylerindeki öğretmen puanları arasındaki fark; 8. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları ile 1, 2, 3, 4, 9 ve 10. sınıf düzeylerindeki öğretmen puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu fark sırasıyla 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyleri lehinedir. Bu durum, ortaokul düzeyindeki ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik değerlendirme puanlarının söz konusu sınıf düzeylerini değerlendiren öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerini yani ortaokul düzeyindeki ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin diğer sınıf düzeylerine göre 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları söylenebilir. Değerlendirilen diğer sınıf düzeylerine ait 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4. 16. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Değerlendirdikleri Ders Kitabının Yayınevine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Grup T testi yapılmıştır. Ortalamaları karşılaştırılan gruplar bağımsız olup her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. 29. Yayınevine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Yayınevi	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
MEB	10798	4.49	.62	-.92	.02	.42	.05
Özel	4055	4.51	.61	-.98	.04	.80	.08

Tablo 4.29 incelendiğinde öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre dağılımlarında elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.00 ile 1.00 arasında olduğundan her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir. Diğer yandan Levene testi sonucunda $p = .24 > .05$ elde edildiğinden varyansların eşitliği sağlanmıştır.

Tablo 4. 30. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Yayınevi	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
MEB	10798	4.49	.62	14851	-1.15	.251
Özel	4055	4.51	.61			

Tablo 4.30 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Bağımsız Grup T testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t = -1.15$; $p > .05$).

4. 17. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Öğretmenlik Mesleğindeki Kıdemlerine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının öğretmenlik mesleğindeki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 31. Kıdemlerine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Kıdemleri	N	\bar{x}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
1-5 yıl	1718	4.57	.60	-1.15	.06	.71	.12
6-10 yıl	4078	4.55	.60	-1.11	.04	1.14	.08
11-15 yıl	2549	4.52	.61	-.95	.05	.38	.10
16-20 yıl	2354	4.47	.63	-.90	.05	.30	.10
21 yıl ve üzeri	4154	4.41	.63	-.72	.04	.31	.08

Çarpıklık ve basıklığın -2.00 ile +2.00 arasında olması sebebiyle öğretmenlerin değerlendirdikleri sınıf düzeylerine göre her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir.

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 32. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamlı Fark
Levene Testi	9.35	4	14848	.000	
Welsh Testi	32.81	4	6255.76	.000	1-5 ile 11-15, 1-5 ile 16-20, 1-5 ile 21 ve üzeri, 6-10 ile 16-20, 6-10 ile 21 ve üzeri, 11-15 ile 21 ve üzeri, 16-20 ile 21 ve üzeri

Tablo 4.32 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile öğretmenlik mesleğindeki kıdemleri arasındaki fark en az iki kıdem aralığında anlamlı bulunmuştur (Welsh = 32.81, $p < .05$). Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{49.51}{5615.00} \cong .01$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, değerlendirilen kıdem değişkeninin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile öğretmenlik mesleğindeki kıdemler arasındaki anlamlı farkın hangi kıdemler arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucunda kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile kıdemleri 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark; kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile kıdemleri 16-20 yıl ile 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark; kıdemi 11-15 yıl olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile kıdemleri 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark; kıdemi 16-20 yıl olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile kıdemleri 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı ($p < .05$) bulunmuştur. Söz konusu fark sırasıyla kıdemi 1-5, 6-10, 11-15, 16-20 yıl olan öğretmenlerin lehinedir. Bu durum, genel olarak kıdemi az olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik yazılan maddelere katılma düzeylerinin kıdemi fazla olan öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle genel olarak kıdemi az olan öğretmenlerin kıdemi fazla olan öğretmenlere göre 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları söylenebilir. Diğer kıdemlerdeki öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4. 18. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Görüşlerinin Öğrenim Düzeylerine Göre İncelenmesi

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının öğrenim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar ilişkisiz olup ANOVA testinin güvenilir sonuçlar verebilmesi için her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı ve grupların varyanslarının eşit olup olmadığı test edilmiştir. Her bir grup içinde verilerin dağılımının normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı dağılımların çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 4. 33. Öğretim Düzeylerine Göre Dağılımların Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Öğretim Düzeyleri	N	\bar{X}	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
				Katsayı	Std. Hata	Katsayı	Std. Hata
Ön Lisans	196	4.31	.75	-1.01	.17	1.33	.35
Lisans	12300	4.50	.61	-.91	.02	.42	.04
Yüksek Lisans	2292	4.51	.62	-1.03	.05	.76	.10
Doktora	65	4.48	.59	-.62	.30	-.54	.59

Çarpıklık ve basıklığın -2.00 ile +2.00 arasında olması sebebiyle öğretmenlerin öğrenim düzeylerine göre her bir dağılımın normal dağılım özelliklerini sağladığı kabul edilmiştir.

Grupların varyanslarının eşit olup olmadığı Levene testi ile kontrol edilerek varyansların eşit olmadığı saptanmış ve varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığında bu koşul olmadan karar verilmesine olanak sağlayan güçlü bir test olarak Welsh testi yapılmıştır.

Tablo 4. 34. Levene Testi ve Welsh Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	sd1	sd2	p	Anlamli Fark
Levene Testi	5.24	3	14849	.001	
Welsh Testi	4.62	3	240.02	.004	Lisans-Ön lisans, Yüksek Lisans-Ön Lisans

Tablo 4.34 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile öğretmenlerin öğrenim düzeyleri arasındaki fark en az iki öğrenim düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Welsh = 4.62; p < .05). Araştırmada bu hipotez için eta-kare değeri,

$$\eta^2 = \frac{7.60}{5615.00} \cong .001$$

şeklinde hesaplanmıştır. Bu değer, değerlendirilen öğrenim düzeyi değişkeninin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından elde edilen puanlar üzerindeki etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile öğretmenlerin öğrenim düzeyleri arasındaki anlamlı farkın hangi öğrenim düzeyleri arasında olduğunu tespit etmek için grup varyanslarının eşit olmadığı ve örneklem büyüklüklerinin farklı olduğu durumlarda tercih edilen Games-Howell testi kullanılmıştır.

Test sonucunda öğrenim düzeyleri lisans olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile öğrenim düzeyleri ön lisans olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark; öğrenim düzeyleri yüksek lisans olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile öğrenim düzeyleri ön lisans olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı (p < .05) bulunmuştur. Söz konusu fark öğrenim düzeyi sırasıyla lisans ve yüksek lisans olan öğretmenlerin lehinedir. Bu durum, öğrenim düzeyi lisans ve yüksek lisans olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik değerlendirme puanlarının öğrenim düzeyi ön lisans olan öğretmenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle genel olarak öğrenim düzeyi ön lisans olan öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında yazılan maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer öğrenim düzeylerindeki öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p > .05).

4. 19. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitaplarında Olması Gerektiğini Düşündüğü En Önemli Özellikler

Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliği tespit etmek amacıyla öğretmenlere açık uçlu soru sorulmuş ve toplanan veriler kategorik içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin görüşleri belirli özellikler bağlamında kodlanarak düzenlenmiş ve bu kodlar birleştirilerek kategorilere ulaşılmıştır. İçerik analizi sonucunda ulaşılan kod ve kategoriler ile kod ve kategorilerin sıklık (f) ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4. 35. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitaplarında Olması Gerektiğini Düşündüğü En Önemli Özelliğe İlişkin Görüşlerinin Sıklık ve Yüzde Değerleri

Kategori	Kod	f	Yüzde (%)
İçerik	Bilimsel ve hatasız olması	343	2.31
	Öğretim programına uygun olması	637	4.29
	Araştırmayı ve yaratıcılığı teşvik edici, yaparak/yaşayarak öğrenmeye uygun, ilgi çekici olması	2576	17.34
	Üst düzey öğrenme ve 21. yüzyıl temel becerilerine uygun olması	31	.21
	Güncel, yerel, öğrenci seviyesine ve günlük hayata uygun olması	2954	19.89
	Değerler eğitimine uygun olması	171	1.15
	Toplam	6712	45.19
Dil ve Anlatım	Türkçe ve dilbilgisi açısından düzgün ve güncel kurallara uygun olması	367	2.47
	Anlaşılır, sade, açık ve net anlatım olması	1789	12.04
	Toplam	2156	14.52
Ölçme ve Değerlendirme	Yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara ihtiyaç bırakmaması	3665	24.68
	Toplam	3665	24.68
Görsel Tasarım	Zengin, yeterli, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve ilgi çekici olması	1180	7.94
	Dijital çağa/ortama uygun ve interaktif olması	452	3.04
	Toplam	1632	10.99
Genel Özellikler	Baskı, kâğıt ve kapak tasarımının kaliteli olması	166	1.12
	Taşınabilir olması	114	.77
	Ücretsiz olmaması gerektiği	17	.11
	Toplam	297	2.00
Diğer	Ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtme	12	.08
	Ders kitabında mevcut durumdan bahsetme	196	1.32
	Anlamsız giriş yapılması (x, . vs.)	183	1.23
	Toplam	391	2.63
Genel Toplam		14853	100.00

Tablo 4.35 incelendiğinde öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin “İçerik, Dil ve Anlatım, Ölçme ve Değerlendirme, Görsel Tasarım, Genel Özellikler ve Diğer” olmak üzere 6 kategori ve 17 kod oluşturulduğu görülmektedir. “İçerik” kategorisi altında “bilimsel ve hatasız olması, öğretim programına uygun olması, araştırmayı ve yaratıcılığı teşvik edici, yaparak/yaşayarak öğrenmeye uygun, ilgi çekici olması, üst düzey öğrenme ve 21. yüzyıl temel becerilerine uygun olması, güncel, yerel, öğrenci seviyesine ve günlük hayata uygun olması, değerler eğitimine uygun olması” kodları; “Dil ve Anlatım” kategorisi altında “Türkçe ve dilbilgisi açısından düzgün ve güncel kurallara uygun olması, anlaşılır, sade, açık ve net anlatım olması” kodları; “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisi altında “yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara ihtiyaç bırakmaması” kodu; “Görsel Tasarım” kategorisi altında “zengin, yeterli, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve ilgi çekici olması, dijital çağa/ortama uygun ve interaktif olması” kodları; “Diğer” kategorisi altında “ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtme, ders kitabında mevcut durumdan bahsetme, anlamsız giriş yapılması (x, . vs.)” kodları yer almaktadır. Öğretmenler, 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin en yüksekte en düşüğe doğru sırasıyla %45.19 oranla “İçerik”, %24.68 oranla “Ölçme ve Değerlendirme”, %14.52 oranla “Dil ve Anlatım”, %10.99 oranla “Görsel Tasarım”, %2.63 oranla “Diğer” ve %2.00 oranla “Genel Özellikler” kategorisinde görüş belirtmiştir. Kategori bazında oranlar incelendiğinde en yüksek oranın “İçerik” kategorisinde, en düşük oranın “Genel Özellikler” kategorisinde olduğu görülmektedir. Fakat kod bazında ele alındığında “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde yer alan “Yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara ihtiyaç bırakmaması” kodunun %24.68 oranla ilk sırada olması dikkat çekmektedir.

Öğretmenler 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin “İçerik” kategorisinde en çok %19.89 oranla “Güncel, yerel, öğrenci seviyesine ve günlük hayata uygun olması” kodunda, en az %0.21 oranla “Üst düzey öğrenme ve 21. yüzyıl temel becerilerine uygun olması” kodlarında; “Dil ve Anlatım” kategorisinde en çok %12.04 oranla “Anlaşılır, sade, açık ve net anlatım olması” kodunda, en az %2.47 oranla “Türkçe ve dilbilgisi açısından düzgün ve güncel kurallara uygun olması” kodunda; “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde %24.68 oranla “Yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara ihtiyaç bırakmaması” kodunda; “Görsel Tasarım” kategorisinde en çok %7.94 oranla “Zengin, yeterli, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve ilgi çekici olması”, en az %3.04 oranla “Dijital çağa/ortama uygun ve interaktif olması” kodunda; “Genel Özellikler” kategorisinde en çok %1.12 oranla “Baskı, kağıt ve kapak tasarımının kaliteli olması”, en az %0.11 oranla “Ücretsiz olmaması gerektiği” kodunda, “Diğer” kategorisinde en çok %1.32 oranla “Ders kitabında mevcut durumdan bahsetme” kodunda, en az %0.08 oranla “Ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtme” kodunda görüş sunmuştur.

Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin ifade ettikleri bazı görüş örnekleri tabloda verilmiştir:

Tablo 4. 36. Öğretmenlerin 2023 Ders Kitaplarında Olması Gerektiğini Düşündüğü En Önemli Özelliğe İlişkin Görüş Örnekleri

Kategori 1: İçerik		
Kod	Öğretmen	Görüş
Bilimsel ve hatasız olması	12692	<i>Doğru ve bilimsel içerikli olmalı</i>
Öğretim programına uygun olması	3854	<i>Üniversiteye hazırlanan öğrenciler için başka bir kaynağa ihtiyaç duymamaları gerekir. Müfredatı çok iyi bir şekilde yansıtmalı ve açıklamalı.</i>
Araştırmayı ve yaratıcılığı teşvik edici, yaparak/yaşayarak öğrenmeye uygun, ilgi çekici olması	4610	<i>Öğrenciyi düşünme, araştırma ve yaratıcılık becerilerini, merak duygusunu artırıcı içeriğe sahip olmalıdır.</i>
Üst düzey öğrenme ve 21. yüzyıl temel becerilerine uygun olması	464	<i>Öğrencilerin anlayabileceği şekilde, ilgi çekici, 21. Yüzyıl becerilerini destekleyici, içerikte düşünmeye sevk edici, felsefi düşünme becerisini geliştiren olmalıdır.</i>
Güncel, yerel, öğrenci seviyesine ve günlük hayata uygun olması	6316	<i>Öğrencilerin seviyesine uygun ve güncel konular çerçevesinde hazırlanmış diyalog ve okuma metinlerinin bulunması.</i>
Değerler eğitimine uygun olması	6913	<i>Çocukların düzeylerine uygun, değerler eğitimi ve milli ve manevi değerleri öne çıkaran bununla birlikte dünyayı tanımalarına fırsat veren bir yapıda hazırlanmalıdır.</i>
Kategori 2: Dil ve Anlatım		
Kod	Öğretmen	Görüş
Türkçe ve dilbilgisi açısından düzgün ve güncel kurallara uygun olması	8633	<i>Türkçe dil bilgisi kuralları dikkate alınarak yazılması.</i>
Anlaşılır, sade, açık ve net anlatım olması	6238	<i>Öğrenci düzeyine en yakın seviyede olması İçeriğin daha sade anlaşılır ve modüler bir yapı sisteminde olması</i>
Kategori 3: Ölçme ve Değerlendirme		
Kod	Öğretmen	Görüş
Yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara ihtiyaç bırakmaması	12990	<i>Basit, orta, zor ve yeni nesil sorulardan oluşan ayrı ayrı hazırlanmış pekiştirici testler olmalı, konular arasında bağlantı kuracak sorular yer almalıdır.</i>
Kategori 4: Görsel Tasarım		
Kod	Öğretmen	Görüş
Zengin, yeterli, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve ilgi çekici olması	7114	<i>Kitaplar ilgi çekici öğrencinin okumaktan keyif alacağı şekilde tasarlanmalı aksi takdirde kitap ne kadar zengin ne kadar yararlı olursa olsun öğrenciler zaten eline alıp bakmıyor.</i>
Dijital çağa/ortama uygun ve interaktif olması	8186	<i>Dijital ortamda desteklenmeli. Akıllı tahtaya uyumlu olmalı.</i>

Kategori 5: Genel Özellikler		
Kod	Öğretmen	Görüş
Baskı, kâğıt ve kapak tasarımının kaliteli olması	10907	<i>Kâğıt kalitesi, sağlam cilt, kitabın ebatları.</i>
Taşınabilir olması	230	<i>Ayrıca fasikül fasikül ayrılabilir olmalı. İkinci dönemin sonunda işlenecek konuları yılın başından sonuna kadar öğrenci taşımamalıdır.</i>
Ücretsiz olmaması gerektiği	3189	<i>Ücretsiz olan ders kitabının öğrenci gözünde kıymeti yoktur. Ders kitapları öğrenciye zimmetlenecek şekilde verilmelidir böylece ülkemiz her yıl ders kitabı dağıtım, ders kitabı basım ve geri dönüşüm konusunda masrafa girmemelidir bu masrafı karşılayacak kadar ülkemizin kaynakları yeterli değildir</i>
Kategori 6: Diğer		
Kod	Öğretmen	Görüş
Ders kitabı dışında başka konularda görüş belirtme	3714	<i>Kitaplardaki kazanım sayıları ders saatleriyle örtüşmüyor. Müfredat yetiştirmek amaçlı yapılan derslerde kazanımlar eksik kalmaktadır</i>
Ders kitabında mevcut durumdan bahsetme	330	<i>Türk Milli Eğitim Temel kanununun esaslarına ve amaçlarına uygun kitaplar</i>

Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin görüşleri incelendiğinde tek koddan oluşan “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisindeki “Yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara ihtiyaç bırakmaması” kodunun en yüksek oranda öğretmen tarafından dile getirildiği anlaşılmaktadır. Bu durum, 12990 numaralı öğretmen tarafından “Basit, orta, zor ve yeni nesil sorulardan oluşan ayrı ayrı hazırlanmış pekiştirici testler olmalı, konular arasında bağlantı kuracak sorular yer almalıdır.” şeklinde ifade edilirken 1741 numaralı öğretmen tarafından sınav vurgusu da eklenerek “Soru sayısı bakımından yeterli olmalı, soruların zorluk derecesi her seviyeden olmalı, günlük hayat problemlerine daha çok yer verilmeli özellikle ÖSYM tarzı yeni nesil soruların sayısı arttırılmalıdır.” şeklinde belirtilmiştir. 709, 1019, 1772, 1842 gibi bazı öğretmenler de ders kitabında yer alan soruların öğrencilerin girecekleri merkezî sınavlara uygun olması gerektiğini ön plana çıkarırken 1157, 3121, 3176, 5071, 5633 gibi bazı öğretmenler ders kitaplarının öğrencileri uluslararası sınavlara hazırlar nitelikte olması, ders kitabında PISA tarzı sorulara yer verilmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Ayrıca 1454, 8518, 11458, 11962 gibi bazı öğretmenler ders kitaplarının farklı kaynaklara olan ihtiyacı ortadan kaldırması gerektiğini belirtmiştir.

80 numaralı öğretmen “Güncel hayatta uygulanabilir/bilinen örnekler vererek bilinenden bilinmeyene öğretim gerçekleşmeli. Niçin öğrendiğinin bilincine vardırması” şeklinde görüşünü dile getirmiştir. Bilgilerin güncel hayatla ilişkilendirilmesi gerektiği görüşünün 167, 579, 667, 737 gibi birçok öğretmen tarafından da ifade edildiği tespit edilmiştir.

4610 numaralı öğretmenin “Öğrenciyi düşünme, araştırma ve yaratıcılık becerilerini, merak duygusunu artırıcı içeriğe sahip olmalıdır.” şeklindeki görüşünün 235, 255, 311, 353 gibi birçok öğretmen tarafından da ifade edildiği görülmüştür.

Ders kitaplarının günümüz teknolojisine uygun, teknolojik gelişmelere uyarlabilir olması gerektiği 135, 217, 251, 346, 363 gibi bazı öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Bu konuda 404 numaralı öğretmen “Gerek teknoloji çağında olmamız gerekse uzaktan eğitimin hayatımızda yer alacağı; bizi ders kitaplarının da buna göre hazırlanması gerektiği gerçeğine getirmektedir. Daha çok interaktif uygulamalı kitaplar olmalı. Ayrıca öğrenciler için bol ölçme değerlendirmeli interaktif çalışma kitapları hazırlanmalı.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. İnteraktif vurgusuna 787, 1271, 1283, 1947 gibi bazı öğretmen görüşlerinde rastlanmıştır.

Görüşler incelendiğinde dikkat çeken bir başka husus, 741, 811, 1007, 1225 gibi bazı öğretmen tarafından dile getirilen ders kitaplarının fasikül şeklinde basılması gerektiğidir. Ders kitaplarının fasikül şeklinde isteme nedeni olarak 107, 162, 230, 240 gibi bazı öğretmenler ders kitaplarının taşınabilirliğini artırmak olduğunu söylerken 1505 kullanım kolaylığı sağlayacağını, 3614 ise ders kitabının çekiciliğini artırmak olduğunu ifade etmiştir.

Görüşler arasında ders kitaplarının ücretsiz dağıtılmasını eleştiren görüşlerin olduğu saptanmıştır. 3.189 numaralı öğretmen “Ücretsiz olan ders kitabının öğrenci gözünde kıymeti yoktur. Ders kitapları öğrenciye zimmetlenecek şekilde vermelidir böylece ülkemiz her yıl ders kitabı dağıtım, ders kitabı basım ve geri dönüşüm konusunda masrafa girmemelidir bu masrafı karşılayacak kadar ülkemizin kaynakları yeterli değildir.” şeklinde görüşünü sunarken 6564 numaralı öğretmen “Ücretsiz dağıtılan kitaplar hedefe ulaştıracak niteliğe büründürülmeli. İsrafa yol açmamalı. Teşekkürler.” şeklinde görüşünü açıklamıştır. 917, 8313, 8702, 10466 gibi bazı öğretmenler ise görüşlerinde ders kitaplarının ücretli olması gerektiğini vurgulamıştır.

“Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özellik nedir?” şeklindeki açık uçlu maddesine verilen cevaplar doğrultusunda oluşturulan kategori, kod ve bunların sıklıkları ile 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracına verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları karşılaştırıldıklarında aşağıdaki bazı hususlar dikkat çekmektedir:

Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin görüşlerine baktığında “Yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara ihtiyaç bırakmaması” kodunun en yüksek orana sahip kod olduğu görülmektedir. Yeni nesil sorunun sadece bilgiyle çözülemeyen, bilgiyi kavrama, muhakeme etme, yorumlamayı gerektirdiği ve gerçek hayatla bağlantı kurularak hazırlandığı dikkate alındığında 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracında da benzer sonuca ulaşıldığı gözlenmiştir. Şöyle ki “Gerçek hayat problemlerine yer veren bir yapıda olmalıdır.” maddesi aritmetik ortalaması en yüksek 2. maddedir. Elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin en büyük oranda 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğin gerçek hayatla ilişkilendirme yapılan sorular olduğu ifade edilebilir.

Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin görüşleri incelendiğinde “Araştırmayı ve yaratıcılığı teşvik edici, yaparak/yaşayarak öğrenmeye uygun, ilgi çekici olması” kodunun yüksek orana sahip olduğu ve bu kodla ilişkilendirilebilecek 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik maddelerde yer alan “Etkinlikler; düşünme, tasarlama ve üretmeye zaman ayırmayı sağlayan bir ortam sunmalıdır.” maddesinin aritmetik ortalamasının yüksek olduğu görülmüştür. Söz konusu bulgulardan öğretmenlerin büyük oranda öğrencileri yaratıcılığa teşvik edici ve öğrencilerin etkinlik içinde yaparak/yaşayarak öğrenmesine imkân tanıyan bir yapı arzuladıkları söylenebilir.

Diğer yandan öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin görüşlerinde yer alan “Dijital çağa/ortama uygun ve interaktif olması” kodunun oranı nispeten yüksek iken söz konusu kod ile ilişkilendirilebilecek 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracında yer alan “Dijital içerikler kullanıcı ile etkileşimin (artırılmış gerçeklik vb.) artırılmasına imkân vermelidir.” ile “Dijital ortamları kullanmaya teşvik etmelidir.” maddelerinin aritmetik ortalamalarının nispeten düşük olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan bulguların tam olarak birbirini desteklemediği dile getirilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5. 1. Sonuçlar

Araştırmanın temel amacı öğretmenlerin mevcut ders kitapları ile 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerini ortaya koymaktır. Betimsel tarama modeli kullanılan araştırmada uygun örnekleme yöntemi ile Adana, Ankara, Bursa, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Konya, Muğla, Ordu, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ illerinde devlet okullarında görev yapan ve seçilen derslerin ders kitaplarını okutan öğretmenlerden görüş alınmıştır. Örneklemdaki öğretmenlerin %24'ü ilkokul, %32.4'ü ortaokul ve %43.6'sı lise düzeyinde görev yapmaktadır. Seçilen 14 ilde öğretmenlerin %30'unun ilkokul düzeyinde, %35'inin ortaokul düzeyinde ve %35'inin lise düzeyinde görev yaptığı dikkate alındığında araştırmaya katılım oranlarının ilkokul ve ortaokul düzeyinde evren içindeki oranlarından düşük, lise düzeyinde ise evren içindeki oranından fazla olduğu söylenebilir. Lise düzeyinde gelen görüşler okul türüne göre çoktan aza doğru sırasıyla Anadolu lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi, Anadolu imam hatip lisesi, fen lisesi, çok programlı Anadolu lisesi, sosyal bilimler lisesi şeklindedir. Öğretmenler en çok Türkçe, Matematik ve İngilizce ders kitaplarını; en az Fransızca, Trafik Güvenliği, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitaplarını değerlendirmiştir. Bu durum genel olarak "Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi" ve "İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi" incelendiğinde en çok görüş belirtilen derslerin haftalık ders saatlerinin en fazla olan dersler arasında, en az görüş belirtilen derslerin ise haftalık ders saatlerinin en az olan dersler arasında olması ile açıklanabilir. Öğretmenlerin değerlendirdikleri ders kitabının sınıf düzeyi en yüksek oranla 9. sınıf, en düşük oranla 7. sınıf; değerlendirdikleri ders kitabı en yüksek oranla MEB yayınları, en düşük oranla özel yayındır. Ayrıca örneklemdaki öğretmenlerin kıdemleri en yüksek oranla 21 yıl ve üstü, en düşük oranla 1-5 yıl aralığında; öğrenim düzeyleri ise en yüksek oranla lisans, en düşük oranla doktora düzeyindedir.

Araştırmada öğretmenlerin mevcut ders kitapları ile 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerini ortaya koymak amacıyla "Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı (Öğretmen Görüşleri)" geliştirilmiştir. Değerlendirme aracı "Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı" ve "2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı" şeklinde bölümlere ayrılmıştır. "Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracı" bölümünde 27 derecelendirme maddesi ile 2 açık uçlu madde ve "2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracı" bölümünde ise 19 derecelendirme maddesi ile 1 açık uçlu madde olmak üzere değerlendirme aracında toplam 49 madde yer almıştır. Her iki bölümün kapsam geçerliğini sağlamak için Lawshe tekniği kullanılmış ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Değerlendirme aracının yapı geçerliğini ortaya koymak amacıyla 150 öğretmen ile gerçekleştirilen ön uygulama verileri kullanılarak açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Öncelikle her iki bölüm için örneklem büyüklüğünün AFA için uygun olduğu ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve sonrasında tek faktörlü bir yapının sergilendiği ortaya koyulmuştur. Değerlendirme aracının güvenilirliğini sağlamak için değerlendiriciler arasındaki uyumu ele alan Fleiss Kappa, Krippendorf Alfa ile iç tutarlığı gösteren Cronbach Alfa, Guttman Split-Half, Spearman Brown değerleri hesaplanmıştır. Her iki bölüm için elde edilen değerler ile öğretmenler arasındaki uyumun gücünün önemli düzeyde olduğu ve değerlendirme aracının iç tutarlılığının son derece yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının ardından verilerin analizinde normallik varsayımını sağlayan dağılımlar için parametrik analiz teknikleri, normallik varsayımını sağlamayan dağılımlar için non-parametrik analiz teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulara ilişkin özet bilgilere ve bulgular ışığında ulaşılan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir:

- Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik görüşleri incelendiğinde aritmetik ortalamalarının en yüksek olduğu maddelerin sırasıyla “İçerikte güncel yazım kurallarına uyulmuştur.”, “İçerikte noktalama hataları bulunmamaktadır.”, “Verilen bilgiler bilimsel olarak geçerliliği ve güvenilirliği kabul edilen kaynaklara dayanmıştır.” olduğu anlaşılmaktadır. Aritmetik ortalamalarının en düşük olduğu maddelerin sırasıyla “Ders kitabında yer alan sorular (bölüm sonu, ünite sonu, alıştırmaya, örnek vb.) öğrencilerin konuyu pekiştirmeleri bakımından yeterlidir.”, “İçerik öğrencilerin öğrenme isteklerini artıracak niteliktedir.”, “Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, ilişkilendirme, akıl yürütme, tahminde bulunma vb.) ölçebilecek nitelikte sorular vardır.” olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının aritmetik ortalaması dikkate alındığında öğretmenlerin görüşleri “çok katılıyorum” düzeyindedir. Buradan hareketle öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını genel anlamda yeterli buldukları ileri sürülebilir.
- Ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile ilkokul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark ortaokul düzeyi lehine anlamlı bulunmuştur. Buradan hareketle ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin ilkokul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha yeterli buldukları söylenebilir.
- Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark ortaokul ve imam hatip ortaokulu lehine anlamlı bulunmuştur. Buradan hareketle ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin mesleki ve teknik Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha yeterli buldukları ifade edilebilir.
- Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının değerlendirdikleri ders kitabına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Genel anlamda Tarih ve İngilizce ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha az yeterli buldukları söylenebilir. Ayrıca Trafik Güvenliği ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin diğer ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha çok yeterli buldukları belirtilebilir.
- Öğretmenlerin 11. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları ile diğer tüm sınıf düzeylerindeki puanları arasındaki fark 11. sınıf dışındakiler lehine anlamlı bulunmuştur. Buradan hareketle 11. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin diğer sınıf düzeylerindeki ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha az yeterli buldukları söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin 5. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları ile 10. sınıf ders kitaplarına yönelik puanları arasındaki fark da anlamlı bulunmuş olup fark, 5. sınıf lehinedir. Buradan 5. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin 10. sınıf ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre mevcut ders kitaplarını daha yeterli buldukları dile getirilebilir.
- Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik değerlendirme puanlarının değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Söz konusu farklılık, MEB yayınevinin lehine gerçekleşmiştir. Buradan öğretmenlerin MEB yayınevi ders kitaplarını, özel yayınevlerinin ders kitaplarından daha yeterli buldukları belirtilebilir.
- Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına yönelik puanları ile kıdemleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Genel olarak kıdemi 1-5 yıl olan öğretmenlerin ders kitaplarını diğer kıdem aralıklarındaki öğretmenlere göre daha yeterli buldukları belirtilebilir.

- Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarına ilişkin görüşleri arasında öğrenim düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- “Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönler nelerdir?” açık uçlu maddesine verilen cevaplardan hareketle “İçerik, Dil ve Anlatım, Ölçme ve Değerlendirme, Görsel Tasarım, Genel Özellikler ve Diğer” olmak üzere 6 kategori ve 26 kod oluşturulmuştur. En yüksek oran “İçerik” kategorisinde, en düşük oran “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde yer almıştır. En yüksek orana sahip kodlar ise sırasıyla “İçerik” kategorisinde yer alan “İçerikteki bilgilerin zengin olması” kodu, “Dil ve Anlatım” kategorisinde yer alan “Açık ve anlaşılır olması” kodu ve “Görsel Tasarım” kategorisinde yer alan “Öğrenci seviyesine uygun ve ilgi çekici olması” kodudur.
- “Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü güçlü yönler nelerdir?” açık uçlu maddesine verilen cevaplar ile öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracına verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları birlikte değerlendirilmiştir. Öğretmenler ders kitaplarının güçlü yönlerini; güncel yazım kurallarına uyulması, noktalama hataları bulunmaması, anlatım bozukluğu içermemesi, açık ve anlaşılır olması, bilgilerin bilimsel kaynaklara dayandırılması, bilgilerin güncel olması, bilimsel olarak hatalı bilgi ve çelişkili ifadeler kullanılmaması, bilgilerin zengin olması, öğrenci seviyesine uygun olması, öğretim programına uygun olması, örnekler ve metinlerin öğrenmeyi destekler nitelikte olması şeklinde ifade etmiştir.
- “Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönler nelerdir?” açık uçlu maddesine verilen cevaplardan hareketle “İçerik, Dil ve Anlatım, Ölçme ve Değerlendirme, Görsel Tasarım, Genel Özellikler ve Diğer” olmak üzere 6 kategori ve 27 kod oluşturulmuştur. En yüksek oran “İçerik” kategorisinde, en düşük oran “Genel Özellikler” kategorisinde yer almıştır. En yüksek orana sahip kodlar ise sırasıyla “İçerik” kategorisinde yer alan “Etkinliklerin yeterli ve kaliteli olmaması” kodu, “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde yer alan “Soruların yeterli olmaması” kodu, “İçerik” kategorisinde yer alan “Öğrenci seviyesine uygun olmaması” kodudur.
- “Öğretmenlerin mevcut ders kitaplarında gördüğü zayıf yönler nelerdir?” açık uçlu maddesine verilen cevaplar ile öğretmenlerin Mevcut Ders Kitaplarını Değerlendirme Aracına verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları birlikte değerlendirilmiştir. Öğretmenler ders kitaplarının zayıf yönü olarak, ölçme ve değerlendirme sorularının yetersiz olmasını göstermişlerdir.
- Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşleri incelendiğinde aritmetik ortalamalarının en yüksek olduğu maddelerin sırasıyla “Öğrencilerin gelişim düzeyine uygun okunabilirliğe sahip olmalıdır.”, “Gerçek hayat problemlerine (Otantik Öğrenme) yer veren bir yapıda olmalıdır.”, “Öğrencilerin Türkçe söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik olmalıdır.” olduğu anlaşılmaktadır. Aritmetik ortalamalarının en düşük olduğu maddelerin sırasıyla “Dijital ortamları kullanmaya teşvik etmelidir.”, “Metinler, bilginin ya da düşüncenin altında yatan nedenleri en ince ayrıntısına kadar açıklayabilecek derinliğe sahip olmalıdır.”, “Özel gereksinimli öğrencilere yönelik sınıf içindeki uygulamaları desteklemelidir.” olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanlarının aritmetik ortalaması dikkate alındığında öğretmenlerin görüşleri “tam katılıyorum” düzeyindedir. Buradan hareketle öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik yazılan maddeleri destekledikleri ileri sürülebilir.
- Ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile ilkokul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark ortaokul düzeyi lehine anlamlı bulunmuştur. Buradan hareketle ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin ilkokul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlere göre 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları söylenebilir.

- Ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile ilkokul, Anadolu lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi, imam hatip Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Söz konusu fark, ortaokul ve imam hatip ortaokulu lehinedir. Buradan hareketle genel olarak ortaokul ve imam hatip ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları belirtilebilir.
- Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile değerlendirdikleri ders kitabı arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Genel olarak Almanca, Coğrafya, İngilizce, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Sosyal Bilgiler, Türkçe ile Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin Fizik, Hayat Bilgisi ve Matematik ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları ifade edilebilir.
- Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile değerlendirilen ders kitaplarının sınıf düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Genel olarak 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerindeki ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlerin diğer sınıf düzeylerindeki ders kitaplarını değerlendiren öğretmenlere göre 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları belirtilebilir.
- Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşleri arasında değerlendirdikleri ders kitabının yayınevine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile kıdemleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Genel olarak kıdemi 1-5, 6-10, 11-15, 16-20 yıl olan öğretmenlerin daha üst kıdem aralıklarına göre 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracından daha yüksek puan aldıkları söylenebilir.
- Öğrenim düzeyleri lisans ve yüksek lisans olan öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik puanları ile öğrenim düzeyleri ön lisans olan öğretmenlerin puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Söz konusu fark, lisans ve yüksek lisans lehinedir. Buradan hareketle öğrenim düzeyi lisans ve yüksek lisans olan öğretmenlerin öğrenim düzeyi ön lisans olan öğretmenlere göre 2023 ders kitabı vizyonu kapsamında yazılan maddelere daha çok ifade edilebilir.
- Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özelliğe ilişkin “İçerik, Dil ve Anlatım, Ölçme ve Değerlendirme, Görsel Tasarım, Genel Özellikler ve Diğer” olmak üzere 6 kategori ve 17 kod oluşturulmuştur. En yüksek oran “İçerik” kategorisinde, en düşük oran “Genel Özellikler” kategorisinde yer almıştır. En yüksek orana sahip kodlar ise sırasıyla “Ölçme ve Değerlendirme” kategorisinde yer alan “Yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara ihtiyaç bırakmaması” kodu, “İçerik” kategorisinde yer alan “Güncel, yerel, öğrenci seviyesine ve günlük hayata uygun olması” ve yer alan “Araştırmayı ve yaratıcılığı teşvik edici, yaparak/yaşayarak öğrenmeye uygun, ilgi çekici olması” kodlarıdır.
- “Öğretmenlerin 2023 ders kitaplarında olması gerektiğini düşündüğü en önemli özellik nedir?” açık uçlu maddesine verilen cevaplar ile öğretmenlerin 2023 Ders Kitabı Vizyonunu Değerlendirme Aracına verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları birlikte değerlendirilmiştir. Öğretmenler 2023 ders kitaplarında olması gereken en önemli özellik olarak, ders kitaplarının yeterli sayıda yeni nesil soru ve etkinliklerle desteklenerek başka kaynaklara duyulan ihtiyacın giderilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak öğretmenlerin mevcut ders kitaplarını genel anlamda yeterli buldukları vurgulanabilir. Bununla birlikte öğretmenler ders kitaplarını geliştirme sürecine katkı sağlayacak değerli görüşler sunmuştur.

5. 2. Öneriler

Araştırma sonuçlarından hareketle ortaya koyulacak öneriler şu şekildedir:

- Öğretmenlerin görüşlerinden hareketle ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme bölümlerinin öncelikli olarak düzenlenmesi gereken alan olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarını geliştirme sürecinde ölçme ve değerlendirme bölümlerinin düzenlenmesine öncelik verilebilir.
- Öğretmenlerin görüşlerinden ders kitaplarında yer alan üst düzey düşünme becerilerini ölçen yeni nesil sorulara daha fazla yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle gerek LGS, YKS gibi merkezî sınavlarda gerekse PISA, TIMSS gibi uluslararası sınavlarda yer alan üst düzey düşünme becerisini geliştiren sorulara ders kitaplarında daha etkin yer verilebilir.
- Öğretmenler genel anlamda ders kitaplarında yer alan soruları yeterli görmemektedir. Ders kitaplarında ölçme ve değerlendirme kapsamında yer alan soru türleri çeşitlendirilerek sayısı artırılabilir.
- Öğretmenler ders kitaplarındaki etkinlikleri yeterli ve kaliteli bulmamaktadır. 2023 ders kitapları temel nitelikleri kapsamında etkinlikler üst düzey düşünme becerileri kazandıracak şekilde yapılandırılabilir.
- Öğretmenlerin 2023 ders kitabı vizyonu kapsamındaki görüşleri dikkate alındığında 2023 ders kitaplarında öğrenci düzeyine uygun okunabilirliğin sağlanması, öğrencilerin Türkçe söz varlığını zenginleştirmeye yönelik çalışmaların yapılması gerektiği söylenebilir.
- Ders kitaplarında yapılacak tüm geliştirme çalışmalarının yanı sıra öğretmenlere yeni nesil sorular noktasında farkındalık kazandırılabilir ve bu konuda hizmetiçi eğitim verilebilir.
- Ders kitapları yazarları kitapların ölçme ve değerlendirme bölümlerini merkezi ve uluslararası sınavlarda yer alan soruları dikkate alarak güncelleyebilir.

Öte yandan araştırmacılara yönelik olarak

- daha geniş bir örnekleme tekrarlanması,
 - öğrenciler ve yöneticilerin görüşleri üzerinden de gerçekleştirilmesi,
 - nitel yöntemler kullanıldığı araştırmaların yapılması,
 - izleme araştırmaları ile zaman bağlı değişimlerin takip edilmesi
- önerilmektedir.

Öğretmenler tarafından ders kitaplarının değerlendirilmesine yönelik sunulan tüm değerli görüşler ışığında hazırlanan araştırma raporu, ders kitaplarını geliştirme çalışmalarında değerlendirilmek üzere Ders Kitapları ve Öğretim Materyalleri Daire Başkanlığı ve ilgili taraflar ile paylaşılacaktır. Ders kitaplarını değerlendirme noktasında sadece öğretmenlerden alınan görüşler yeterli olmayacağından öğrenci, akademisyen ya da yazarlar gibi farklı paydaşlardan da görüşleri alınacaktır. Farklı yöntemlerle zenginleştirilen ve çok taraflı katılımı önemseyen izleme ve değerlendirme çalışmaları ile veriye dayalı politika geliştirilmesine katkı sunulmaya devam edilecektir.

KAYNAKLAR

- Armutlulu, İ. H. (2008). *İşletmelerde uygulamalı istatistik*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arseven, A. (2001). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ayre, C. ve Scally A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation, *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 47 (1), 79–86.
- Bedir, G. ve Demir, S. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının "içerik, dil ve anlatım, değerlendirme" ölçütleri bakımından incelenmesi*. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı 2*. Cilt. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 32, 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (Genişletilmiş 20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2019). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Caner, M. ve Kurt, B. (2020). Ders kitabı değerlendirme yaklaşımları. *Journal of World of Turks*, 12(1), 365 - 382.
- Çil, B. (2008). *İstatistik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Fink, A. (2003). *How to sample in surveys*. USA: Sage Publications.
- Fleiss J. L. (1971). Measuring nominal scale agreement among many raters, *Psychological Bulletin*, 76(5), 378-382.
- Games, P.A. (1971). Multiple comparisons of means, *American Educational Research Journal*, 8, 531-564.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10a ed.) Boston: Pearson.
- Green, S.B. ve Salkind, N.J. (2014). *Using SPSS for windows and macintosh: Analyzing and understanding data* (7th Edition). USA: Pearson.
- Gürsoy, B. (2020). *Fen bilimleri ders kitabı değerlendirme formunun geliştirilmesi: 5. sınıf fen bilimleri ders kitabı örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından erişilebilir (Tez No. 626571).
- Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010) *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Educational International.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekişik Yayınları.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Ankara: 3A Danışmanlık Limited Şti.
- Kara, C. (2015). *Kaynaştırmaya ilişkin eğitimci görüşleri aracı: Bir ölçek geliştirme aracı*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından erişilebilir (Tez No. 419678).

- Karakaya, İ. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıoğen (Ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (ss.57-83). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Keleş, E. (2001). *Fizik ders kitaplarını değerlendirme ölçeği*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından erişilebilir (Tez No. 106476).
- Kılıç, S. (2015). Kappa testi, *Journal of Mood Disorders*, 5(3), 142-144.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın alfa güvenirlik katsayısı, *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (Second Edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Landis, J, R. ve Koch, G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data, *Biometrics*, 33, 159-174.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity, *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575.
- MEB (2012). *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği* (13.09.2012). Resmi Gazete (Sayı: 28409). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16593&MevzuatTur=7&MevzuatTer-tip=5> adresinden erişilebilir.
- Özdemir, S. (2019). *Kuramdan uygulamaya Türkçe ders kitabı incelemeleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Posner, G. J. (2004). *Analyzing the curriculum*, (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Ross, K. A. (2005). *Sample design for educational survey research*. France: International Institute for Educational Planning/United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved November 14, 2014, from http://www.unesco.org/iiep/PDF/TR_Mods/Qu_Mod3.pdf.
- Seven, A. F. (2014). *8. sınıf Türkçe ders kitaplarında resimsel öyküleme unsurlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından erişilebilir (Tez No. 370231).
- Şahin, H. (2004). Etkili bir sosyal bilgiler ders kitabının nitelikleri, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 365-375.
- Özgen, M. (2010). *İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından erişilebilir (Tez No. 261128).
- Stern, L. ve Roseman, J.E. (2004). Can middle-school science textbooks help students learn important ideas? findings from project 2061's curriculum evaluation study: life science. *Journal of Research in Science Teaching*, 41(6), 338-368.
- Sülükçü, Y. (2018). *Ders kitapları incelemesinde karşılaşılan problemler ve incelemenin iyileştirilmesi hususunda bazı öneriler*. Ders Kitapları Uluslararası Sempozyumu (DEKUS). https://www.researchgate.net/publication/329886105_Ders_Kitapları_Incelemesinde_Karşılaşılan_Problemler_ve_Incelemenin_Iyileştirilmesi_Hususunda_Bazı_Oneriler_PROBLEMS_ENCOUNTERED_DURING_THE_EXAMINATION_OF_TEXTBOOKS_AND_SOME_SUGGESTIONS_FOR_IMPROVING_ Erişim Tarihi: 17.02.2021)

- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TTKB (2019). *Ders Kitapları Hakkında Merak Edilenler*. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_08/26180800_ders_kitaplari_hakkinda_brsr.pdf adresinden erişilebilir. 28.10.2020
- TTKB, (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Ankara: T.C. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- TTKB, (2020). *Öğretim programlarını değerlendirme raporu*. Ankara: T.C. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- United Nations. (2008). *Designing household survey samples: Practical guidelines*. New York: United Nations. https://unstats.un.org/unsd/demographic/sources/surveys/Series_F98en.pdf
- Woodward, S., Lloyd, A. ve Kimmon, R. (2017). Student voice in textbook evaluation: comparing open and restricted textbooks. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*. 18(6), 150-163.
- Wu, C. ve Thompson, M.E. (2020). *Sampling theory and practice*. Switzerland: Springer.
- Yeşilyurt, S. ve Çapraz, C. (2017). Ölçek geliştirme çalışmalarında kullanılan kapsam geçerliği için bir yol haritası, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 251-264.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 28-30 Eylül Denizli.

EK: VERİ TOPLAMA ARACI

DERS KİTAPLARINI DEĞERLENDİRME ARACI

Sayın Öğretmenim, Bu çalışma, ders kitaplarının mevcut durumlarına ve 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik görüşlerinizi ortaya koymak amacıyla hazırlanmış olup iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise ders kitaplarının mevcut durum değerlendirmesine yönelik 27 madde ve 2023 ders kitabı vizyonuna yönelik 19 madde olmak üzere toplam 46 madde bulunmaktadır. Sizlerden beklenen, 2019-2020 eğitim öğretim yılında okuttuğunuz kendi alanınıza ilişkin ders kitabı hakkında görüş belirtmenizdir. Çalışma kapsamında toplanan bilgiler, sadece ders kitaplarının geliştirilmesinde kullanılacak ve herhangi bir kişisel değerlendirme yapılmayacaktır. Değerlendirme aracının doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılık ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

A) KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda kişisel bilgilerinize ilişkin uygun seçeneği işaretleyiniz.

1- Görev Yaptığınız İl

Seçiniz ▼

2- Okulunuzun Düzeyi

Seçiniz ▼

3- Okulunuzun Türü

Seçiniz ▼

4- Alanınız

Seçiniz ▼

5- Değerlendirdiğiniz Ders Kitabı

Seçiniz ▼

6- Değerlendirdiğiniz Ders Kitabının Sınıf Düzeyi

1 ▼

7- Değerlendirdiğiniz Ders Kitabının Yayınevi

Seçiniz ▼

8- Öğretmenlik Mesleğindeki Hizmet Süreniz (Yıl)

Seçiniz ▼

9- Mezuniyet Durumunuz

Seçiniz ▼

B) MADDELER

Değerli Öğretmenim, Aşağıda yer alan maddeleri dikkatli bir şekilde okuyup objektif bir biçimde maddelerin karşısında bulunan seçeneklerden (Hiç Katılmıyorum - Az Katılmıyorum - Orta Düzeyde Katılmıyorum - Çok Katılmıyorum - Tam Katılmıyorum) ifadeye katılma durumunuza göre uygun olanı işaretleyiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız ve her madde için tek bir seçenek işaretleyiniz. Açık uçlu maddelerde ise madde ile ilgili görüşünüzü açık ve anlaşılır şekilde ifade ediniz.

Mevcut Durum Değerlendirmesine Yönelik Maddeler

10- 1. Verilen bilgiler bilimsel olarak geçerliliği ve güvenilirliği kabul edilen kaynaklara dayandırılmıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

11- 2. Bilimsel olarak hatalı bilgi kullanılmamıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

12- 3. Bilgiler günceldir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

13- 4. Kavram yanlışına neden olabilecek ifadeler yer almamıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

14- 5. Çelişkili ifadeler kullanılmamıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

15- 6. Öğretim programında yer alan tüm kazanımlar eksiksiz olarak karşılanmıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

16- 7. Kazanım açıklamalarında belirtilen sınırlamalara uyulmuştur.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

17- 8. İçerik öğrencilerin seviyesine uygundur.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

18- 9. İçerik öğrencilerin ilgileri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

19- 10. İçerik öğrencileri sorgulamaya, araştırmaya, incelemeye sevk edici niteliktedir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

20- 11. İçerikte günlük hayatla ilişkilendirmeler yapılmıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

21- 12. İçerik öğrencilerin bir başkasının yardımı olmadan tek başına okuyarak anlayabileceği ayrıntıda sunulmuştur.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

22- 13. İçerik öğrencilerin öğrenme isteklerini artıracak niteliktedir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılmıyorum
 Orta Düzeyde Katılmıyorum
 Çok Katılmıyorum
 Tam Katılmıyorum

23- 14. İçerikte öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun dil ve anlatım kullanılmıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

24- 15. İçerikte kullanılan dil ve anlatım; açık, sade ve anlaşılırdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

25- 16. İçerikte (konu, ünite/tema, bölümler arasında) üslup farkı bulunmamaktadır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

26- 17. İçerikte anlatım bozukluğu içeren ifadeler bulunmamaktadır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

27- 18. İçerikte güncel yazım kurallarına uyulmuştur.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

28- 19. İçerikte noktalama hataları bulunmamaktadır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

29- 20. Ders kitabında yer alan sorular (bölüm sonu, ünite sonu, alıştırmaya, örnek vb.) öğrencilerin konuyu pekiştirmeleri bakımından yeterlidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

30- 21. Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, ilişkilendirme, akıl yürütme, tahminde bulunma vb.) ölçebilecek nitelikte sorular vardır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

31- 22. Görsel tasarım ve içerik tasarımı öğrenmeyi destekleyici niteliktedir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

32- 23. Görsel tasarım ve içerik tasarımı öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

33- 24. Görsel tasarım ve içerik tasarımı öğrencilerin ilgilerini çekecek niteliktedir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

34- 25. Ders kitabı, yıpranma ve yırtılmaya karşı dayanıklıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

35- 26. Ders kitabının baskısı kaliteliştir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

36- 27. Ders kitabı, öğrenciler için taşınabilir ağırlıktadır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

37- Ders kitaplarında gördüğünüz güçlü yönler nelerdir?

38- Ders kitaplarında gördüğünüz zayıf yönler nelerdir?

2023 Ders Kitabı Vizyonuna Yönelik Maddeler

39- 1. Dijital ortamları kullanmaya teşvik etmemidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

40- 2. Özel gereksinimli öğrencilere yönelik sınıf içindeki uygulamaları desteklememidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

41- 3. Metinler, görsel okuma ve harita okuma becerilerini kazandırmaya fırsat vermemidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

42- 4. Metinler, bilginin ya da düşüncenin altında yatan nedenleri en ince ayrıntısına kadar açıklayabilecek derinliğe sahip olmalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

43- 5. Metinler, öğrencilerin kelime hazinelerini nicelik yönüyle geliştirebilecek genişliğe sahip olmalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

44- 6. Dijital içerikler, hedeflenen düzeylere ulaşılma özelliğine sahip olmalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

45- 7. Dijital içerikler kullanıcı ile etkileşimin (artırılmış gerçeklik vb.) artırılmasına imkân vermemelidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

46- 8. Görsel unsurlar, öğrenmenin asli unsurlarından biri olarak tasarlanmalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

47- 9. Görsel unsurlar, insan ve doğa gerçekliğini keşfetmeye, anlamaya imkân vermemelidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

48- 10. Etkinlikler, öğrencilerin kendi tercih ve görüşlerini ifade etmelerine izin vermemelidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

49- 11. PISA (Uluslararası Öğrenci Başarılarını Değerlendirme Programı) uygulamalarındaki soru tarzına yer verilmelidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

50- 12. Etkinlikler, girişimcilik becerisini geliştirmeye fırsat tanımamalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

51- 13. Etkinlikler; düşünme, tasarlama ve üretmeye zaman ayırmayı sağlayan bir ortam sunmamalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

52- 14. Öğrencileri ulusal ve uluslararası proje ve uygulamalara teşvik etmemelidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

53- 15. İçeriğe uygun bir anlatım tekniği (açıklayıcı, betimleyici, öyküleyici, tartışmacı) tercih edilmelidir.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

54- 16. Öğrencilerin Türkçe söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik olmalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

55- 17. Öğrencilerin gelişim düzeyine uygun okunabilirliğe sahip olmalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

56- 18. Gerçek hayat problemlerine (Otantik Öğrenme) yer veren bir yapıda olmalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

57- 19. Velilerin öğrenme süreçlerine pozitif yönde katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır.

- Hiç Katılmıyorum
 Az Katılıyorum
 Orta Düzeyde Katılıyorum
 Çok Katılıyorum
 Tam Katılıyorum

58- Ders kitaplarında olması gereken en önemli özellik nedir?

ISBN 978-975-11-5595-5

9 789751 155955